

T. C.
Temsilciler Meclisi
TUTANAK DERGİSİ

Otuz sekizinci Birleşim

5 . 4 . 1961 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	550
2. — Yoklama	551
3. — Görüşülen işler	551
1. — Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında kanun tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/6)	551:
	565,566 :575,575 :577,577 :588,589 :609,610 :612

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Sayın üyelerden bâzılarına izin verilmesi hakkındaki Başkanlık yazısı okundu ve izinler ayrı ayrı kabul olundu.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısının tümü üzerindeki görüşmelere devam edildi.

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısının tümü üzerindeki görüşmeler bitirilerek maddelere geçilmesi kabul olundu.

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kü-tükleri hakkındaki kanun tasarısının ikinci görüşülmesine geçildi, 1 - 6 ncı maddeleri kabul edildi.

Birleşime 5 Nisan 1961 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere, son verildi.

Başkan

Başkanvekili

Lütfi Akadlı

Kâtip

Rifat Çini

Kâtip

Oktay Elçi

Sorular

Sözlü soru

1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Özmen'in, Sanayi Bakanlığı teşkilâtında işine son verilen memur ve müstahdemlere dair sözlü soru önergesi Sanayi Bakanlığına gönderilmiştir. (6/35)

Yazılı sorular

2. — Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen'in, yurt dışına çıkma yasağına dair yazılı soru önergesi İçişleri ve Maliye Bakanlıklarına gönderilmiştir. (7/17)

3. — Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen'in, Devlet Personel Dairesinin çalışmalarına dair yazılı soru önergesi Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/18)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KATIPLER : Şahap Kitapçı, Rifat Çini

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yeter sayı vardır. Müzakereye devam ediyoruz.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında kanun tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/6)

BAŞKAN — 7 ci maddeyi okutuyorum.

Oy kullanamıyacak kimseler

MADDE 7. — Aşağıda yazılı kimseler oy kullanamazlar:

1. — Silâh altında bulunan erler, onbaşlar ve kıta çavuşları, (Her ne sebeple olursa olsun, izinli bulunanlar da bu hükme tâbidir),

2. Askerî öğrenciler.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergeleri vardır. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesi hususunu arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

1. — Subay, askerî memur ve astsubaylar,

2. — Emniyet müdürleri, emniyet âmirleri, komiser ve komiser muavinleri ve polisler.

T. M. Yüksek Başkanlığına

Ordu birliğini parçalayıcı bir durum yaratığından 7 nci maddenin kanundan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Feyyaz Köksal Muharrem İhsan Kızıoğlu

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilerek kabul buyurulmasını arz ve teklif ederim.

Aşağıda yazılı kimseler oy kullanamazlar :

1. — Emniyet müdürleri, emniyet âmirleri, komiser ve komiser muavinleri ve polisler,

2. — Askerî öğrenciler,

3. — Astsubaylar hariç, erler ve erbaşlar. (Her ne sebeple olursa olsun izinli bulunanlar da bu hükme tâbidir.)

Alp Kuran

Temsileiler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun yedinci maddesinin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz.

Madde 7. — Aşağıda yazılı kimseler oy kullanamazlar :

1. Subaylar, askerî memurlar,

2. Astsubaylar,

3. Askerî öğrenciler;

4. Silâh altında bulunan kıta çavuşları, onbaşlar ve erler. (Her ne sebeple olursa olsun izinli bulunanlar da bu hükme tâbidir.)

Ferruh Güven

Abdülkadir Okyay

Rauf Gökçen

İsmail Uluş

Adnan Başer

Kaludi Laskaris

Celâl Sungur

Nihat R. Belger

Mehmet Özbay

Zihni Ereğin

Orhan Köprülü

Adnan Ertanık

Zekâi O'Kan

Münir Aktepe

Yüksek Başkanlığa

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun tasarısı 7 nci maddenin aşağıdaki tarzda tadilini arz ve teklif ederiz.

E. Boransü

H. Ataman

H. Önalp

Madde 7. — Aşağıda yazılı kimseler oy kullanamazlar :

1. Subaylar ve astsubaylar,
2. Silâh altında bulunan erler ve erbaşlar (İzinli olanlar da bu hükme tâbidir).
3. Askerî öğrenciler.

Etem Boransü Hüseyin Ataman

BAŞKAN — Önergeler içinde maddenin kaldırılması hakkındaki önergeyi, en aykırısı olduğu için tekrar ve ilkönce okutuyorum.

(Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Önerge sahibi önerge hakkında konuşmak istiyor mu efendim? Buyurun o halde.

MUHARREM İHSAN KIZILOĞLU — Sayın Başkan; sayın üyeler; 7 nci maddenin kaldırılması hakkında verdiğim önergenin esbabı mucibesi, silâhlı kuvvetlerin birliğini, beraberliğini, emrû kumanda ve irtibat münasebetlerini psikolojik bakımdan, eğitim ve disiplinini bozmasındadır.

Bir kıt'a kumandanı rey verir ve kumanda ettiği askeri rey vermez, erbaş rey veremezse ve bu rey vermiyen kitle ki, dün kabul ettiğiniz kanunla on sekiz yaşındaki bir kimse iki üç sene evvel bu reyi kullanmış ve orduya gelmiş insandır ki, bu tarihi zevki tatmış insan orduya da geldiği zaman bunu kullanmak istiyecektir. Ordunun içinde bu heyecanda bulunan kimseler olunca bunlara rey veremez demek büyük ihtilâflara yol açacaktır, disiplini bozacaktır. On sekiz yaş kabul ettiğimize göre bütün ordu mensubunun müştereken aynı hakka sahibolması rey vermesi icabeder. Bu katagoride olan kimseler için askerî mükellefiyet hakkındaki kanun tadil edilmedikçe bunu kabul etmek zorundayız. Millî Savunma Bakanlığı bu işi ordu disiplini bakımından arzu ediyorsa, Yüksek Heyetinize 1111 sayılı Kanunun mükellefiyet yaşını, on sekizini bitiren vatandaşların askere alınacağı şeklinde tadil ederek getirsin. Ondan sonra bu yedinci maddenin silâhlı kuvvetler mensuplarının seçime katılamıyacağı temin edilmiş olsun. Yüksek Heyetinizin vereceği karar tarihi sorumluluk taşır. Bu itibarla başka bir hal tarzı da yoktur, geleceğin mesuliyetlerini taşıdığımızı lütfen kabul buyurursanız, (biliyoruz sesleri) bendeniz de bildiğini biliyorum, beş on sene sonra mesuliyetin hesabı çıkabilir. Gençlik âvareliği

kapılmasın. Bir seçim havası içinde, politik parti nosyonları içinde kıvrılırken askerlik çağına geldiği zaman bundan vazgeçeceğini tahmin etmen çok güçtür. Arkadaşlarım; Yedeksubay Okulunda tapur kumandanlığı yapmış, 7 sene Harp Akademilerinde hocalık yapmış, sivil ve asker binlerce ve on binlerce talebelerle karşı karşıya gelmiş bir insan olarak, Psikolojiye dayanarak söylüyorum; siyasî hayata atılmış insan asker ocağına da aynı fikirleri yaymaktadır. Kumanda ettiğim birliklerde bu gibi arkadaşlara birçok defalar disiplin cezası vermek mecburiyetinde kalmışım, bu, tehlikeli bir yoldur. Bu 7 nci madde, dün kabul buyurduğunuz 6 nci madde ile müştereken mütalâa edilmesi lâzımdır, ordu bakımından önemlidir. O zaman askerlik çağında ya indirme yapacağız, yahut da bütün orduyu seçime katacak yaşı, askerlik çağı olarak kabul edeceğiz. Seçim Kanununda kabul edilmediğine göre yapacağımız başka bir hal tarzı bulamıyorum. Tehlikeyi arz etmeyi vazife bilirim, kararı takdirinize terk ediyorum. Tarihe ve gelecek nesillere tesir edecek, silâhlı kuvvetlerin disiplinini bozmamak ve memleket müdafaası vazifesinde bir Balkan Harbi faciasını doğmamasını arzu ediyorsanız bu madde üzerinde hassasiyetle durmak ve 6 ve 7 nci maddeleri birlikte mütalâa etmek lâzımdır.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Seçim Kanunu Komisyonu bütün önergeler hakkında toplu olarak veya her önerge hakkında ayrı ayrı konuşmak arzusunda bulunuyorsa buna göre söz istiyebilir.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Toplu olarak cevap vereceğiz.

BAŞKAN — İkinci bir önerge buna yakın bir önergedir.

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddenin 1 nci fıkrasının aynen kalmasını 2 nci fıkrasının kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

5.4.1961

Ahmet Demiray

BAŞKAN — Önerge sahibi konuşmak istiyor mu efendim? İstemediğine göre diğer önergeyi okutuyorum.

(Alp Kuran'ın tavrı tekrar okundu)

BAŞKAN — Önerge hakkında konuşmak istiyen?.. Alp Kuran, buyurun. Kısa olarak lütfedilmesini rica edeceğim.

ALP KURAN — Yüksek Seçim Komisyonunun huzurunuza getirdiği yedinci maddenin ilk şeklinde, silâh altında bulunan erler yanında başkomiser, komiser muavini ve polisler de bu madde hükmüne tâbi idi. Ancak Seçim Kanunu Komisyonu bilâhara Anayasa tasarısını görmüş, Anayasada bu maddeye mütenazır bir hükmün tanzim edilmiş olduğunu müşahede ederek, kenlisinin kabul ettiği madde yerine Anayasamın 66 nci maddesini, temel hükümlerin içine sokmuş bulunmaktadır. Bu suretle sayın komisyon, Anayasa tasarısında oy kullanamıyacak kişiler arasında emniyet âmirlerinin ve polislerin zikredilmediğini göreyerek Seçim Kanununda polis ve emniyet âmir ve memurlarına ve zabıta kuvvetlerine oy kullanma hakkı tanımak mecburiyetinde bulunduğunu zannetmiştir.

Halbuki Anayasa hukuku temel prensibi koymakla yetinir. Anayasalarda, seçim ehliyetinin, oy kullanma ehliyetinin tamamı ve bütün teferruatı ile tanzim edilmez. Fılvaki 1924 Anayasamızın 9 ncu maddesinde sadece «22 yaşını bitiren her Türk seçmendir.» kaydı vardır. Bütün ibare bundan ibarettir. Ancak buna rağmen, 1950 Seçim Kanununda 22 yaşını bitiren vatandaşlardan bir kısmı, meselâ kamu hizmetinden yasaklı ve kısıtlı olanlar, seçme ehliyetinden mahrum edilmiş; bir kısmı ise seçme hakkına sahib oldukları halde oy kullanma imkânından mahrum edilmişlerdir. Nitekim, birçok yabancı Devlet anayasalarında da seçme yeterliği konusunda, sadece seçmen yaşı belirtilmekte, bunun teferruatının tanzimi alelâde kanununa bırakılmaktadır. Kanaatimizce, 7 nci maddede komiser, başkomiser, kısa ifadesi ile zabıta memur ve âmirlerinin maddeden çıkartmak doğru olmamıştır. Bu hususta bâzi yabancı mevzuatta emniyet mensuplarının, seçimlerin cereyan ettiği sıralarda düzenin korunması, asayişin muhafazası bakımından oy hakkından mahrum edildiğini müşahede etmekteyiz. 1950 Seçim Kanunumuzda da durum böyle idi. Bu hususta yapılan tartışmalarda, zabıta âmir ve memurları oy hakkından mahrum edilirken, şu husus derpiş edilmiş idi : O zamanın Adalet Bakanı Mecliste demişti ki; zabıta âmir ve memurları silâh taşıma yetkisine sahiptir, bunların bu şekilde oy kullanmaları vatandaşlar üzerinde mânevî te-

şir icra edeceği şekilde telâkki edebilir. Bu bakımdan birincisi asayişin korunması, ikincisi de seçmenin psikolojisi üzerine tesir edebilmesi bakımından zabıtaya oy kullanma yetkisi kabul edilemez demiş idi. Ayrıca yine aynı müzakerelerde valiler ve kaymakamların bu hükme dâhil olup olmadığı sorulmuştur. Savcıların, vali ve kaymakamların maddenin şumulüne girmediği, çünkü bunların silâh taşıyamıyacağı belirtilmişti. Her ne kadar huzurunuzdaki tasarıda, o zaman ileri sürülen silâh taşıma esbabı mucibesi 84 ncü madde muvacehesinde vârit değilse de (çünkü Seçim Kanunu tasarısının 84 ncü maddesi resmî üniforma giymek ve silâh taşımak suretiyle sandık alanına gidip oy kullanmanın mümkün olmadığını derpiş etmektedir, binaenaleyh, polisler sivil elbise ile ve silâh taşımadıkları takdirde oy kullanacaklardır.) Bu konuda, başka mülâhazalar da serd etmek mümkündür. Filhakika, tasarının 89 ncü madde gereğince oy verme süresi sabahın sekizinden akşamın saat 17,00 sine kadar devam etmektedir. Eğer zabıta âmir ve memurlarına ve polislere oy kullanma hakkını tanıyacak olursak, bu takdirde bu şahıs o gün mantıkan oy hakkını istimal edebilmek için serbest olması icabeder. Bu takdirde seçimlerde emniyet ve asayişin temini ve korunması ile ilgili olan bu kimseler yani hiçbir emniyet mensubu seçim ile ilgilenmeyecektir.

Yine birçok maddelerde, sandık kurulu başkanları için icabı olarak zabıta âmir ve memurlarından talepleri olacaktır. Orada asayişin temin etmek için bu memurlara kanun mükellefiyet tahmil etmektedir. Bu iki durumu bağdaştırmak mümkün olamayacaktır. Oy hakkı tanınan bu kimselerin sabahın sekizinden akşamın yedisine kadar serbest olmaları lâzımdır. Reyini kullanacağı zaman sivil elbiselerini giysin reyini kullansın ondan sonra resmî elbise ile tekrar vazife görsün dendi mi bu takdirde bir hâdise zuhurunda vazife başında bulunan bir memur diyebilir ki, «Ben o sırada oyumu kullanmak için gitmiştim, vazife başında bulunmadım.»

Muhterem arkadaşlar seçim emniyeti bakımından zabıta âmir ve memurlarının oy kullanmamaları, bunların feragat göstermeleri gerektiği ve memleketin yüksek mefnaatleri

bakımından seçim emniyetini korumak bakımından zaruret bulunduğuna inanıyorum.

Bundan başka, Seçim Kanunu Komisyonu, Anayasamızın bu husustaki ilgili maddesini, 66 ncı maddesini nazarı itibara alırken, bu maddedeki (erat) tâbiri aynen buraya intikal ettirmemiştir. Bu hususta bir iki kelime arz etmek isterim. Filhakika erat tâbiri, lûgatte, erlerin cemi olarak kullanılmaktadır. Son mevzuatımız karşısında, 211 sayılı Kanun muvacehesinde, bu doğru değildir. Astsubayları hariç bırakmak suretiyle «erler ve erbaşlar» denilmek lâzımdır. 211 sayılı Kanuna uygun olarak erat yerine, 7 ncı maddenin 3 ncü bendinde «erler ve erbaşlar» denilmesi lâzımdır.

Bu vesile ile arkadaşlar, müsaade buyurunuz, subayların oy verme meselesi üzerinde de bir iki kelime ile durmak isterim.

Subaylara oy kullanma hakkı tanımak istemiyen bâzı arkadaşlarımız bulunduğunu, Yüksek Riyasete sunulmuş bulunan önergelerden öğrenmiş bulunuyoruz.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran, önergenizde subaylar hakkında bir şey yoktur. Bu konuya önergelerinde yer veren arkadaşlar konuşurlar.

ALP KURAN — Peki efendim. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Bundan sonraki subay ve assubayların ve askerî memurların oy hakkını kullanmaları hakkına taallük eden önergeler vardır. Bunlardan bir tanesini okutuyorum.

(Ferruh Güven ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önerge hakkında konuşmak isteyen var mı? Buyurun.

ABDÜLKADİR OKYAY — Aziz arkadaşlarım; Yüksek Meclisinizde çarpışan fikirler kanaatime göre ikiye ayrılmaktadır. Birisi tatbikatçılar, diğeri nazariyatçılardır. Biz tatbikatçılar olarak, tarihî vazifemizi yapmak istiyoruz. Subaylara, astsubaylara rey hakkı verdiğimiz takdirde politika orduya giriyor mu, girmiyor mu? İtaat hissini zedeliyor mu, zedelemiyor mu? Orduya rey hakkı verdiğimiz vakit itaatin mutlak surette yer aldığı orduda itaat hissini zedeleyecektir. İtaat öyle bir şeydir ki, duvarında, sıvasında husule gelecek en ufak bir bozukluk, orduda da düzensizlik yaratır. Vereceğiniz kararlar

bu itaat zedelenecektir. Buna yüksek dikkatini zi celbetmek istiyorum. Orduda bir astın bir üste taarruz teşebbüsü fiilî taarruz tevhlideder. Ordu mevzuatında bir teşebbüs dahi fiilî sayılmaktadır. Teşebbüsün fiilî derecede ceza aldığı yer askerî kanunlardır. Diğeri cezalarda, kanunlarda bu durumlar ayırt edilmiştir. Askerî Ceza Kanununda ise el kaldırma dahi fiilî vâkıa sayılmaktadır. Diğeri ceza kanunlarında teşebbüs, tam teşebbüs diye tefrik edilmesine rağmen askerî Ceza Kanununda böyle değildir.

Her hangi bir kumandanın bir yerde konuşması halinde ast mevkide bulunan arkadaşları, bak, propaganda yapıyor dedirtecektir. Bu hal, yani böyle demeleri dahi ordu içerisinde ikilik doğurur.

Sonra arkadaşlarımız, mevzuat subayları propagandadan mahrum bırakıyor. Subayların istifa hakkını da kayda tâbi tutuyor. Subaylarda siviller gibi istifa hakkı yoktur. Subaylar ile siviller arasında bir eşitlik yoktur. Sonra dün ifade ettiğim gibi bir taraftan harbiye talebeleri reyden mahrum bırakılıyor, sivil liselerdeki gençlere ise rey hakkı veriliyor. Orduda huzur ve sükûnu sağlamak için tarihî vazifemizi yapalım ki bir tehlike olmasın.

BAŞKAN — Önerge sahibi arkadaşlarımızdan Başkanlığın bir talebi vardır. Önergedeki isimler imzalardan okunamamaktadır. Zapta geçmesini sağlamak için önerge veren arkadaşlarımızın önergede adlarını ve soyadlarını yazmalarını ondan sonra imzalarını koymalarını bilhassa istirham ediyoruz.

Diğeri önergeyi okutuyorum.

(Ethem Boransü, H. Ataman ve H. Önalp'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önerge de, bundan evvel okunan önergenin hemen hemen aynıdır. Önerge sahibi konuşmak istiyor mu?

ETHEM BORANSÜ — Muhterem arkadaşlarım; subay ve astsubaylarla askerî memurlar için oy hakkını tanımak ve bu mevzuda, yani sırf oy verme bakımından, Yüksek Meclisinizin gösterdiği hassasiyete teşekkür etmemek mümkün değildir. Hakikaten oy verecek vatandaşlar arasında subay askerî memur ve astsubaylarımızın her türlü vasıfları ile bu hakkı kullananlar arasında mümtaz bir mevkie sahib olduklarında şüphemiz yoktur.

Yalnız arkadaşlar bir de bunun ikinci bir cephesi vardır, 1924 senesinden beri bir Anayasa tatbikatı vardır. Şimdiye kadar subay ve astsubaylara, bu mükemmel vasıflarına rağmen oy hakkı verilmemiştir. Acaba neden verilmemiştir? Elbette bunun bir sebebi mevcuttur. Bu esas Büyük Atamız tarafından konulmuş ve 37 sene değiştirilmemiştir.

İkincisi arkadaşlar; yine subay ve astsubaylara oy hakkı tanımamıza rağmen, mademki oy kullanma işi gayet masum bir harekettir, bu hakkı neden erlere, erbaşlara ve askerî öğrencilere tanımıyoruz? Sebebi, orduya siyasetin gireceğini iddia etmesek dahi, bazı hâdiselerin meydana geleceğini düşünerek bir çekingenlik gösteriyoruz demektir.

Bir nokta üzerine dikkatinizi çekmek istiyorum. Subaylarımızın oylarını kullanma hakları üzerinde hep asker arkadaşlarımız konuşular. Bu eski asker arkadaşlarımızın elbette gördükleri ve endişe duydukları bir sebep vardır. Bunu dikkate almanızı istirham ediyorum. Mesele bundan ibarettir.

(Er ve erbaşlara) kelimelerine gelince; hakikaten 211 sayılı Kanunda er ve erbaşlar denilmiştir. Ben de buna müvazi olarak 7 nci maddede (er ve erbaşlar) denilmesini teklif edeceğim. Hayatı kışla, karargâh ve askerî kurumlarda geçmiş olan subay arkadaşlarımızın bu mevzuda gösterdikleri hassasiyeti mâzur görmemizi rica ederim. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Sayın Rauf Gökçen.

RAUF GÖKÇEN — Muhterem arkadaşlarım; subaylar ve astsubayların oy kullanma hakkını, bir hak olarak kendilerine vermiş olmakla hiç şüphe yok ki, Yüksek Meclisinizin bu lûtfunu ordumuzun fedakâr ve kahraman Türk evlâtları saygı ve muhabbetle karşılayacaktır. Bundan dolayı ordu mensuplarımızın Yüksek Meclisinize karşı duydukları minnet, saygı ve şükranı; şahsan, beş yüze yakın subay arkadaştan dinlemiş veya mektuplar almış olarak, ifade etmek isterim ve Yüksek Meclisinizde bunları belirtmeyi de bir vazife telâkki ederim.

Oy kullanma hakkı, akademik tarifine göre, her halde; politikaya karışmak değildir. Ancak, realiteleri göz önünde bulunduracak olursak, oy verme orduyu politikaya doğru itmek olacaktır. Politikayı ordunun içine sokacaktır.

Politikacı; kışlada olmasa da, mutlak surette subayın evinde, onun kulağına fısıldayarak sızacaktır. Bundan şüphe etmemek bunu kabul etmek lâzımdır.

Yeni öğrenmiş bulunduğum iki hususu sizlere misal olarak arz etmek istiyorum. Birisi; Fransa Harb Akademisinde okumuş bir arkadaşımın geçen gün görüştük. Kendisinden dinlediklerimi aynen, size nakledeyim :

27 Mayıs İnkılâbı olduğu zaman, kendisini çok seven bir Fransız albayı koşarak yanına gelmiş. Demiş ki; aman memleketiniz çok kritik durumda. Ordu Hükümeti ele geçirmiş. Çok merak ediyorum. Ordu içinde bir çarpışma çıkmasından korkuyorum. Sen ne düşünüyorsun? Ne diyorsunuz siz buna? Arkadaşım diyor ki : Güldüm ve bizim ordumuzda ikilik, üçlük, diye bir ayrılık yoktur, fikir ayrılığı yoktur, bizde tek bir milliyet fikri vardır, millî menfaatler göz önünde tutularak o istikamette hareket ederiz. Bunun üzerine albay demiş ki; nasıl olur, demokratik bir memleketsiniz, birçok partiler vardır, bu partilere sempati duyanlar yok mu? Var ama o sempati bizim mefkûremizi, düşüncelerimizi parçalayamaz.

Fransız Albayı hayretler içinde :

Canım! Demiş şimdi kendi memleketinizi bana methetmek için söylüyorsun. Biz bunu biliyoruz, demiş. Ve sözlerine devamla : Sizde subaylar oy kullanmıyorlar mı?... «Hayır» cevabım alınca, arkadaşın boynuna sarılmış ve «Sizi tebrik ederim, biz bir defa hata ettik, politikayı Fransız ordusuna soktuk, bugün Fransız ordusu bildiğiniz durumdadır» demiş.

İkinci bir misal olarak şunu arz edeyim : Bir Fransız gazetecisi Meclise gelir ve burada basın sözcüsü arkadaşımızla görüşür. (Tabii biz o zaman subay ve astsubaylara oy hakkını Anayasa ve Seçim Kanununa geçirmiş durumdayız.) : Bu hususu uygun buluyor musunuz diye sorar. Bu soru karşısında baskına uğramışa döndüm diyor. Tabii, savunma durumunda kaldım ve evet uygundur, demek mecburiyetini hissettim, diyor. Bunun üzerine Fransız gazetecisi; «Yanıyorsunuz, bunun uygun olmadığını biz de anladık ama çok geç oldu. Neticede siz de bize döneceksiniz» diye cevap vermiş.

Efendim, Balkan Harbinde çok acı tecrübelerimiz vardır. İçimizde Balkan Harbini bizzat

yaşamış, acı tecrübeler görmüş olanlar her halde huzurunuzda bunları arz edeceklerdir.

Ancak, şu nokta oldukça önemlidir. Vereceğim misal belki oy vermeye misal olmayacaktır. Fakat, ordu içerisinde politikanın rolünü belirtmesi bakımından faydalı mütalâa ettiğim için, kıymetli vakitlerinizi bir iki dakika işgal etmekten çekiniyorum : Bir Kumandan, maiyetinde bulunan başka bir partiye mensup Kumandanın yapacağı hatalı bir hareketle karşılaşabilir. Bu takdirde aklına ilk gelecek şey : «Acaba siyasî bir düşünce neticesi bir kasıt mıdır?» Maalesef tarihimize bu şekilde ârî misaller çoktur. Balkan Harbinde, cephenin bir yanını savunan bir tümenin geri çekilmesi ile hâsıl olan çözüme, büyük dedikodulara sebeb olmuş ve çekilen birliğin siyasî zan altında kalmıştır. Böyle bir ihtimali düşününüz; kumandanların birbirine itimadedememesi ne demektir? Memleketin mukadderatıyla ilgili bulunulan zaman ve mekân da dahi kendini gösteren ayrılıklar, daha müsait şartlar içerisinde nasıl bir veçhe olacaktır? Meçhuldür.

Muhterem arkadaşlar, subay ve astsubaya oy hakkı tanınmasını kabul eden komisyonda dahi, belirle fikir teşekkül etmemiştir, kanaatindeyim. Zira daima gelişme halinde fikirler serd ettiler. Meselâ :

«Subay ve astsubayımız olgun, münevver, insanlardır onlar, oy vermekle politikaya karışmazlar. Muhalif fikirdeki arkadaşların söyledikleri gibi orduya politikayı sokmazlar.» derken; bakıyoruz ki, erlere ve öğrencilere oy kullandırmamakta ısrar ediyorlar. Bu hususu, komisyondaki arkadaşlarla konuştuktan sonra şöylece anlamış oldum; sebep şuydu: Sb. ve Astsb. in mevcudu azmış. Seçim neticesinde önemli bir rol oynamazmış. Eğer erlere oy kabul edilirse, subayları onlara kütle halinde rey veririrler, yani; subayların tesiri altında her hangi bir partiye oyların teveccüh etmesi mümkündür. Bu bakımdan tehlikelidir. Yani tehlikeli denilen şey seçimde rol oynaması ihtimalidir. Bu husus hiçbir zaman benim tasvibetmediğim bir görüştür. Eğer subay, komisyonun ve birçok arkadaşlarımızın iddia ettikleri şekilde ise (ki buna şüphe yoktur) «subayımız olgundur, politikaya alet olmaz, bu politika değildir» gibi itimat serd ederken, maiyetindeki erlere tesir ederek istediği şekilde oy veririr, gi-

bi bir isnatta bulunma çok tuhaf ve savundukları fikirlere aykırıdır.

BAŞKAN — Sayın Gökçen, komisyonun mütalâalarına değil önergemizde ileri sürdüğümüz hususlar üzerinde ve kısaca konuşuruz.

RAUF GÖKÇEN (Devamla) — Burada Yüksek Meclisiniz çok önemli ve tarihî bir mesuliyet karşısındadır.

Bu noktayı huzurunuzda arz etmek bizler için bir vazifedir. Millî menfaatlerimizi bağlayıcı rol oynayacak müeyyideleri Yüksek Meclisinizin reddedeceğine hiç şüphemiz yoktur. Ve bu tarihî kararı verirken, istirham ediyorum, parti menfaatleri ve politika endişeleri dışında düşünelim ve bunun üzerinde çok hassas olalım. Hakikaten birtaraf bir görüşle ve millî menfaatler zaviyesinden düşünerek mütalâa edelim. Bu hususu nazarı itibara almamızı ve verdiğimiz önergeye beyaz oy kullanmamızı istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın İsmail Ulutaş.

İSMAİL ULUTAŞ — Muhterem arkadaşlar; vaktimizin gayet kısa olması dolayısıyla üzerinde durulması gereken pek çok noktaları burada kısa olarak Heyeti Celilenize arz etmek istiyorum.

Evvelâ tarihimize bir göz atarsak görürüz ki, ordunun politikaya karıştığı zaman memleketimiz için daima kötü neticeler vermiştir. Üzerinde konuştuğumuz mesele de karar vermeden evvel bu eiheti çok derinden ve inceden inceye düşünmeniz icabeder.

İkincisi, Atatürk, Millî Mücadelede muvaffak olduktan sonra da ordu mensuplarının politikadan uzak kalması hususuna bilhassa çok dikkat etmiş, bu sebeple de er ve subayların seçime girmemelerini ve karışmamalarını temin edecek şekilde hükümlerin kanunlarımızda yer almasını temin etmiştir. Atatürk daha gençliğinde bile bu konu hakkında en kesin hükmünü bildirerek ordunun o zamanlar politikaya karışmasını tenkid etmiştir.

Ordunun politikaya katılmamasının lüzumunu kesin şekilde ifade ettikten sonra bu hakkın bir gelenek şeklinde kalması hususunda bizi ikaz etmiştir. Bu bakımdan bu durumda ordunun politikaya girmesi katiyen hata olacaktır. Bilindiği gibi evvelki seçimlerde de bu geleneğin zarureti hissedilmiş olacak ki, hükümlerin tadili hiçbir zaman düşünülmemişti. Atatürk gençliği olarak büyük kurtarıcının gösterdiği yoldan yürümekten endişe ediyoruz? Onun için muhterem arkadaşla-

rım, seçime iştirak dolayısıyla ordunun politika-ya daha yakından karışmasının büyük mahzurları vardır. Bundan evvelki konuşmamda zikrettim, yine tekrar ediyorum. Burada kararımız yine eskiden olduğu gibi mutlak olarak subayların oy vermemesi şeklinde reylerimiz açık olarak tecelli etmelidir. En mühimi ordumuzun ekstrem birtakım parti görüşlerini ve umdelerini benimseme hakları bulunmamalıdır. Ordumuz daima politik hayatımızda bitaraf kalmalı ve ekstrem fikirlerin üstünde bulunmamalıdır. Ordu yalnız ve yalnız vatanın ve inkılaplarımızın, hürriyetimizin, istiklâlimizin bekçisi olarak kalmalıdır. Böyle olmazsa ordu politikaya karıştığı zaman orduda bir gruplaşma olacaktır. Meselâ (x) partisi iktidarda iken memleketimizin iç düzeni bozulmaya başlamıştır. Bundan evvel başımıza geldiği gibi memleketin tehlikeye düştüğü bu zaman (x) partisini tutanlar tutmayanlar bulunabilecektir. 27 Mayıs ihtilâli gibi bir ihtilâlin gerçekleşmesi için bir hareket olduğunu da düşünelim. Artık bu partiyi tutanlarla tutmayanlar arasında bir gruplaşma kendini gösterecektir. Ordu ise bu gruplaşmanın haricinde kalamıyacağı için o da kendi iç bünyesinde gruplaşma gösterecektir. Bunun neticesi olarak ihtilâl rahatça ve kansız olarak yapılamıyacaktır.

Eğer ordu kendi iç bünyesi dâhilinde parçalanmadan bir bütün halinde kalırsa, Cumhuriyetin ve istiklâlimizin bekçisi olan ordu, başlayan bir ihtilâlin gayet rahat ve kansız yapılabilmesine yardım edecektir. Ahşeni tasavvur ettiğimiz zaman yalnız subaylar değil ordular, kolordular, tümenler v. s. gruplaşacaktır. Bir kumandan bir partiye, diğer bir kumandan diğer bir başka partiyi tutacak; vatanımız, Cumhuriyetimiz son derece tehlikeli duruma düşecektir. Bugün kansız ihtilâli başarabilmemizin sebebi ordumuzu siyasete sokmamış olmamızdır. Burada tarihî vazifemizi düşünerek vatan ve milletimizin en yüksek menfaatleri için nasıl yapmak lâzımsa öyle yapmamız lâzımdır. Dünya literatüründe, ekonomi alanında belki başka sahalarda iyi bir not alamadık ama, siyasi olgunluk gösterme bakımından 27 Mayıs İhtilâlini kansız bir şekilde başararak, dünya siyasi olayları arasında en mümtaz mevkiî kazanmış bulunmaktayız. Arkadaşlar diyor ki: Subaylara sorduk oy verme hakkına sahibolmak istiyorlar diyorsunuz. Sonra bir cihete daha dik-

kat etmiyoruz. Meselâ memurlara da sorsak maaşınızı artıralım mı? Şüphesiz hepsi artırılsın diyecektir. Ama artırılsın diye oy veren bir yüksek memuru Maliye Vekili yapınız. Mesul duruma düşen o vekil mevcut şartlar altında maaş artırma yolunda adım atmanın imkânsızlığını görerek evvelki fikrinden cayar.

Subaylara, erlere sorarsanız, reye iştirak etmeniz doğru mu değil mi? Verecekleri cevap oy verilmesini isteme şeklinde tecelli eder. Ama bizat kumanda heyetinde bulunanlardan sorduğumuz zaman kumanda heyeti cevap vermeden evvel başını iki ellerinin arasına alıp derin derin düşünmek mecburiyetinde kalır, ve subay ve erlerin rey vermemesi tezini savunmak mecburiyetinde kalır. Gayrimesul kimselerden beddua da aldığımızı söylüyorsunuz bütün meselelerinin ciddiyetini düşünen subay arkadaşlar beyan ediyorlar. Bu mahzurlu olacaktır diyorlar, ısrarla beyan ederek bizleri politikanın içine sokmayın diyorlar. Fakat siz illâ politikaya sokacağız diye iddia ediyorsunuz. Bu husus memleketimizi, vatanımızı parçalayıcı en mühim unsurlardan biri olacaktır.

Arkadaşlar; bu bakımdan, son ve en mühim vazifemizi yaparken bütün dünyanın, bütün memleketin, tarihimizin önünde çok ciddi bir meselede karar vermek arefesindedesiniz. Ve meseleyi her bakımdan iyi düşünün. Bütün hususları göz önüne alarak, iyi taraflarını terazinin bir kefesine, mahzurlu taraflarını terazinin diğer kefesine koyunuz neticeyi inceden inceye, iyiden iyiye etüd edin ve kararınızı ona göre verin. Ondan sonra size çok samimî olarak hitabeden bir arkadaşınız olarak şu tavsiyede bulunacağım. Teklif ettiğim önerge beyaz oy vermenizi rica edeceğim.

Hürmetlerimle... (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Özbay.

MEHMET ÖZBAY — Muhterem arkadaşlar; benden evvel konuşan, buna muvazi önerge sahipleri, subayların oy kullanması işinin ordu içinde disipline tesir edici sebeplerini arz ettiler. Ben bu mevzuu bırakıyorum. Bu hususu takdirlerinize arz ediyorum.

Aziz arkadaşlarım; asıl üzerinde durmak istediğim husus şudur:

Sayın komisyon bu maddenin esbabı mucibesinde, 1924 Anayasasında subaylara oy hakkı ta-

nınmaması için ciddi bir esbabı mucibe olmadığını şu şekilde beyan etmiştir. Memleketin münevver bir zümresini teşkil eden, siyasi kanaatlere sahibolmaları tabii ve zarurî bulunan subayların reylerini kullanmamalarını haklı gösterecek ciddi bir sebep mevcut değildir., deniyor.

Muhterem arkadaşlar, bendeniz 1924 Anayasasını okumadım. Ama bu mevzuda ciddi bir esbabı mucibe yoktur demek, caiz değildir ve durum arkadaşlarımızın zannettiği gibi olmasa gerektir. Bunca zaman orduyu politikanın dışında tutan mühim zaruretler vardır kanaatindeyim. Denebilir ki, 1924 Anayasasında ve onu takibeden zamanlarda tek parti devri idi ve çift dereceli seçim usulü vardı. Bu takdirde subayların rey kullanması mevzuubahsolamazdı. Halbuki 1946 ile 1950 arasında, 1950 ile 1954 arasında ve nihayet 1954 ile 1957 arasında subayların rey kullanmaları kabul edilmemiştir. Çok partili bir hayata girerken keyfiyet bu şekilde düşünülmüş ve subaylara oy verme hakkı tanınmamıştır. Onun için böyle bir mesele mevzuubahsolurken çok düşünmek lâzımdır.

Şimdi kanaatime göre subaylara oy hakkı verirken ondan siyaset dışında memleketin durumunu daha bitaraf görme insiyatifine alıyoruz. 27 Mayıs'tan evvel subaylara oy hakkı tanısaydık nasıl bir netice istihsal ederdik? Bu hususu da düşünmemiz lâzımdır?

Aziz arkadaşlarım, her insanın fikirlere ve partilere karşı sempatisi veya antipatisi vardır. Bu tabii bir şeydir. Meselâ oy hakkı olmasa bile, parti münakaşası yapan iki subay arkadaşımız, tasvibettikleri fikirler karşısında birbirlerine veya başkalarına sempati ile, tasvibetmedikleri fikirler karşısında ise istihza ile bakacaklardır. Ama subaya oy hakkı tanırsa tasvibetmediği fikirlere ve şahıslara istihza ile değil hışımla bakacaktır. Bu suretle politikanın içine subayı sokmuş olacağız. Diyacaksınız ki, «Memurlara oy hakkı tanıyoruz, politikanın içine sokuyoruz. Memurla subayın arasında ne fark vardır?» Bu münakaşaya götürür bir şey. Fakat bir subayın rey kullanması hiç olmazsa politikanın kapısından adım atması demektir. Aziz arkadaşlarım, cahil vatandaşla münevver vatandaşın rey kullanması farklıdır. Şu 10 - 15 senelik politika hayatımız göstermiş ki, münevverler politikaya rey kullanma şeklinde dahi iştirak etmiş olsalar politika ile daha yakından alâkadar oluyorlar. Aydın

zümre, düşünen kimse memleket işleriyle yakından alâkadar olacaktır. Subaylar da alâkadar olacaktır. Bunların daha ziyade alâkadar olması lâzımdır.

Bendeniz bunların yalnız politikayı dışardan seyretmesini insiyatifi elinden tutmasını bilhassa istirham ediyorum. Sonra aziz arkadaşlarım, bir noktaya daha işaret etmek istiyorum. Biz henüz rejimimizi yerleştirme devrindeyiz. Bu devirde, çok kritik bir safhadayız. Hakikatlere göz yummayalım. Bugün ordunun hakemliği altında bir seçim yapmak mevkiindeyiz.

Bu şekilde bilhassa bu devrede ordu mensuplarını subayları, az da olsa politikaya sokmak bence caiz değildir. Bundan sonra inşallah yeni bir Demokrat Parti devri gelmiyecektir. Hepimizin temennisi budur. Fakat, aziz arkadaşlarım henüz rejimimiz normal mahreğine yerleşmiş değildir. Aslında, ben normal rejim yerleştikten sonra, subayların oy kullanmalarının aleyhdarı değilim. Fakat, bu kritik safhada, henüz rejimimiz tam mahreğine yerleşmemiştir. Allah göstermesin, hiçbir zaman temenni etmeyiz, farzımuhal yeni bir 27 Mayıs zarureti hâsıl olsa politikaya girmiş bir ordu bu neticeyi alabilir mi? Arkadaşlar, her zaman İsmet Paşanın söylediği gibi, zorla iktidarda kalmak isteyen siyaset. serserileri çıkarabilir. 27 Mayıs'ta sabit olmuştur ki, ihtilâlin kansız oluşu, bitaraf ve politika dışında bulunan Ordunun sayesinde olmuştur. Bu bakımdan az da olsa, kapısına bir adım atmak şeklinde dahi olsa, Ordu mensuplarını politikanın içerisine sokmak bence caiz değildir. Bu mülahazalarla Ordu mensuplarının oy kullanmalarını hususunda oy vermenizi istirham ediyorum. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın, Nihat Reşat Belger.

NİHAT REŞAT BELGER — Muhterem arkadaşlarım, subaylara rey hakkı verilmemesini teklif eden önergeye imza verdiğim için huzurunuzdayım. Mâruzatım kitabî ve nazarı olmayacaktır. yakından yaşadığım bâza tarihî hâdiselerden ve bu mevzuu ile çok yakından alâkalı hâdiselerden bahsedeceğim.

Sene 1908, Sultan Hamid'in saltanatı devriliyor. Bunu devirenler hepimizin bildiği gibi, subaylar ve bir kısım sivil eleman. Abdülhamid'in sukutundan sonra bu inkulâbı temin

edenler, bunun için çalışan asker ve sivil, iktidara doğrudan doğruya el koymadılar. Tarihi bir semt olan Şeref Efendi sokağında kiraldıkları bir binada gizli bir komite kuruyorlar ve Bâbîâli ile teşriki mesai ediyorlar. Bunları tasviibetmiyen, tenkid eden bir gazeteci köprü üzerinde katlediliyor ve kaatül bulunmuyor. İrtica bundan istifade ediyor. İttihat ve Terakki Cemiyeti aleyhtarları ile birleşerek 31 Mart Vakasını meydana getiriyorlar. Bunun üzerine Mahmud Şevket Paşa Ordusu ile İstanbul'a geliyor. Abdülhamid'in etrafındaki birliklerle harb ediyorlar, ve Abdülhamid tahtından uzaklaştırılıyor. Fakat bu askerî komitenin meydana çıkmaksızın icrayı faaliyet etmesi diğer subaylar üzerinde fena tesirler yaratmaya başlıyor. Diğer subayların politika ile uğraşmasını doğru bulmuyarak «biz de ayrıca bir zümre teşkil ederiz ve icabeden faaliyeti gösteririz» diye Halâskâr Grup Zâbitleri diye bir komite teşekkül ediyor. Halâskâr grup zâbitleri Meclisi Mebusana gidiyor ve bir ultiमतom veriyorlar. Mevcut şartlar dairesinde Hükümetin mutlaka istifa etmesini, bu karışıklığa nihayet verilmesini ve ordunun politikadan menedilmesi hususunda bir ultiमतom veriyorlar. Bunun üzerine, bir müddet sonra Hükümet istifa ediyor ve yeni Hükümet geliyor. Bu sırada İtalyan Harbi başlıyor. Balkan İttifakı husule geliyor. Balkan Harbi ilân edilince bu sebepler askerler arasında ihtilâfa hattâ bir münaferece müncer oldu.

O harbi bütün acılıklarıyla görmüş bir arkadaşınız sıfatıyla sizlere hitabediyorum. Koca şanlı Osmanlı ordusunu 15 gün zarfında mağlûbederek Çatalca'ya kadar Bulgar orduları geldiler. İstanbul'da, düşman ordularının top sesleri duyuluyordu. Bulgarlara nefret etmekten ziyade, bir kısım subaylar birbirinden nefret ediyorlardı. Bakınız, en ufak bir şeyle başlayan ihtilâf ne kadar feci ve arzu edilmeyecek derecede kötü neticeler doğuracak bir vaziyet ihdas ediyor. Bu, hepinizin bildiği surette, nihayetleniyor, mütareke imza ediliyor. Bu defa yine aynı sebeple Babîâlîde, Nâzım Paşa katlediliyor. Sonradan sulh yapılıyor, fakat bu defa da Mahmut Şevket Paşa, diğer grup mensupları tarafından katlediliyor. Bunun uzun teferüatına gitmiyeceğim. Zâbitan arasında fikir ihtilâfının, nasıl bir feci akıbeta müncer olacağını

göstermesi bakımından bâriz bir misal arz ediyorum. Mademki tarih tekerrür eder, ki inşallah tekerrür etmez ve bunu temenni ediyoruz. Bu vakayı hatırlattıktan sonra, 7 nci maddenin, subaylara oy kullanma hakkını vermesini tasviibetmek güçtür. Özür dilerim, fakat kabul edemem. Bendeniz rica edeceğim bu kararı almadan evvel çok düşünelim. Çünkü büyük bir mesuliyet karşındayız.

Müsaade buyurursanız ufak bir tefsire gideyim. Malûmuâlîiniz 52 sene zarfında bu memleket, beş defa korkunç sarsıntı geçirmiştir. 10 senede bir sarsıntı... Bunu, memleketimizin bünyesi kaldırmaz. Her zaman bu sarsıntılar zararsız atlatılamaz. Bu 52 sene içinde, saltanat, meşrutiyet, İttihat ve Terâkî, Cumhuriyet, demokrasi ve 2 nci Cumhuriyet. Bu kadar kısa zamanda bu kadar sarsıntı. Bir daha böyle sarsıntılara mâruz kalmamak için her türlü tedbiri almak mecburiyetindeyiz.

Sözlerimi bitirirken, İttihat ve Terâkkinin mürşitlerinden ve fikri temsilcilerinden olan Ziya Gökalp'ın dilinden düşürmediği, Dürkheim'in bir sözünü tekrarlıyacağım. Dürkheim diyor ki : «Her hangi bir memlekette halkın ekseriyeti mütemediyen, Hükümetin şekli nedir? Yetkileri nedir? Milletın vaziyeti, hakları nedir? gibi hususlarla meşgul olmazsa, o memlekette huzur ve istikrar vardır. Çünkü bu işler bunları yapacak insanlara bırakılır. Herkesin kendi yapacağı işi bilmesi ve onu düşünmesi lâzımdır. Fakat buna karşı, şekli Hükümet ne olacak? Hürriyetler ne suretle müdafaa edilecektir gibi mütemediyen politika ihtirasları içerisinde çalkanan memleketin sıhhati bozuktur deniyor. Bu sözler üzerinde düşünelim. Subaylara lâyük olduğu ehemmiyeti ve mevkii verelim. Onlara hürmet ve sevgimizi gösterelim. Fakat reylerimizi çok düşünerek kullanalım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Hüseyin Ataman.

HÜSEYİN ATAMAN — Sayın üye arkadaşlar, tarihimizin kara mirası olan Balkan Harbinin bize bıraktığı tesirleri benden evvel konuşan arkadaşlarım, beyan buyurdular. Ben bir noktayı izah etmeye çalışacağım. Balkan Harbinde silâhça, teçhizatça ve teşkilâtça düşmanlarımızdan çok üstün olduğumuz halde bu harbi kaybettik. Kaybetmemizin yüz sebebi var-

sa, bunların birinci sebebi, en mühim sebebi siyasetin orduya girmiş olmasıdır. Bu hususta bundan evvel mâruzatta bulunan arkadaşların beyanlarını tekrar etmekten sarfınazar ediyorum.

İkincisi, subayın oy vermesiyle, siyaset, fiilen kışlaya girecektir. 18 yaşın kabulü ile bu siyaset orduya girmiş demektir. Zâhirde subayın yalnız oy durumuna hâkim olabiliriz. Subayı siyasete sokmayız denebilir, fakat tatbikatta buna imkân yoktur. Çünkü, oy verecek olan bir arkadaş, mutlaka kendi arkadaşlarıyla, komşularıyla, hısım ve akrabalarıyla hasbihalde bulunacaktır. Binaenaleyh, bu hasbihaller neticesinde siyaset de kışladan içeri giriyor, demektir. Kışlada, subay arkadaşlar birbirleriyle, sen kime oy verdin, kime oy vereceksin, ben şuna vereceğim şeklinde konuşacaklardır. Bu şekilde kışlada hizipler teşekkül edecektir. Bu da katiyen doğru değildir. Bu, ordumuz için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Rütbe de büyüdükçe, bu tehlike daha da büyüyecektir. Bir iktidar tasavvur ediniz, onun Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi, ordu kumandanları muhalefet partisine oy kullanmışlardır. O zaman, bu iktidar kumandanlarına nasıl güvенеcektir? İlk olarak düşüneceği şey, onları ekarte edip yerine, kendine rey veren adamları koymak olacaktır. (Nereden bilsin sesleri) Belli oluyor, belli etmemeye imkân yoktur. Kim sakhyabilir. Bu suretle daha az ehliyetliler iş başına gelecektir.

Arkadaşlar; eğer vaktiyle orduyu oy vermeye sokmuş olsaydık, 27 Mayıs kansız ihtilâlini katiyen göremezdik. 27 Mayıs kansız ihtilâlini, kibar ihtilâlini ancak ordunun bitaraf kalmış olmasına medyunuz. Binaenaleyh, bu bitaraflığın devam ettirilmesini siz arkadaşlarımdan rica ve istirham ediyorum. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Feyyaz Köksal arkadaşımızın kendi önergesi hakkında konuşmak istiyor. Fakat önergelerinde bir değişiklik yaptılar. Bu değişiklikle önergeyi tekrar okuyoruz :

(Feyyaz Köksal'ın değişik önergesi okundu.)

BAŞKAN — Buyurun Feyyaz Köksal.

FEYYAZ KÖKSAL — Sayın arkadaşlar, subay, astsubay ve askerî memurlarımız, elit bir zümreyi teşkil ederler. Bu noktadan bun-

lar da rey vermelidirler. Ancak, bunlara rey hakkı verilmemesini isterken, asla 8 nci maddedeki kısıtlı olanlarla kamu hizmetinden mahrum olanlarla bunları bir tutmak gibi bir düşünce aklımın bir kenarından geçmemiştir. Geçemez de. Bâzı arkadaşlar, bunu ima eder gibi oldular. Sureti katiyede böyle bir düşünce hiçbirinizin aklından da geçmemiştir.

Şimdi, subay, astsubay ve askerî memurlarımıza rey hakkı verilmemesini istemeyişimizin sebebini arz etmeye çalışacağım :

Politikayı idare ve teknikten ayıramadığımız bir zamanı ve devri yaşadığımız için ordunun, harb tekniği yapacak olan ordunun politika dışı kalması lüzumunu tesbit etmekle mükellefiz. Yeni Anayasamız ve yeni Seçim Kanunumuzla siyaset alanımızda yeni bir ufuk açıyoruz. İlerde Koalisyon kabineleri kurulacaktır. O andaki idareyi de düşünmekle mükellefiz. Bakanlara bakan tâbiri kullanıldı. Odacıdan müştüşara kadar bakanlara bakarak iş yapan memur sistemini kabul ettiğimiz, idareyi ele almak durumunda bulunduğumuz bir devirde, Allah korusun, bir harb zamanında orduyu siyasete karıştırmama işini nasıl halledeceğiz? Muhtelif partilere rey veren gruplara ayrılmış olan orduyla nasıl harb yapacağız. Subay, astsubay ve askerî memurların rey vermesi hususunda bizleri biraz daha derin düşündürmeye sevk eden bu problem üzerinde biraz daha eğilinirse yerinde olur. Meseleyi realitelere uygun olarak tetkik edersek, iyi bir iş yapmış oluruz. Realiteleri, bizzat subaylıktan gelen arkadaşlarımız benden daha iyi bilmektedirler. Onlar açık açık ifade ettiler. Silâh altında bulunan erleri, onbaşı, kıta çavuşu, askerî öğrencileri bir tarafa bırakıyor; subay, astsubay ve askerî memurları da öbür tarafa alıyor; burada bir ayrılık da yaratılıyor, dediler.

Bu hususta bir önerge verilmiş bulunuluyor. Şu anda psikolojik havanın tesiriyle kabul olmayacağını zannediyorum. Esasen kabul edilmediği takdirde problemin öbür tarafına dönmek mecburiyeti hâsıl olacaktır, kanaatindeyim.

Zabıta memurlarını da dâhil etmek üzere; subay, astsubay ve askerî memurlarımızın, «şimdilik tâbirini» kullanıyorum, iki, üç seçin devresi olsun oy vermelerini kabul etmiyelim; eğer dünkü şekliyle demokratik bir rey verme usul-

leri dejenere olmazsa, normal politika tam olarak yerleşirse; o zaman bu muhterem zümreye bu hakkı verelim. O zaman bu elit zümreyi de oraya çekelim. Fakat bu hususta henüz kesin bir fikre sahip değiliz.

Sayın arkadaşlarım; politika orduya girmemelidir. Bu hususta muhtelif arkadaşlar muhtelif fikirler ileri sürdüler. Ben bir iki mesele üzerinde duracağım. Politika orduya girmemelidir. Diyeceksiniz ki, hanımına rey verdiriyor, çocuğuna rey verdiriyor da kendisi niye vermesin? Rey vermenin yanında rey alınması meselesi vardır. Arkadaşlar, rey isteyenler niçin rey istediklerini ve ne yapacaklarını ifade etmek mecburiyetindedirler. Bana reyini verirsen sana şunu şunu temin edeceğim, diyebilirler. Bu suretle partiler tarafından orduya bir ayırma da yapılabilir. Bu ayırma nasıl yapılacaktır, diyeceksiniz? Bu ayırma yapılmıştır bile arkadaşlar. O düşükler orduda subaylarla astsubayları birbirinden ayırmaya çalışmışlardır. Astsubayları, subaylardan ayırmaya uğraşmışlardır. Bunlara hâkim olmak ve bunları elde etmeye uğraşmışlardır. Fakat şunu bu kürsüden ifade edeyim ki, bunların bir kaçı hariç hiç birisini yanıltamamışlardır. Fakat yanıltabilirlerdi de, astsubayları yanıltabilirlerdi. Muhtelif partiler kurulacaktır. Sosyalist parti olacaktır. Bunlar daha alt kademelere hitabedeceklerdir. Astsubaylara hitabederlerse ne yapacağız. Subaylar ve astsubaylar bir meslek grubunun iki ayrı teknik gurupudur. Astsubaylara denebilir ki, sizin maaşlarınızı artıracamız, sizlere şimdiye kadar tahsil imkânı verilmedi, sizlere tahsil imkânı vereceğiz, sizleri paşa da hi yapacağız. Böyle bir parti çıkabilir. Böyle bir rey avcılığına çıkan partiler orduyu ayırmaya gidebilirler. Bu bir.

İkinci bir meselemiz daha var. Arkadaşlar, bu kürsüden sarıh bir şekilde ifade edildi.

27 Mayıs sabahı çok şükür ihtilâlimiz kansız oldu. Fakat, tenzih ederim lâfım yanlış anlaşılmasın, farzımuhal Birinci Ordu Komutanı Demokrat Partili, İkinci Ordu Komutanı C. H. Partili, Üçüncü Ordu da C. K. M. Partili olsaydı, bu ihtilâl Allah göstermesin, kansız olabilirdi miydi? Rey vermekten endişe etmek mevzu bahis değildir, fakat parti sempatzanlığı mevzu bahisdir. Bendeniz rey kullanırken partili olmadığım için 4 seçim devresinde sempatzan-

lıkla reyimi kullanmışımdır. Sempatzanlık da hastalık gibidir. Muhtelif arkadaşlarımız ayrıca izah ettiler. Ben sözümü kısa kesiyorum. Bu şekilde, bu meseleyi biraz daha itizlikle, realitelere uygun olarak halletmemiz lüzumu üzerinde duruyorum. Hümmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Yeni bir önerge vardır, okuyoruz.

Sayın Başkanlığa

Maddenin, yazılı mazbatalarını öğrenmek maksadiyle, bir de Millî Savunma Komisyonuna havale edilmesi hususunun reye arzını teklif ederiz.

Fethi Çelikbaş

Emin Soysal

BAŞKAN — Konuşmalara afdolduğuna göre, Sayın Fethi Çelikbaş konuşmak istiyorlarsa buyursun.

FETHİ ÇELİKBAŞ — Muhterem arkadaşlar. Bugün sabahleyin bu iş konuşuluncaya kadar şahsan, ordu mensuplarımızın, subay ve astsubayların rey vermesine taraftardım. Evvelâ Sayın Kızıoğlu'na bu münakaşayı açmasından dolayı teşekkür etmek istiyorum. Zira bir saatlik münakaşa sırasında görüldü ki biz zat o hayatın içinde yaşayan tecrübeli ordu mensupları, kıymetli kumandanlar hâdiseler getirerek, yaşlı ve tecrübeli siyaset adamları memleketimizin geçirdiği acı tecrübeleri izah ederek ordu mensuplarının rey vermesinin mahzurlarını izah ediyorlar. Gerçekten ilk bakışta ordu mensupları gibi iyi yetişmiş insanların rey vermesinden daha mâkul bir fikir gelmiyor aklı. Fakat her meselede, meselenin menfi ve müspet taraflarını düşünerek karar vermek isabetlidir. Şimdi ordu mensuplarının oy kullanmalarının faydası nedir? Faydası şudur: Fevkalâde, iyi yetişmiş, memleket meselelerini ve dünya meselelerini iyi takilbetmiş; refikası, yetişgen çocukları oy veren bir zümre, insanın kendisinin rey vermesiyle, refikası veya çocuğunun rey vermesi başkadır. Bir temsili oynayan aktörle, onu seyreden aynı kimse arasındaki fark kadar fark vardır.

Bu itibarla hâdiseyi tam gerçek değerinde kıymetlendirmek lâzımdır. Kendisinin rey vermesi tıpatıp hâdiselerin içine girmesi ve bütünü ile işe koşması demektir. Evinde hiçbir hâdisi içinde, günlük, senelik hâdiseler içinde

gazeteyi okuyup geçmesi gibi temas eder geçer. Kışlaya bu konuşma ve münakaşalar girdiği zaman bunun oynıyacağı rolü reddetmek imkânı var mı? Yoktur arkadaşlar. Bu bakımdan ben deniz düşündüm, taşındım; tarihî bir karar veriyoruz. Hakikaten tarihî bir karar. Bu memleketin tarihî içerisinde muayyen bir istikametten bir başka istikamete geçmenin kararı veriliyor. Bu karar verilirken, buna ışık tutacak olan insanlardan, İhtisas Komisyonundan istifade etmekte faide görüyorum. Vakıa bütün arkadaşlar konuştular ama, komisyon içerisinde bu işin müzakeresinde henüz ortaya çıkmayan birtakım mahzurlar meydana çıkabilir. Bu itibarla, ben bunu komisyondan bekliyordum, itiraf edeyim, konuşulan maddeyi geri alıp enine boyuna tetkik etmek istiyebilirdi. Artık şimdi bunu Muhterem Heyetinizden rica edeceğim. Şu bir saatlik konuşma sırasında daha hatıra gelmeyen mahzurlar doğabilir. Acele etmiyelim. İhtisas Komisyonu, Millî Savunma Komisyonu bu işi tezekkür etsin, bir raporla getirsin. Bu raporun ışığı altında müzakere edelim. Çünkü, lââlettayın bir müessese ihdas ediyor değiliz. Ben böyle düşünüyorum. Hâdisenin en geniş ölçüde aydınlanması imkânını verdikten sonra huzur içinde reyinizi kullanmış ve iyi bir şey yaptık kanaati vicdanîyesi ile ayrılmış olalım. Bu itibarla bu maddenin Millî Savunma Komisyonuna havalesi hususunu düşünerek uzun yıllar öğretmenlik yapmış sayın Emin Soysal arkadaşımızla birlikte bir teklif yaptık.

AHMET SIRRI HOCAOĞLU — Teklifiniz Ayanasaya aykırıdır. Olamaz.

FETHİ ÇELİKBAS — Anayasaya aykırı bir husus yoktur. Sırrı Hocaoğlu Beyefendi. Bir madde veya her hangi bir husus hakkında teknik komisyonların Yüksek Heyetinize ışık tutmasında ve Yüksek Heyetinizin bunu istemesinde ne Anayasaya ne de İctüzüğe aykırılık yoktur. Aykırılık iddia etmek mücerret bir iddia olmaktan ileri geçemez.

Rica edeceğim tarihî bir karar vereceğiz. Kararımız isabetli olsun. Teklifimizin kabulünü rica edeceğim efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşların, kanunun ikinci müzakeresi cereyan etmektedir. Bu itibarla

birinci müzakeresinde reylerinizi izhar buyurmuş olmanız dolayısıyla bu artık komisyondan çıkmış ve Yüksek Heyetinizin malı olmuştur. Maddeyi geri almak imkânına sahibolmadığımızı ifade etmek isterim.

Yalnız şunu da arz etmek isterim ki, komisyon olarak nazari ve kenardan bakma tarzında bir görüşle ihdas edilen bu müesseseyi komisyonunuz üzerine almak istememektedir. Heyeti Celilenize müteşekkirdir. Millî Savunma Komisyonundan gelecek mütalâaya göre karar verilirse daha yerinde olacaktır. Bunu Heyeti Celilenizden rica ediyorum. Bu bir Anayasa meselesi olmadığını da arz etmek isterim. Seçim Kanunu Komisyonu ile Anayasa Komisyonunun müştereken toplantı yapabileceğine dair olan kaydın; Yüksek Heyetinizin bir mevzuda aydınlanması için bir ihtisas komisyonuna bir maddenin gönderilmesine mâni teşkil etmiyecektir. Ricamız budur. (Alkışlar)

BAŞKAN — Usul hakkında, Hızır Cengiz, buyurun.

HIZIR CENGİZ — Çok muhterem arkadaşlar; müzakeresi yapılan 7 nci maddenin halihazırdaki metni malûmdur. Bu maddenin tasarıdan çıkarılmasının tevli dedebileceği ağır neticeler izahtan vârestedir. Bu madde üzerinde verilmiş olan önergelerin muhteviyatı Yüksek Heyetinize arz olunmuştur.

Bu madde ile ilgili meseleler, her ne surette vaz' edilirse edilsin, nâçizane anlayışına göre, bu önergelerin muhtevası ve sahiplerinin konuşmaları netice itibariyle, subay, astsubay ve askerî memurların oy kullanmalarının kabul edilip edilmemesine müncer olmaktadır. 7 nci madde üzerinde salim bir karara varılabilmesi, her şeyden önce bu noktanın haline bağlıdır. Çünkü, madde bu haliyle kabul edildiği takdirde, subaylar, astsubaylar ve askerî memurlar oylarını kullanabileceklerdir.

Ordu içinden gelen ve aramızda bulunan ve kendilerini bu hususta yetkili sayan çok değerli arkadaşlarımızın bunun yerinde olmayacağı tezini savundukları hepinizin malûmudur. Şu hale göre her şeyden evvel ordu mensuplarımızın rey verip vermeyeceği prensibinin kararlaştırılması ve ancak ondan sonra maddenin bir şekilde girmesi mevzu bahis olabilir. Bu itibarla usul bakımından evvelâ bu prensip meselesinin oya arzını, ondan

sonra diğer hususlara geçilmesini Heyeti Celile-nizden derin saygı ile rica edeceğim.

BAŞKAN — Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlarım, şu anda mevzuun ne lehinde ve ne de aleyhinde mütalâa yürütecek değilim. İki taraflı konuşan arkadaşların mütalâasında haklı görülen veya haksız görülen taraflar vardır. Ama bir nokta vardır. Subayların rey verme meselesi...

Subayların rey vermemesi, politikaya karışmaması işi vaktiyle kanuna konulmaması Atatürk'ün, o Büyük Dâhinin fikri ışığı altında cereyan etmiştir. O günün şartlarına göre Atatürk'ün subayların rey vermemesi hususundaki rey ve mütalâasının tasvibinin istinadettiği şartlar bugün değişmiş midir, değişmemiş midir? Bu bilinmez. Bu bir ihtisas meselesi. İhtisas Komisyonu meseleyi bu zaviyeden düşünerek, ariz ve amik tetkik ederek Meclisimize fikrini bir raporla getirirse hakikaten faydalı olur. Meclisimiz gelecek için, her hangi bir mânevî mesuliyetten, vicdan azabından kendisini kurtarabilir. İhtisas Komisyonu, bize mevzuun lehinde veya aleyhinde bir rapor verirse, biz de mütalâalarımızı ona göre yürütürsek, son derece iyi hareket etmiş oluruz, kanaatindeyim. Bunda Anayasaya aykırı bir taraf yoktur. Kurucu Meclisin, Anayasayı tedvin etmekte olan Meclisin her an bir ihtisas komisyonunun ve hattâ bir ilim heyetinin rey ve mütalâasını alması hem akla uygun, hem Anayasaya, hem de babayasaya uygundur. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Hazer, usul hakkında.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlar; meselenin esasına temas etmiyeciğim. Evvelâ meseleyi bu Meclisin çalışmalarını tanzim eden 157 sayılı Kanun esas ve maksadına yürürlükte bulunan İctüzük hükümlerine göre mütalâa etmek icabeder. Anayasa hükmünde olan 157 sayılı Kanunun özel bir komisyon tarafından tanzim edileceğini emrediyor. Onun hilâfına bu mevzuu bir başka komisyona göndermek mümkün değildir.

İkincisi, bu meselenin Millî Savunma Komisyonu ile bir ilgi ve alakası yoktur. Çünkü Millî Savunma Komisyonu, sadece Millî Savunma Bakanlığının işleriyle istigal eder. Bu itibarla böyle bir komisyona havale etmek mümkün değildir.

Kaldı ki, meselenin İçişleri Komisyonunu da alakadar eden tarafı vardır. Çünkü, içinde polislerin oy verme mevzuu da vardır.

Sonra Millî Savunma Encümeninden gelecek bir rapor burada nasıl bir muameleye tâbi tutulacağı, nasıl bir karara mesnet olabileceğini de düşünmeye mecburuz. Mevzu hakkında yeniden müzakere açılmazsa netice ne olur?

Bundan başka arkadaşlar, biz tasarının ikinci müzakeresini yapıyoruz. İkinci müzakerede yazılı tadilnameler üzerinde müzakere yapılmak icabeder. Sonra birinci müzakerede mevzuubahsolan bir husus yeniden ikinci müzakerede mevzuubahsalamaz. Aksi halde meseleleri bir neticeye bağlamak mümkün değildir. Tüzük hükümleri sarihdir. Yüksek Heyetiniz nasıl bir karar verecektir bilmem ama her halükârda mevcut tüzük hükümlerine riayet etmek lâzımdır. Bu itibarla usul bakımından bu maddenin Millî Savunma Komisyonuna havalesinin uygun olmayacağı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Vasfi Gerger.

VASFİ GERGER — Muhterem arkadaşlarım, Tüzüğümüze göre komisyonlar diğer bir komisyondan fikir ve mütalâa sorabilirler. Tüzük hükmü sarihdir. Sahir Kurutluoğlu arkadaşımızın bu tasarının artık bizim komisyondan çıkmıştır, demesi doğru değildir. Çünkü, bu takirlerden birisi kabul edilirse maddenin tedvini için yine komisyona gitmiyecek mi? Tabii gidecek. Ayrıca komisyon da Millî Savunma Komisyonunun mütalâasının alınmasını uygun gördü. Biz, bu maddeyi komisyona tevdi edelim, Millî Savunma Komisyonunun mütalâası alınsın ve bize her ne şekilde olursa olsun, yeni bir madde getirsin. Biz başka bir komisyona havaleye salâhiyetli değiliz. Bir kanunun alâkalı komisyonlara havalesinde Meclis Reisi salâhiyetlidir. Ayrıca komisyonlara Meclis havale yapamaz. Biz, şimdi bu maddeyi komisyona verelim. Komisyon, Millî Savunma Komisyonunun mütalâasının alınmasına taraftar görünmüştür. Mütalâasını alsın, neticeyi Yüksek Huzuruza getirsin, müzakere edelim, katî karara varalım. Hal yolu budur.

BAŞKAN — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ — Muhterem arkadaşlar, evvelâ komisyona teşekkürle sözlerime başlamak istiyorum. Gerçekten, müzakereler neticesinde burada bir karar alınması hususunda komisyon noktai nazarında ısrar etmiyerek, komisyonun söylediği ve İctüzükte yazılı olduğu vechile bu işin İhtisas Komisyonuna havale-

sine taraftar olduğunu beyan ettiler. Vasfi Gerger arkadaşımızın sözlerine de itiraz etmiyeceğim. Ama, komisyonun kendisi de çıkıp, evet Millî Savunma Komisyonunun mütalâasının alınmasında fayda vardır, dedikten sonra, mesele halledilmiş oluyor. İş uzatmanın amelî bir faydası yoktur. Komisyon maddeyi alsın, kendisi Millî Savunma Komisyonunun mütalâasını alabilir. Bu demek değildir ki; Yüksek Heyet bir meseleyi bir İhtisas Komisyonuna havale etmek salâhiyetine sahip değildir. Bu salâhiyeti daima vardır. Komisyon kendisi size telkin etmiştir. İsrar etmemiştir, ki bu da takdire değer.

İş uzatmayı, Millî Savunma Komisyonuna intikal etsin.

Yazılı olmasından kasdımız şudur. Bir mevzu mahdud üyeli heyetler içinde çok daha etraflı tetkik edilir. Bir masa etrafında müzakere etmek başkadır, bir Mecliste kürsüde müzakere başkadır. Ben eminim ki, Millî Savunma Komisyonu meseleyi çok aydınlatmış olacak ve bize ışık tutacaktır. Teklifimizin kabulünü tekrar rica ederim.

BAŞKAN — Söz komisyonun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Efendim, biz komisyon olarak işi tezkerer ettikten sonra Yüksek Heyetinize bu teklife iltihak ettiğimizi ifade ile ricada bulduk. Bu hususu demin arz ettim. Bunun içtüzükle halli meselesinden ziyade meselenin arz eylediği ehemmiyet sebebiyle Millî Savunma Komisyonuna gitmesini biz de arzu ediyoruz. Bunun hangi şekilde halledileceği Yüksek Heyetinizin kararına vabestedir.

BAŞKAN — Efendim, buna aidolan önergeyi tekrar okuyoruz.

(Fethi Çelikbaş ve Emin Soysal'ın takririni tekrar okundu.)

MEHMET GÖKER — Bu takrir reye dahi konamaz. Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Tüzüğümüzün bununla ilgili maddesini okutuyorum :

«Madde 89. — Müzakereye mahal olmadığı, ruznameye veyahut bu nizamname ahkâmına riayete davet, takdim ve tehir teklifleri asıl meseleye takaddüm eder.

Böyle bir teklif vukubulursa ancak, lehte ve aleyhte ikişer mebus - on beşer dakikadan fazla sürmemek üzere - söz söyleyebilir.

Neticede reye müracaat lâzımgelirse mesele işari reyle halledilir.»

BAŞKAN — Tüzüğün bu maddesi içerisinde usul hakkında yeteri kadar arkadaş görüşti. 89 ncu madde sarıh. Binaenaleyh, müsaade buyurursanız, Seçim Kanunu Komisyonunun Yüksek Huzurlarımızda belirttiği gibi önergeyi oylarımıza sunacağım. Seçim Kanunu Komisyonunun bir arzusunu yerine getirmek Yüksek Kurulumuzun elindedir. Önergeyi yüksek oylarımıza sunuyorum. (Önerge tekrar okunsun, bir önerge daha var, sesleri) Bir önerge daha var, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddenin Seçim Komisyonuna havalesiyle Millî Savunma Komisyonunun mütalâasının alınmasının reye arzını teklif ederim.

Vasfi Gerger

EMİN SOYSAL — Biz de bu önergeye iltihak ediyoruz.

BAŞKAN — Millî Savunma Komisyonuna havalesini isteyen sayın arkadaşlarımız da bu önergeye katıldıklarını beyan etmişlerdir.

Bu önergeyi yüksek oylarımıza sunuyorum.

Komisyonun geriverilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Yüksek oyunuz veçhile, 7 nci madde mevcut bütün takrirlerle beraber Seçim Kanunu Komisyonuna iade ediyoruz. (Alkışlar)

8 nci maddeyi okuyoruz :

Seçmen olamayanlar

MADDE 8. — Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar :

1. Kısıtlı olanlar,
2. Kamu hizmetinden yasaklı olanlar.

BAŞKAN — Madde hakkında tadil teklifi yoktur. Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim kurulları

Seçim işlerinin yürütülmesi

MADDE 9. — Seçim işleri, seçim kurullarınca yürütülür.

BAŞKAN — 9 ncu madde hakkında bir önerge vardır, okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 2 nci bölümünde zikri geçen kurulların vazife görecekleri mahaller alâkalı maddelerde açıklanmamış bulunmaktadır.

Bu vaziyet kanunun tatbikatında tereddütlere yol açabileceğinden 9 ncu maddeye, 2 nci fıkra olarak aşağıdaki hükmün ilâvesini arz ve teklif ederim :

Ziya Müezzinoğlu

Madde 9. — Fıkra : 2.

«Kanunda belli edilmeyen hallerde kurulları kurul başkanları tarafından bildirilen yerde vazife görürler.»

BAŞKAN — Sayın Ziya Müezzinoğlu.

ZIYA MÜEZZİNOĞLU — Muhterem arkadaşlar, bir hususu kısaca dikkat nazarınıza arz etmek istiyorum. Tasarının 9 ncu maddesi ile başlayan, ikinci bölümünde, seçim kurullarının teşekkül şekli ve vazifeleri etraflı şekilde tesbit edilmiş bulunmaktadır. Aynı şekilde zaman hakkında da kayıtlar vardır. Yalnız kurulların nerede vazife görecekleri tasarı metninde tasrih edilmemiştir. Diğer kanunlarda da bu tatbikatı görüyoruz. Böylece alâkalı kurulların nerelerde vazife görecekleri tasrih edilmemek suretiyle, bu husus tatbikata bırakılmaktadır. Bu bakımdan, ilk nazarda bir boşluk görülmiyebilir. Yalnız, bu tasarının tanzim şekli ve bütün hâdiseleri bütün teferruatı ile kavramak istikametindeki tutumu nazarı dikkate alınacak olursa zikri geçen kurulların nerede vazife göreceklerinin belli edilmesi tatbikatta karşılaşılabilecek muhtemel te-

reddütleri önlemek bakımından her halde yerinde olacaktır. Biraz önce Yüksek Heyetinizin dikkat nazarına arz edilen önerge bu maksatla takdim edilmiştir. 9 ncu maddeye bahsedilen şekilde bir fıkranın ilâvesi bu meseleyi halledecektir. Aksi halde ileride bâzı aksaklıklar doğabileceğine kaanîm. Takdir Heyetinizindir.

BAŞKAN — Söz Seçim Komisyonundandır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Seçim Kanununun 1950 den bu yana geçirdiği tatbikatta, seçim kurullarının nerede çalışacağına kayıt altına alınmaması sebebiyle, yaptığı vazifelerinde bir aksaklık meydana getirmemiştir. Kanaatimizce böyle bir tahdide gidildiği zaman, seçim kurulları muhtelif yerlerde değil, mutlaka muayyen bir yerde toplanacaktır. Böyle bir kayıt altına alındığında, başka bir yerde toplandığı takdirde vereceği kararların tehlikeye girmesine sebebiyet verilecektir. Komisyonumuz bu önergeye iltihak etmemektedir.

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi yüksek oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Efendim, daha yarım saatlik bir zamanımız vardır. Şu anda ekseriyetin bulunmaması dolayısıyla, saat 14,30 da toplanılmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 12,00

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTIPLER : Rifat Çini, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum efendim. Gündeme devam ediyoruz.

FEHMİ ALPASLAN — Usulü müzakere hakkında bir mâruzatım olacak. Söz vermenizi rica ederim.

BAŞKAN — Buyurun.

FEHMİ ALPASLAN — Pek muhterem arkadaşlarım, Seçim Kanununun 2 nci müzakeresi sırasında cereyan eden görüşmeler bende ve birçok arkadaşlarımda bir endişe yaratmış bulunmaktadır.

Bir arkadaşımız bir tadil önergesi sunuyor. O önergede birçok arkadaşlarımızın da imzaları bulunmaktadır. Arkadaşlarımız burada ayrı ayrı çıkıp birinci müzakeredeki mütalâalarını tekrar etmek suretiyle müzakerelerin uzamasına ve bu tasarıyı zamanında ikmâl imkânlarımızı kayba sebep olmaktadırlar. Bendenizin endişem şudur. Üzerimizde bir vazife vardır. Biz bu vazifemizi müddetinde yapmadığımız takdirde tarih muvacehesinde bugün en iyisini yaptığımızdan çok daha büyük vebal altına düşmüş olacağız. Ayrıca şahsiyetlerimizi de çürütmek yoluna götürecektir. O itibarla 157 sayılı Kanun, İktüzük hükümleri içinde bize tanınan müddet meseleleri halletmeye mecburuz. 30 Nisana kadar İktüzüğe göre Anayasa ve Seçim Kanunu ve ondan sonra gelmesi mukadder Milletvekilleri Seçim Kanunu tasarısı Cumhuriyet Meclisi Seçim kanunu tasarısı, Köy muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimi kanun tasarısı, İl Genel Meclisleri Seçim kanunu tasarıları vardır. Şimdiye kadar üzerinde görüştüğümüz Anayasanın tümü ile Seçim Kanunudur. Yine Tüzük hükümlerine göre Temsilciler Meclisi ve Genel Kurulda vâkı olan görüşmelerin yarısı nispetinde Milli Birlik Komitesine zaman verilecektir. Ondan sonra çıkması muhtemel ihtilâflar halledilmezse Karma Komisyon kurulacak, Kurucu Meclis Birleşimi yapılacaktır. Bunu yapabilmek için de büyük ek-

seriyeti sağlayacak bir toplantı yapmak mecburiyeti hâsıl olacaktır. Zira, kararların üçte iki çoğunlukla verilmesi gerekir. Bütün bunların yapılması ve tamamlanması ay sonuna kadar bitmiş olacaktır. Yalnız, bu gidişle, değil bu ay sonunda bitmesi gelecek ay sonuna kadar dahi bitirilmesi mümkün olamayacaktır. Bu sebeple evveleminde arkadaşlardan rica ediyorum, lütfet-sinler, bir mesele ortaya atıldığı zaman kanaatlerini parmak kaldırmak suretiyle izhar etsinler. Yok, arkadaşlar buna riayet etmiyeceklerse, talebim Riyaset Divanına karşı olacaktır. Bu ay sonuna kadar bitirmek mecburiyetinde olduğumuz bu meseleleri tamamlayabilmek için müzakerelere bir veçhe vererek gerekli tedbirleri al-sınlar. Ve bizlere bitirme imkânını sağlasınlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — 10 neu maddeyi okuyoruz.

Seçim kurulları

MADDE 10. — Ankara'da bir Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerine konulacak her sandık için bir sandık kurulu bulunur.

İl merkezlerinde, ayrıca bir merkez ilçe seçim kurulu teşkil olunur.

BAŞKAN — Bu madde hakkında değiştirge önergesi yok. Maddeyi yüksek oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Seçim Kurulu

MADDE 11. — Yüksek Seçim Kurulu, bir başkan ve altı üyeden kurulur.

Altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca, kendi üyeleri arasından olmak üzere gizli oyla on bir kişi seçilir. Bunlar gizli oy ve salt çoğunlukla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.

Yargıtay ve Danıştay üyeleri arasından ad-
çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Başkan ve
Başkanvekilleri adçekmeye girmezler.

BAŞKAN — 11 nci madde hakkında bir
önerge vardır.

Başkanlık Divanının da biraz evvel söz al-
mış olan Sayın arkadaşımız Fehmi Alpaslan'ın
endişelerine katıldığını arz ederim. Önergeyi
vermiş olan çok sayın arkadaşlarımızın da tü-
zük hükmüne tamamen riayetkâr olarak kısaca
ve birinin sözlerini diğer önerge sahibinin
tekrar etmemesi suretiyle esas konu içinde ka-
larak ifade buyurmalarını bu sebeple Başkanlı-
ğımıza yardımcı olmalarını rica ederiz.

BAŞKAN — Sayın Sait Erdiñç. Önergeniz
hakkında söz istiyor musunuz?

SAİT ERDİÑÇ — Önergemin gerekçesi var-
dır. Ayrıca söz istemiyorum.

BAŞKAN — Önergeyi okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

11 nci maddenin aşağıdaki şekilde değişik
olarak kabulünü rica ederim. Saygılarımla.
Sait Erdiñç

Gerekçe

Anayasa tasarısında, Yargıtay, Danıştay, As-
kerî Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu, Ana-
yasa Mahkemesi maddelerinde nazara alınan ço-
ğunluk usulleri göz önüne alınarak, kuruluş
görevinin önemine nazaran salt çoğunlukla (Ya-
rıdan bir fazla reyle) Yüksek Seçim Kuruluna
üye seçilmesi teklif edilmiştir. İki turda bu ek-
seriyeti sağlıyamayan üyeler için çoğunlukla
yetinilmiştir.

Madde 11. — Yüksek Seçim Kurulu bir baş-
kan ve altı üyeden kurulur. Altısı Yargıtay, be-
şi Danıştay genel kurullarınca, kendi üyeleri
arasından, üyeler tam sayısının salt çoğunlu-
ğuyla ve gizli oyla on bir kişi seçilir.

İlk iki oylamada salt çoğunluk sağlanamaz-
sa, çoğunlukla yetinilir.

Bunlar gizli oy ve salt çoğunlukla araların-
dan bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.

Yargıtay ve Danıştay üyeleri arasından ad-
çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Başkan ve
başkanvekilleri adçekmeye girmezler.

BAŞKAN — Önerge sahibi söz istemiyor mu?
(İstemiyor sesleri)

Komisyon iştirak ediyor mu?

**KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-
OĞLU** — İştirak etmiyoruz efendim.

SAİT ERDİÑÇ — Efendim, temenni ederdim
ki komisyon teklifime katılsın. Komisyonda bu
mevzu ilk defa müzakere edildiği sırada doğ-
rudan doğruya oylama işi zaman alır, onun için
Yüksek Seçim Kurulu ehemmiyetle işi ele al-
sın, bu kurul üyelerinin seçimine iştirak etmiş
olsun. İlk oylamada bu seçim yapılmazsa o za-
man birinci oyla iktifa edilir denilmiştir. Onun
için takririmin kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — Arkadaşımızın takririni yüksek
oylarmıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyen-
ler... Takrir reddedilmiştir.

11 nci maddeyi yüksek oylarmıza sunuyo-
rum. Kabul edenler... Etmiyenler... 11 nci mad-
de aynen kabul edilmiştir.

Üye seçimi zamanı

MADDE 12. — Yüksek Seçim Kurulu için
üye seçimi, her dört yılda bir, Ocak ayının ilk
haftasında yapılır.

Bu süre içinde üye sayısında azalma olursa,
yukarıki madde gereğince tamamlanır.

BAŞKAN — Efendim, madde hakkında ve-
rilmiş değişik önergeleri yoktur. Maddeyi yük-
sek oylarmıza sunuyorum. Kabul edenler... Et-
miyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Karar verme

MADDE 13. — Yüksek Seçim Kurulu, ka-
rarlarını salt çoğunlukla verir; oyların eşitliği
halinde başkanın katıldığı taraf üstün tutulur.

Yüksek Seçim Kurulunun nihai kararları ile,
prensip kararları Resmî Gazetede, en kısa za-
manda yayımlanır.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş de-
ğiştirge önergesi yoktur. Maddeyi oylarmıza su-
nuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde
aynen kabul edilmiştir.

Görev ve yetkileri

MADDE 14. — Yüksek Seçim Kurulunun gö-
rev ve yetkileri şunlardır :

1. Seçimlerde, içine oy pusulası konulacak
olan zarfların, icabında her seçim için başka
başka renk ve ölçüde olmak ve gerek piyasada,
gerek Devlet Malzeme Ofisinde imal edilen
veya ettirilen veya depolarında bulunan zarfların
renklerinden ve ölçülerinden farklı ve kâğı-
dında «Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Ku-

ulus» filigranı bulunmak üzere, yeteri kadar özel zarf imal ettirmek ve bu imalâtı, kâğıt hamurundan başlayarak zarfın imaline ve teslim alınmasına kadar olan safhalarını; üyeleri arasından seçeceği üç yargıcın devamlı gözetim ve denetimi altında yaptırmak ve bu zarfları, il seçim kurullarına, her ilin ihtiyacına yetecek sayıda, alındı belgeleri karşılığında göndermek,

2. Özel zarfların imali için gerekli «Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu» filigran kalıpları ile zarf ölçü kalıplarını yaptırap gerekli miktarda kâğıt ve zarf imalinden sonra, saklamak,

3. Kütük düzenleme işlerinin başlamasından seçim sonuçlarının kesinleşmesine kadar bu kanunda söz konusu edilen işlemlerin gerektirdiği cetvel, alındı belgesi, tutanak, seçmen kartı gibi her türlü basılı kâğıt ve defterlerin, İstatistik Genel Müdürlüğü uzmanları ve diğer uzmanlar yardımı ile şekillerini tesbit edip Adalet Bakanlığı eliyle il ve ilçelerin ihtiyacına yetecek sayıda bastırılmasını, il ve ilçe seçim kurullarına yollanmasını sağlamak,

4. Seçimin başlangıç tarihinden en geç yedi gün önce ve seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde bu kararın ilânından itibaren beş gün içinde il ve ilçe seçim kurullarının teşekkülünü sağlamak,

5. İl seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazları, oy verme gününden önce ve itiraz konusunun gerektirdiği süratle, kesin karara bağlamak,

6. Adaylığa ait itirazlar hakkında özel kanunları gereğince kesin karar vermek,

7. İl seçim kurullarınca, oy verme günü işlemleri hakkında verilmiş olan kararlara karşı yapılan itirazları derhal inceleyip kesin karara bağlamak,

8. İl seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklara karşı yapılan itirazları inceleyip kesin karara bağlamak,

9. Seçimlerden sonra, kendisine süresi içinde yapılan, seçimin sonucuna müessir olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya birkaçının tutanağının iptalini gerektirecek mahiyette itirazları, alt kurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlamak,

10. İl seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak ve seçimin bütün yurttta düzenle yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak ve bu hususta gereken genelgeleri zamanında yapmak,

11. Kanunla kendisine verilen başkaca görevleri yapmak.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

İl seçim kurulu

MADDE 15. — İl seçim kurulu, il merkezindeki en yüksek dereceli üç yargıçtan kurulur. Bunlardan derecesi en yüksek olanı, kurulun başkanıdır. Kurulun yargıçlardan iki de yedek üyesi vardır.

Kurul başkanlığı ile asıl ve yedek üyelükleri için, aynı derecedeki yargıçlar arasında en kıdemlisi ve kıdemde eşitlik halinde en yaşlısı görevlendirilir.

İl seçim kurulu başkanlığı ile, asıl ve yedek üyelüklerini ve ilçe seçim kurulu başkanlığını yapacak olan yargıçlardan biri her hangi bir sebeple bu görevi yapamaz ve o yerde bu görevi yapabilecek başka bir yargıç da bulunmazsa, o yerin bağlı olduğu ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içinde bulunan ve görevinden ayrılmasında sakınca görülmiyen bir yargıca, meriince bu yetki verilir.

Eksiklerin, ağır ceza çevresi içindeki yargıçlardan tamamlanmasına imkân bulunmıyan hâllerde, bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresi içindeki yargıçlardan biri, yukarıdaki usule göre yetki verilerek gönderilir.

Bu suretle kendisine yetki verilen yargıçın gelip görevine başlamasına kadar, seçim kurulu başkanlığını, kurulun kendi arasından gizli oyla seçeceği bir üye yapar.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler. Kabul edilmiştir.

Görev ve yetkileri

MADDE 16. — İl seçim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. İl seçim çevresi içinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek,

2. İlçe seçim kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek,

3. İlçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek derhal karara bağlamak,

4. İlçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak,

5. Aday beyanname veya listelerini almak ve ilân etmek, bunlar hakkında yapılacak itirazları incelemek ve bu beyanname veya listelerden kanuna göre muteber olmıyanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilân etmek,

6. İle bağlı ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresi için bir tutanak düzenlemek.

7. Kanunla kendisine verilen başkaca görevleri yapmak.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmıyenler.. Kabul edilmiştir.

Siyasî parti temsilcileri

MADDE 17. — Seçime katılan siyasî partiler, il ve ilçe seçim kurullarında birer temsilci bulundurulur. Bu temsilciler kurulun bütün çalışmalarına ve görüşmelerine katılırlar. Ancak, oy kullanamazlar.

Görüşülen iş hakkında siyasî partiler temsilcileri görüşlerini bildirirlerse, kurul, bunları da dinledikten sonra, kendi arasında işi görüşerek karar verir ve kararı temsilcilere bildirir.

Siyasî parti temsilcilerinin toplantılara katılmamaları, işlerin görüşülmesini durdurmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge teklifi yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmıyenler.. Kabul edilmiştir.

İlçe seçim kurulu

MADDE 18. — İlçe seçim kurulu bir başkan ile altı üyeden kurulur. İlçedeki en yüksek dereceli yargıç kurulun başkanıdır.

İlçede aynı derecede birkaç yargıç bulunduğu takdirde en kıdemlisi, kıdemde de eşitlik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkanlık eder.

İl merkezlerinde kurulacak merkez ilçe seçim kurullarına, il seçim kurullarına başkanlık edecek yargıçtan sonra gelen en yüksek dereceli yargıç, kıdem ve yaş sırasına göre başkanlık eder.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge teklifi yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmıyenler.. Kabul edilmiştir.

İlçe seçim kurulu üyelikleri

MADDE 19. — İlçe seçim kurulu üyelerinden dördü siyasî partilerden alınır. Bu üyeler aşağıda yazılı olduğu gibi belli edilir :

1. a) İlçe seçim kurulu başkanı tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o seçim çevresiyle birlikte en az on beş seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş olan ve seçime katılan siyasî partilere, birer kişinin adını iki gün içinde bildirmelerini tebliğ eder.

b) İlçe seçim kurulu üyeliği için ad bildiren partiler altıdan fazla olduğu takdirde, bildirilen kimseler arasında adçekilir. Adçekmedeki sıraya göre ilk çıkan dört kişi kurulun asil üyesi, diğer partilerin bildirdikleri kimse-ler de adçekme sırasına göre yedek üyesi olurlar.

c) Beş parti bulunduğu veya ad bildiren siyasî parti beş olduğu takdirde (b) fıkrasındaki usule ve adçekmedeki sıraya göre ilk çıkan dört kişi kurulun asil üyesi, diğer partinin bildirdiği kimse de yedek üyesi olur.

Adçekmedeki sıralar tutanağa geçirilerek, siyasî partilere bildirilir. Yedek üyelerin göreve çağırılmalarında bu sıralara uyulur.

d) Siyasî parti dört ve daha az olduğu ve yahut dört ve daha az parti ad bildirdiği takdirde, bu partilerin adlarını bildirdikleri kimse-ler doğrudan doğruya kurulun üyesidirler.

e) İlçe seçim kurulu başkanı, kurulun ek-sik kalan asil üyeliğini o çevrede bulunan ve kurolda görev verilmesinde sakınca olmıyan kimselerden doldurur ve aynı suretle iki de yedek üye seçer. Görev verilmesinde sakınca olmadıği takdirde emekliler tercih edilir.

(c) fıkrasındaki eksik yedek üye de bu fıkraya göre belli edilir.

Yedek üyeliklede eksilme olursa kurul başkanı aynı suretle tamamlar.

2. Diğer iki üyelik için, ilçe seçim kurulu başkanının çağırması üzerine, ilçe merkezinde bulunan okulların (İlk, orta, lise ve dengi) bütün öğretmenleri toplanarak kendi aralarında, gizli oyla, dört kişi seçerler. Bunlardan, aldıkları oy sırası ile, ilk ikisi ilçe seçim kurulu asil üyesi, diğer ikisi de yedek üyesidir.

Bu toplantı yeter sayı aranmaksızın ilçe seçim kurulu başkanı tarafından idare edilir. Bu üyelikler için ilçe merkezindeki öğretmen sayısı yetmediği takdirde, noksanlar, o ilçeye bağlı köy öğretmenleri arasından seçilerek doldurulur.

Siyasî partiler arasında yapılacak adçekme ile, öğretmenlerin yapacağı toplantının gün, saat ve yeri gazetelerle, gazete olmıyan yerlerde alışılmış araçlarla duyurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirgeler var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

19 neu maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü rica ederim.

Saygılarımla.

Sait Erdineç

MADDE 19. — İlçe seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur :

a) İlçe seçim kurulu başkanı, tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o seçim çevresiyle birlikte en az on beş seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilatını kurmuş olan ve seçime katılan siyasî partiler arasında açık, ad çeker ve adları çıkan altı siyasî partiye birer üye adı bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri partiler iki gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu üyelerden, ad çekmedeki sıraya göre ilk çıkan dört kişi kurulun asil üyesi, diğer ikisi de yedek üyesidirler.

b) İlçe seçim kuruluna üye istenecek siyasî partilerin sayısı beş ise ad çekmedeki sıraya göre ilk çıkan dört siyasî partiden bir asil üye, beşinci partiden de bir yedek üye istenir.

c) Siyasî parti sayısı dört ise her birinden birer asil ve birer yedek üye adı istenir.

Asıl üyeler kurulun üyesidirler. Yedekler arasında ad çekmedeki sıraya göre ilk adı çıkan iki kişi kurulun yedek üyesi olurlar.

d) Siyasî parti sayısı üç ise her birinden, birer asil ve birer yedek üye adı istenir. Asıl üyeler kurulun asil üyesidirler. Yedekler arasından ad çekmede ilk adı çıkan kurulun dördüncü asil üyesi, diğer ikisi de yedek üye olurlar.

e) Siyasî parti sayısı iki ise ikişer asil ve birer yedek üye adı istenir. Siyasî parti bir ise istenilecek üye sayısı iki asil bir yedekten fazla olamaz. Partilerin adlarını bildirdikleri kimseler kurulun üyesidirler.

f) Siyasî parti bulunmazsa veya kendilerine tebliğ tarihinden itibaren iki gün içinde cevap vermezlerse veyahut bir siyasî parti varsa eksik kalan asil ve yedek üyelikler için, o çevrede bulunan ve kurulda görev verilmesinde sakınca olmıyan kimselerden eksik üyeliğin iki katı ad belli eder. Bunlar arasından adçekme ile eksik kalan üyelikler doldurulur.

g) Diğer iki üyelik için, ilçe seçim kurulu başkanının çağırması üzerine, ilçe merkezinde bulunan okulların (ilk, orta, lise ve dengi) bütün öğretmenleri toplanarak kendi aralarında, gizli oyla dört kişi seçerler. Bunlardan, aldıkları oy sırası ile, ilk ikisi ilçe seçim kurulu asil üyesi, diğer ikisi de yedek üyesidir.

Bu toplantı, yeter sayı aranmaksızın ilçe seçim kurulu başkanı tarafından idare edilir. Bu üyelikler için ilçe merkezindeki öğretmen sayısı yetmediği takdirde, noksanlar o ilçeye bağlı köy öğretmenleri arasından seçilerek doldurulur.

Siyasî partiler arasından yapılacak ad çekme ile öğretmenlerin yapacağı toplantının gün, saat ve yeri gazetelerle, gazete olmıyan yerlerde alışılmış araçlarla duyurulur.

Yüksek Başkanlığa

Vuzuhun sağlanması ve aradaki açıklığın giderilmesi için 19 neu maddenin (b) paragrafının ilk satırındaki partiler kelimesinden sonra (altı veya) kelimelerinin eklenmesini;

Maddenin öğretmenlere taallük eden ikinci kısmının; ilçe merkezindeki öğretmen sayısı dört veya üç ise bunlar arasında ad çekilir, ad çekmedeki, sıraya göre ilk çıkan ikisi asil ve diğerleri yedek üyesidir. Öğretmen sayısı bir ve

ya iki ise bunlar kurulun asil üyeleridir, ek-sik üyelikler o ilçeye bağlı köy öğretmenleri arasından seçilerek doldurulur, şeklinde düzeltilmesini;

2 numaralı bendin sonuna da: (Öğretmenlerin aldığı oylarda eşitlik olduğu ve gerektiği takdirde durum ad çekme ile belli edilir.) hükmünün ilâvesini;

Maddenin son fıkrasının siyasî partiler yazısından sonrasına (in bildirdiği kimseler) ke-limelerinin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Hızır Cengiz

BAŞKAN — Her önerge sahibi konuşmak istiyorlar mı?

HIZIR CENGİZ — Hayır efendim.

SAİT ERDİNÇ — Hayır efendim.

BAŞKAN — Komisyon her iki önergeye de iştirak ediyor mu?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Hayır efendim katılmıyoruz.

BAŞKAN — O halde önergeleri okuyup oy-nuza sunacağım.

(Anlaşıldı lüzum yok sesleri)

(Sait Erdinç'in değiştirtgesi tekrar okundu.)

Sayın Erdinç'in önergesini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edil-memiştir.

(Hızır Cengiz'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Hızır Cengiz'in önerge-sini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edil-memiştir.

19 ncü maddeyi aynen oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 19 ncü madde ay-nen kabul edilmiştir.

Görev ve yetkileri

MADDE 20. — İlçe seçim kurullarının, baş-hca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İlçe çevresinde seçimin düzenle yürütül-mesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek,

2. Sandık kurullarını kurmak,

3. İlçedeki sandık kurullarına, oy sandık-larını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek,

4. Sandık kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları in-celilyerek karara bağlamak,

5. Sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak husus-ları derhal cevaplandırmak,

6. İlçe çevresindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek, ilçe seçim tuta-nağını düzenlemek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte il seçim kuruluna derhal teslim etmek,

7. Kanunla kendisine verilen başkaca gö-revleri yapmak.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiş-tirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Mad-de aynen kabul edilmiştir.

Sandık kurulu

MADDE 21. — Sandık kurulu bir başkan ve dört üyeden kurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiş-tirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyları-nıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Sandık kurulu başkanının seçimi

MADDE 22. — İlçe seçim kurulu toplanarak, sandığın konacağı seçim bölgesi içindeki veya dışındaki seçimler arasından iyi ün sahibi ol-makla tanınmış okur - yazar kimselerden, kurula bağlı seçim bölgelerinde sandıklardan her biri için ikişer kişi olmak üzere liste düzenler.

Kurul, bunlardan birini açık adçekme ile sandık kurulu başkanlığına seçer.

Sandık kurulu başkanının görevi başına ge-lmemesi halinde, yerine kurul üyelerinden en yaşlısı başkanlık eder.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş de-ğiştirtirge önergesi yoktur. Maddeyi Yüksek oyları-nıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Sandık kurulu üyelikleri

MADDE 23. — Sandık kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur:

İlçe seçim kurulu başkanı; kendi tüzüklerine göre ilk genel kurul toplantılarını yapmış olup, o yer seçim çevresi ile birlikte en az on beş seçim çevresinde, altı aydan beri, il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunan ve seçime katılan bütün siyasî partilere, her sandık için, birer isim bildirme-lerini tebliğ eder.

Siyasî partiler bu isimleri, beş gün içinde bildirmek zorundadırlar.

İlçe seçim kurulu önünde yapılacak adçekme sonunda sıraya göre bunlardan ilk üçü sandık kurulu asıl üyesi, diğerleri sırasıyla yedek üyesidirler.

Bundan başka, sandığın bulunduğu köy ve mahalle ihtiyar heyeti ve ihtiyar meclisi asıl ve yedek üyelerinden keza adçekme ile iki kişi seçilir Bu adçekme sırasına göre ilki asıl, diğeri yedek üyedir.

Adçekmenin yapılacağı gün, saat ve yer gazetelerde ve gazete olmayan yerlerde alışımlı araçlarla duyurulur. Bildirilen saatte adçekme açık olarak, başkan tarafından yapılır.

Adçekme gününün ilân edildiği ve adçekmenin açık olarak yapıldığı bir tutanakla tesbit olunur.

Üyeliklerin bu şekilde doldurulması mümkün olmazsa, eksikler 19 ncü maddeye göre tamamlanır.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değişikliğe önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Görev süresi

MADDE 24. — Sandık kurulları asıl ve yedek üyeleri oy verme gününden 48 saat önce göreve başlarlar ve oy verme günü, seçim işleri bitinceye kadar çalışmaya aralıksız devam ederler.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Adaylar ve müşahitleri

MADDE 25. — Sandık başı işlemlerini takibetmek üzere, siyasî partiler ve bağımsız adaylar, birer müşahit gönderebilirler.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Kurullarda görev alamıyacak olanlar

MADDE 26. — İdare âmirleri, zabıta âmir ve memurları, Askerî Ceza Kanununun 3 ncü mad-

desinde yazılı askerî şahıslar, milletvekilleri ve adaylar, bu kanunda gösterilen kurullara seçilemezler.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 26 ncü madde aynen kabul edilmiştir.

Andiçme

MADDE 27. — Yüksek Seçim Kurulu, il ve ilçe seçim kurulları başkanı, asıl ve yedek üyeleri, görevlerine başlamadan önce, kurul önünde birer birer şöyle andiçerler:

(Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimse-den korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için görevimi kanuna göre, dostdoğru yapacağıma namusum, viedanım ve bütün mukaddesatım üzerine andiçerim.)

BAŞKAN — Madde hakkında değişikliğe yok... Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü bölüm

Seçim öncesi işleri

Birinci kısım

Seçim kütükleri

Seçmen kütüğünün geçiciliği

MADDE 28. — Seçimlerde, her seçim bölgesi için bir seçmen kütüğü düzenlenir. Şu kadar ki, kütüklerin kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılacak seçimlerde, yeniden kütük düzenlenmez.

BAŞKAN — Komisyonun, başlık hakkında bir değişikliği var; okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Üçüncü bölümde, (Birinci kesim) ilâvesinden sonra (Seçim kütükleri) yazılıdır. İlk metinle karşılaştırılınca bunun baskı hatası olduğu görülür.

(Seçmen kütükleri) olarak tashihini arz ve rica ederim.

Komisyon Başkanı
Şefik İnan

BAŞKAN — Başlık komisyonun teklifi ve hile düzeltilecektir. Diğer değişiklikleri okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

28 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim:

«Madde 28. — Her seçim bölgesinin bir seçim kütüğü vardır. Bu kütük daimidir.»

Alp Kuran

Yüksek Başkanlığa

28 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz:

Madde 28. — Her seçim bölgesinde bir seçim kütüğü tanzim edilir. Bu kütük daimî olup, her yıl gözden geçirilir.

Prof. Dr. Tarık Z. Tunaya Bahri Savaş

Yüksek Başkanlığa

28 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz:

Madde 28. — Her seçim bölgesinin bir seçim kütüğü vardır. Bu kütük daimidir.

Ord. Prof. A. K. Yörük Ferruh Güven
Prof. Vahit Turhan Yekta Karamustafaoğlu
Muin Küley

BAŞKAN — Birinci önerge sahibi Alp Kuran kısaca konuşmak istiyorsunuz?

ALP KURAN — Pek muhterem arkadaşlarım, bir arkadaşımız burada vaktin ziyana sebebiyet vermememizi haklı olarak belirtti. Bendeniz bu arzuya uyarak sadece tasarının şahsan önemli gördüğüm daimî ve muvakkat seçmen kütükleri üzerinde ve önergem çerçevesinde duracağım. Maddelerin birinci görüşmesinde arz ettiğim hususlarda bir kere daha duracak değilim. Yalnız maddelerin ilk müzakeresinde arz etmek fırsatını bulamadığım hususlarda konuşmak lüzumuna kaanün.

Biz önergemizde, 28 nei maddede daimî seçmen kütüğünün tesis edilmesini teklif ediyoruz. Sebepleri kısaca şunlardır. Bir kere, bütün medenî memleketlerde daimî seçmen kütüğü ihdas edilmiştir. Bizim bu usulü kabul etmemize imkân olmadığını iddia etmek, kanaatimece, bu işleri yürütmek üzere kâfi derecede eleman ve teşkilâtımız yoktur, medenî dünyanın bu icabını yerine getirebilecek seviyeye henüz ulaşamamışızdır gibi efkârı umumiyede birtakım şüphelere yol açabilecektir, kanaatindeyiz. Bu bakımdan medenî âlemin kabul ettiği sistemin, medenî Türk milletinin seviyesine uygun şekilde, Türkiye'de de uygulan-

masını bendeniz rica ediyorum. İkincisi, muvakkat seçmen kütüğü ihdasına sebebolarak komisyon tarafından daimî seçmen kütüğünün birtakım mahzurları bulunduğu dermeyan edilmiştir ki, bu hususta ileri sürülen mütalâalar vârit değildir. Bu mahzurların giderilmesi için yapılacak şey, doğrudan doğruya geçici seçmen kütüğüne gitmek değil, tatbikatta ne gibi mahzurlar görülmüşse bunların izalesi cihetine gitmek olmalıdır ki, bu da yapılmamıştır. Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler sırasında, geçici seçmen kütüğünü savunan sayın üyeler dahi ideal olan daimî seçmen kütükleri sistemi olduğunu, ve en kısa bir zamanda daimî seçmen kütüğü usulüne gidilmesi arzusununu izhar buyurulmuştur. Mademki ideal olan daimî seçmen kütüğüdür, mademki, en kısa zamanda daimî seçmen kütüğüne gidilmesi temenni edilmektedir, o halde bu işi Yüksek Meclisiniz yapmalıdır ki, bu takdirde Meclis vazifesini yapmış olsun, olacaktır.

Efendim, üçüncü nokta; tasarıda geçici seçmen kütüğü esas kabul ediliyor. Arkadaşlarım, bilhassa geçmiş devirlerdeki kütük yolsuzlukları üzerinde durdular. Yine daimî seçmen kütüğü esasının kabulüyle kütük yolsuzluklarının devam edeceğini de ifade buyurdular. Bunu Demokrat Parti iktidarının kötü niyetlerine ve kötü tatbikatçılara atfetmek lâzımdır. Nitekim, gerekçede de bu husus kabul ve ilân edilmiştir. Şimdi huzurunuzdaki tasarı yeni bir sistem getirmiş ve kütük yolsuzluklarını önleyecek bir teminatın vaz'olunduğu iddia olunmuştur. Binaenaleyh, bu teminat ya getirilmiştir, ya da getirilmemiştir. Getirilmemiş ise, bu takdirde, ayrıca geçici seçmen kütüğü ihdasında mâna yoktur. Getirilmemiş ise 4 noî nokta, muhterem arkadaşlar, geçici seçmen kütüğü esasının, büyük tasarruflar yapmak mecburiyetinde bulunduğumuz Türkiye'de bu sistemin, geniş bir personeli günlük işleri yanında bu iş için harekete geçirmek zarurettini ve büyük masrafları ve malî külfetleri istilzam etmesidir. Türkiye'de, liberal Devlet telâkkisine bağlı olduğumuza göre, eğer Devlet vatandaş ve eğer bu vatandaş bir memur ise ve işi günlük işi dışında yapacaksa, bir iş yüklerse bunun ücretini ödemek mecburiyetindedir. Bu bakımdan geçici seçmen kütüğü büyük malî külfetleri Devlete tahmül edecek demektir,

5 nci nokta, geçici seçmen kütüğü sistemi ni kabul edersek, her iki senede bir işe sifirdan başlanacak, her iki yılda bir vatandaşlar acaba kütüğe yazıldım mı yazılmadım mı gibi bir endişe ile daimî surette karşı karşıya kalacaktır. Her iki yılda bir, kütük tanzimi için vatandaşın tapısı çalınacak, onun huzurunu ve rahatını bozacağız ve tedirgin edeceğiz. Halbuki daimî seçmen kütüğü bu huzuru temin edecek bir kere kütüğe yazılan vatandaş artık daimî bir huzur içinde ve endişesiz yaşayacaktır.

6 nci bir nokta olarak arz ediyorum. En önemli noktalardan birisi budur. Geçici seçmen kütüğü sistemi Anayasa tasarısında kabul edilen hükümleri ve müesseseleri tağyir eder mahiyettedir. Anayasa tasarısında, memleketin yüksek menfaatlerini temin bakımından, icabında Büyük Millet Meclisini feshetmek üzere Devlet Başkanına yetki verilmiştir. Bunun yanında milletvekili seçimlerinin öne alınması ve seçimlerin daha önce yapılması yetkisi de tanınmıştır. Şimdi, geçici seçmen kütüklerini kabul ettiğiniz takdirde; komisyonda, bu kütüklerin Türkiye'de ancak Mart ayından Mayıs ayına kadar tanzim edilebileceği, yaz aylarında veya kış mevsiminde seçmen kütüklerinin tanzimine imkân olmadığı hususu komisyonda müşahede ve tesbit edilmiştir. Çünkü yaz mevsiminde hasat dolayısıyla, kış mevsiminde de ulaştırma zorlukları ve havaların gayrimüsaadılması dolayısıyla seçmen kütüklerinin tanzimine imkân olmadığı ileri sürülmüştür. Bu sebeple, seçmen kütüklerinin ancak iki ay içinde tanzimine imkân hâsıl olmaktadır. Nitekim, bu husus, tasarıda da belirtilmiştir. Bu durum karşısında meselâ Büyük Millet Meclisi kendisini yenileme kararını yaz ayları içinde veya kış mevsiminde verirse, kütüklerin tanzimine imkân bulunamayacak, seçim yapılamıyacaktır veya yenileme kararı alınmayacaktır. Bu suretle Anayasa sistemi tağyir edilmiş olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, yine geçici seçmen kütüğü sistemini ihdas etmekle millî bir gelenek haline gelmiş olan Meclisin 1 Kasımında toplanması esasını değiştirmek lüzumunu da hâsıl oluyor. Nitekim, geçici seçmen kütüğü ancak Mart ve Mayıs aylarında yapılabileceği içindir, Millet-

vekili Seçimi Kanun tasarısında deniyor ki, Meclis 19 Mayıs'tan önceki ilk Pazartesi günü toplanır. Böylece, Cumhuriyet devrinin taammül ve geleneklerine göre Meclisin bir Kasımında toplanması esasında değiştiriliyor. Bu durum karşısında, Devleti büyük bir malî külfetten kurtarmak ve büyük bir personel grupunu harekete geçirmemek ve Anayasa sistemini tağyir etmemek için daimî seçmen kütüğü esasına iltifat buyurmanızı rica ediyorum. Bu hususta iki sistem....

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz. (Bunların hepsini dinledik, ne lüzum var sesleri.)

ALP KURAN (Devamla) — Bunları maddelerin birincisi müzakeresinde söylemedim.

BAŞKAN — Tüzük maddesi gayet sarıhtir efendim. Önergeniz üzerinde mücerren konuşmanızı rica ediyorum.

ALP KURAN — İki dakikanızı rica ederim. Sözlerimi ikmal ediyorum.

BAŞKAN — Yalnız iki dakika içinde ikmal buyurun.

ALP KURAN — Bu hususta iki sistemi kabul etmek mümkündür. Birincisi daimî seçmen kütüğüdür. Bunu, 1950 kanunundaki 25, 26, 27, 28 nci maddeleri küçük değişiklikleriyle buraya almak suretiyle, hemen ihdas etmek, getirmek mümkündür. İkinci sistem olarak, 5 yıllık seçme kütüğü esası ihdas olunabilir. Şöyle ki : Her beş yılda bir yapılan genel nüfus sayımında sayım memuru ki o gün sokağa çıkma yasağı da vardır, seçmenin oturduğu yerde genel nüfus sayımını yaparken, ayrı bir deftere seçmen ehliyetini ve oy kullanma hakkını haiz olanları da yazabilir. Ve bu suretle, hem daha sıhhatli kütük tanzim etmek, hem de Devleti bütün malî külfetlerden kurtarmak mümkün olur. Her iki sistemde de, şüphesiz, her yıl veya her sistemden önce, kütükleri yoklamaya tâbi tutmak gerekecektir. Bu husus gözden kaçmamalıdır. Bendeniz her şeyden evvel daimî kütük sisteminin kabulü hakkında bir takrir takdim ediyorum. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — İkinci önergeyi veren Bahri Savaş ve Tarık Zafer Tunaya arkadaşlarımız verdikleri önergeyi geri aldılar ve yerine üçüncü bir önerge verdikleri için şimdi bu üçüncü önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

28 nei maddenin böyle değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Prof. Tarık Zafer Tunaya Bahri Savei
Münci Kapani

Madde 28. — Her seçim bölgesi için bir seçmen kütüğü düzenlenir. Bu kütük daimîdir. Her yıl, 1 Mart ile 31 arasında seçim kütükleri gözden geçirilir ve bu kanun hükümlerine göre gerekli değişiklikler yapılır. 1 Nisandan ertesi yıl 1 Nisanına kadar yapılacak seçimler, bir gözden geçirilmiş kütüklere göre yapılır.

BAŞKAN — Önerge sahipleri konuşmak istiyorlar mı?

TARIK ZAFER TUNAYA — Hayır efendim.

BAŞKAN — Bu önergeye komisyon iştirak ediyor mu?

SAHİR KURUTLUOĞLU — Hayır iştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran arkadaşımızın önergesi ile sayın Abdülkadir Kemal Yörük'ün önergesini her ikisini birden oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Her iki önerge de kabul edilmemiştir.

28 nei maddenin açık oya sunulması hakkında bir önerge vardır, şimdi onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

28 nei maddenin açık oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Münci Kapani	Ismail Inan
Prof. Dr. Bahri Savei	İsmet Giritli
Prof. Vahit Turhan	Alp Kuran
Prof. Dr. T. Z. Tunaya	A. Hami Öymen
Suphi Batur	Ord. Prof. A. K. Yörük
Şevki Aysan	Abdülkerim Akyüz
Babur Ardahan	Bahir Ersoy
Ferruh Güven	Bedrettin Tunçel

Münci Küley

BAŞKAN — 28 nei maddeyi açık oyunuzaya sunuyorum.

Maddeyi aslında olduğu gibi kabul edenler beyaz rey kullanacaklardır. Kabul etmeyenler kırmızı rey kullanacaklardır.

ŞEFİK İNAN — Oyların kullanılış şekli iyi anlaşılmalı.

BAŞKAN — Her hangi bir yanlışlığa mahal vermemek için tekrar arz ediyorum. Madde-

yi olduğu şekilde kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı oy kullanacaklardır.

Maddelerin okunmasına devam ediyoruz efendim.

Seçmen kütüğüne yazılacak kimseler

MADDE 29. — Seçme yeterliğine sahibolan her vatandaş, ikametgâhının veya en az üç aydan beri oturmakta bulunduğu muhtarlığın, seçmen kütüğüne yazılır.

Devlet, katma bütçeli idare, özel idare, belediye kadrolarında ve İktisadi Devlet Teşekkül ve Müesseselerinde, bunların ortaklıklarında ve kamu tüzel kişilikleriyle bu mahiyetteki müesseselerde sürekli görevli bulunanlar ve bunlarla birlikte oturanlar, süre kaydı aranmaksızın, oturdukları yer muhtarlığının seçmen kütüğüne yazılırlar. Yukarıda sayılan yerlerde, geçici ve nöbetleşe çalışanlar 1 nei fıkradaki üç aylık müddet kaydına bağlıdır.

Yabancı memleketlerde bulunan vatandaşlar, istekleri üzerine, tayin ettikleri seçim bölgesi veya bildirdikleri son ikametgâhları kütüğüne yazılırlar.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Kütüğe yazılma esasları

MADDE 30. — Seçmenlik sıfatının tayininde esas, seçmen kütükleridir.

Her seçmenin, kütüğünde yazılı bulunduğu seçim bölgesinde ve oturduğu yere en yakın sandığa ait seçmen listesine yazılması ve o sandıkta oy vermesi esastır.

Bir seçmen, birden çok seçmen kütüğüne ve sandık seçmen listesine yazılamaz ve birden fazla oy kullanamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

30 neu maddenin 2 nei fıkrasındaki «ve oturduğu yere en yakın sandığa ait seçmen listesine yazılması ve o sandıkta oy vermesi» kaydının çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

BAŞKAN — Değiştirge sahibi konuşacaklarınız buyurun.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlar, (Her seçmenin kütüğünde yazılı bulunduğu

seçim bölgesinde ve oturduğu yere en yakın sandığa ait seçmen listesinde yazılması ve o sandıkta oy vermesi esastır.) deniyor. Mütakıp maddelerde kabul edilen esaslarla bu âmir hükmün yerine getirilmesi müşkülât arz edecek haller bulunabilir. Nitekim, 33 ncu maddenin (B) bendi mütalâa edilecek olursa seçmen kütüğünün tanziminde, bir sokağın önce tek numaralı, sonra çift numaralı hanelerinde mukim seçmenlerin yazılması esasının vaz'olunduğu görülür. Öteyandan, 39 ncu madde gereğince, bu suretle düzenlenen kütüklerden, seçmenler, kütükteki teselsüle ve seçmen sıra numarasına göre sandık seçmen listelerine tefrik olunacaktır. İmdi, 39 ncu maddede, sandık seçmen listeleri, kütüklerdeki teselsüle ve seçmen sıra numarasına göre ayrılır, denildiğine göre, bir seçmenin en yakın sandıkta oy kullanamaması ve bu suretle 30 ncu madde âmir hükmünün ihlâli mümkün olabilir. Bu bakımdan bu kaydın çıkarılmasında fayda vardır. Bu hususu temin maksadiyle bir önerge vermiş bulunuyorum.

BAŞKAN — Komisyon; önerge üzerinde bir noktai nazarmız?..

KOMİSYON ADINA NECİP BİLGE — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmadığını beyan ediyor. Alp Kuran'ın önergesini kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

30 ncu maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler.. 30 ncu madde kabul edilmiştir.

Seçim bölgesi krokisi ve binalar cetveli

MADDE 31. — Şehir ve kasabalarda, ilçe seçim kurulu başkanının deneti altında, belediyeler, her seçim bölgesi için, seçim kütüğüne esas olmak üzere, basit bir kroki düzenlemek zorundadırlar.

A) Krokide :

1. Seçim bölgesinin sınırları ile, bu sınırlar içindeki sokakların adları ve her sokağın baş ve sonundaki binaların numaraları,

2. Seçim bölgesi, sokaklara ayrılmamış dağınık yapılardan ibaret ise, bu dağınık yapılar numaraları ile birlikte, okunaklı şekilde gösterilir.

B) Köylerde ve kroki yapılmasına teknik imkân bulunmayan şehir ve kasabalarda kroki

yerini tutmak üzere, her seçim bölgesi için (binalar cetveli) düzenlenir.

(Binalar cetveli) ilçe seçim kurulu başkanının deneti altında, şehir ve kasabalarda belediyelerce, köylerde muhtarlıklarca yapılır.

C) Seçim bölgesinde, numarası olmayan ve içinde insan oturan yerler bulunduğu takdirde, bu yerler numaralanır.

Yukarda (B) bendinde yazılı (binalar cetveli), (C) bendinde numarasız yerlerin numaralanması işleri, İstatistik Genel Müdürlüğü'nün (Numaralama Yönetmeliği) esaslarına göre yapılır.

BAŞKAN — 31 nci madde için bir değırtirge önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

31 nci maddeden, her muhtarlık için bir kroki düzenlenmesi ile ilgili, (A) bendinin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, zannediyorum ki, çok önemli bir madde karşındayız. Filhakika bu maddenin (A) bendi gereğince her seçim bölgesinde, ki dördüncü madde gereğince her muhtarlık bir seçim bölgesidir. Her muhtarlık için iki yılda bir binaların durumunu gösteren bir kroki tanzim edilecektir. Buna fiilen imkân var mıdır, yok mudur? Bu işleri yapmak için bu kadar personel nereden bulunacaktır?

Bu konuda bir iki şey daha söylemek istiyorum. Komisyonunda krokiyerin yapılması esası kabul edilirken, muhakkak ki, seçmen vatandaşların eksiksiz olarak kütüklere yazılmaları ve seçime katılmaları temin edilmek istenmiş ve bu maksatla kabul edilmiştir. Bunu temin için de, bir hayli malî külfet Devlete yükletilmiştir. Bütün bunlara rağmen maksadın temin edilemeyeceğini, bizzağ madde metni ifade ve ikrar etmektedir. Nitekim, ya bu krokiyer tanzim edilmeden sıhhatli seçmen kütüğü düzenlenmesine imkân yoktur. Bu takdirde, (B) bendi «Kroki yapılmasına imkân olmayan yerlerde bina cetveli düzenlenir» diyor. Bu, (B) bendinin şümulüne giren birçok yerlerde sıhhatli seçmen kütükleri yapılamıyacaktır, demektir. Yahut da kroki tanzim edilmeden dahi sıhhatli seçmen kütüğü tanzimine imkân vardır, mânası çıkmaktadır. Bu takdirde bütün Devlet teşkilâtını

harekete geçirerek her mahalle için kroki tanzim edilmesinin hiçbir mânası bulunmamaktadır. Bu durum karşısında, bazı yerler için kroki tanzim edilecek, bazı yerler için kroki edilmeyecek! Böyle dendiği takdirde ortada mantığı tatmin eden bir durum yok gibi geliyor, bana. Devlete lüzumsuz külfetler getirmiş olacaktır. Devlet bu lüzumsuz külfetlerden kurtarmak lâzımdır. Bu bakımdan bu kısmın bu külfetin tayyedilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?...

KOMİSYON ADINA NECİP BİLGE — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor. Alp Kuran'ın önergesini kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 31 nci madde kabul edilmiştir.

Kroki ve cetvellerin partilere verilmesi

MADDE 32. — Yukarıki madde gereğince, her seçim bölgesi için düzenlenen kroki veya binalar cetvelinin onaylı birer örneği, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından, siyasî partilerin ilçe başkanlıklarına, kütük yazımına başlanmadan önce, alındı belgesi karşılığında verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Açık oya katılmıyan arkadaşlar varsa lütfen oylarını kullansınlar... Ay toplama muamelesi bitmiştir.

Seçmen kütüğü

MADDE 33. — Seçmen kütükleri aşağıda yazılı esaslara göre hazırlanır :

A) Her seçim bölgesi için tek bir kütük düzenlenir. Bu kütük, seçmenlerin oturdukları cadde, sokak ve kapı numarası sırasına göre tertiplenir.

Her seçmene, (1) den başlayan ve kütüğe yazılma sırasını gösteren bir seçmen sıra numarası verilir.

B) Seçmen kütüğü, ilçe seçim kurulu başkanlığınca görevlendirilen kimse veya kimseler tarafından krokiye göre muhtarlığın bir sınırından başlayarak sokak sokak ve bir sokağın önce tek numaralı, sonra çift numaralı binaları ve bir bina içinde, varsa muhtelif daireleri,

muhtarlık bölgesi içinde kütüğe yazılmamış hiçbir seçmen kalmamak üzere, birer birer ve sıra ile yazılarak tesbit edilir. **Krokisi yapılamamış** bulunan seçim bölgelerinde, bu iş (binalar cetveli) ne göre yapılır.

C) Her evde, seçmen yeterliğini ve o bölgede oy kullanmak hakkını haiz olan kimseler, o ev halkından bir veya birkaçının önünde, seçmen kütüğüne yazılır. Ve her seçmene, adının hizasındaki imza yeri imzalatılır. Ev halkından, seçmen yeterliğini ve o seçim bölgesinde oy kullanma hakkını haiz olup da o esnada evde bulunmıyanlar da, ev halkının beyanına göre yazılır. Bu gibi adların hizasına da beyanı yapmanın adı, okunaklı bir surette yazıldıktan sonra, beyanı yapana imzalatılır. (İmza edemiyenlere parmak bastırılır.)

D) Seçmen kütüğü, her seçmen için, cadde veya sokak adı, bina, kapı numarası, apartman, daire numarası, seçmen sıra numarası, seçmenin adı ve soyadı, babasının adı, doğum yeri, doğum tarihi ve imzası yazılabilecek şekilde hazırlanmış cetvellerin doldurulması suretiyle düzenlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirme vardır, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

29 ncu maddede geçen «Seçme yeterliği» tâbirini 33, 34, 143 ve 145 nci maddelerde bazan «Seçme yeterliği» bazan «Seçmen yeterliği» şekillerinde yazılıdır.

29 ncu madde ile «Seçme yeterliği» şekli kabul edildiğine göre, 33 ncu ve sonraki maddelerde aynı yazış tarzının kabulünü arz ve teklif ederim.

Cahit Zamangil

BAŞKAN — Komisyon değiştirme önergesine iştirak ettiğini bildirmiştir. Değiştirge önergesini oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Gerek bu madde ve gerekse bundan sonraki maddelerde, aynı tâbir kabul edildiğine göre, o suretle yazılmak suretiyle 33 ncu maddeyi oyunuzaya sunuyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... 33 ncu madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Seçmen yeterliğinin tesbitinde esas

MADDE 34. — Seçmen kütüğüne yazılmaya esas olan seçme yeterliği ile kamet süresi, me-

muriyet hali gibi hususların tesbitinde resmî belgeler esas tutulur. Muhtar ve ihtiyar heyetlerinin kayıt ve özel bilgilerinden de faydalanılır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirme yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kütük Bürosu

MADDE 35. — Her ilçe için (merkez ilçe dâhil) kroki ve binalar cetvelinin hazırlanması ve seçmen kütüklerinin düzenlenmesi işi, ilçe seçim kurullarının teşekkülünü takibeden gündün başlayarak en geç yirmi gün içinde, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından sağlanır.

Bu amaçla her ilçede, ilçe seçim kurulu başkanının yönetiminde kütük işlemlerinin devamı süresince bir (Kütük Bürosu) kurulur.

İlçe seçim kurulu başkanı, kütük işleri için mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyetlerini görevlendirebileceği gibi, Devlet, katma bütçeli idare, özel idare, belediye, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve kamu tüzel kişiliklerindeki (yargıçlar, vali ve kaymakamlar, nahiye müdürleri, askeri şahıslar ve zabıta âmir ve memurları hariç) bütün memurları görevlendirebilir; dışardan da gerekli gördüğü kimseleri çalıştırabilir.

Vali ve kaymakamlar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından istenen her türlü yardımda bulunmak zorundadırlar.

BAŞKAN — Değiştirme yoktur. Maddeyi yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... 35 nci madde kabul edilmiştir.

Kütüklerin düzenlenmesinde siyasî partilerin müşahit bulundurması

MADDE 36. — Seçmen kütükleri düzenlenirken, siyasî partiler, her seçim bölgesi için, kütük işiyle görevli kimselerin yanında birer müşahit bulundurabilirler.

Bu amaçla, ilçe seçim kurulu başkanı, siyasî partilerin ilçe başkanlıklarına, kütük düzenleme işlerinin fiilen başlamasından önce, yazı ile bilgi verir. Bu yazıda, her seçim bölgesinin kütüğünü düzenlemeye memur edilenlerin ad ve soyadları ile adresleri ve işe başlayacakları yer, gün ve saat bildirilir.

Siyasî partilere atanan temsilciler, parti il veya ilçe başkanlarından aldıkları belge ile müşahitlik görevini yaparlar.

BAŞKAN — Değiştirme yoktur.

KOMİSYON ADINA SAHİR KURUTLU-OĞLU — Maddenin son fıkrasında vuzuhu sağlamak bakımından bir değişiklik vardır. «Burada» siyasî partilerin kelimesinden sonra «il ve ilçe başkanlıklarına» şeklinde kabul edilirse madde daha işler hale gelecektir.

BAŞKAN — Komisyonun teklifini nazarı dikkate almak üzere maddenin bu şekilde tanzimini kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Komisyon görüşü kabul edilmiştir. Maddeyi buna göre yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... 36 nci madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Günlük çalışmaların tesbiti

MADDE 37. — 35 nci madde gereğince, kütük yazımına memur edilen kimseler, her gün günlük çalışmalarının sonucunu bir tutanakla tesbit ve kütüğün o gün yazılan sayfalarının altını imza ederler.

Kütük yazımı işlerine, siyasî parti müşahitleri de katılmış ise, bu tutanak ve kütüğün o gün yazılmış bulunan sayfaları, bu müşahitlere de imzalatılır.

BAŞKAN — Değiştirme yoktur. Maddeyi yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 37 nci madde kabul edilmiştir.

Kütüklerin teslimi, deneti, daktilo edilmesi

MADDE 38. — Kütük yazımına memur edilen kimseler, hazırladıkları kütüğü hemen ilçe seçim kurulu başkanına teslim ederler.

Başkan, kütüklerin, usulüne uygun ve eksiksiz hazırlanıp hazırlanmadığını, kroki ve binalar cetveli ve başka araçlardan faydalanarak denetler veya sorumluluğu altında denetletir. Varsa noksanlarını tamamlatarak, daktilo ile iki nüsha yazdırır ve her sayfasını ayrı ayrı mühürleyip imzalıdıktan sonra kütüğün kapsadığı sayfa ve seçmen sayısını, sonuna yazıp onaylamak suretiyle bunlardan birini ilçe seçim kuruluna verir, diğerini aslı ile birlikte yanında saklar.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yoktur. 38 nci maddeyi yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 38 nci madde kabul edilmiştir.

28 nci madde için açık oya katılanlar; (176), maddeyi kabul edenler; (151), reddedenler (25), çekinsek yoktur. 28 nci madde bu reylere göre kabul edilmiştir.

Devam ediyoruz.

Seçmen kütüğünün sandık seçmen listelerine bölünmesi

MADDE 39. — İlçe seçim kurulu, yukarıki madde gereğince kendisine verilen kütük nüshası üzerinden, 5 nci ve 30 ncu maddelerdeki esasları göz önünde tutarak, en geç on gün içinde sandık bölgelerini tesbit eder ve seçmenleri, kütükteki teselsüle ve seçmen sıra numarasına göre sandık seçmen listelerine ayırır. Bu listeler 33 nci maddenin (D) bendine göre düzenlenir. Yaylaların sandık bölgesi olarak kabulü gerekip gerekmiyeceği, 5 nci madde hükmü göz önünde tutularak, karara bağlanır. İlçe seçim kurulu başkanı, bu suretle yeter sayıda hazırlanan sandık seçmen listesinin her sayfasını ayrı ayrı mühürleyip imzalandıktan sonra, listenin kapsadığı sayfa ve seçmen sayısını sonuna yazarak onaylar.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyu-
nuza sunuyorum : Kabul edenler.. Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Sandık seçmen listesi

MADDE 40. — İlçe seçim kurulu başkanı, sandık seçmen listelerinin hazırlanmasından sonra, her seçim bölgesinin kaç sandığa ayrıldığını, bu sandıkların numaralarını, her sandığın hangi sokakları veya mahalle ve sokakların hangi kısmını içine aldığı, o sandıklardan her birine, kütüğün hangi numarasından hangi numarasına kadar olan seçmenlerin oy atacağını gösteren, sandık sayısını birer cetvel yaparak bunları aşağıdaki madde gereğince, asılacak sandık seçmen listelerinin yanına astırır.

Sandık seçmen listelerinin onaylı birer nüshası, en geç, asılacağı güne kadar, teşkilâtı bulunan yerlerde, siyasi partilerin, ilçelerde ilçe, illerde il başkanlıklarına, alındı belgesi karşılığında verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyu-
nuza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Sandık seçmen listelerinin asılması

MADDE 41. — Sandık seçmen listeleri, 39 ncu maddedeki süre bitince aid oldukları mahalle veya köylerde, halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere asılır. Bunların, asıldıkları tarih ve yerler, seçim bölgelerinin ayrıldığı sandık bölgelerini gösteren cetvel ile birlikte, mahallî gazete-

lerle ve ayrıca alışımlı araç ve usullerle ilân edilir.

Listelerin hangi tarihlerde ve nerelere asıldığı, ilânın ne suretle yapıldığı, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından görevlendirilen kimselere bir tutanakla tesbit olunur. Listelerin askıdan indirildiği tarih de ayrı bir tutanakla tesbit edilir. Bu tutanaklar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ayrı bir dosyada saklanır.

BAŞKAN — Değiştirge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

41 nci maddede derpiş olunan «Sandık seçmen listelerinin peyderpey askıya çıkarılması usulü», hem Devlete ağır ve lüzumsuz malî külfetler yükliyecek, hem de vatandaşın keyfiyeti önceden öğrenmemesini ve listeleri incelemesini zorlaştıracak mahiyettedir.

Mezkûr sebeplerle ve mezkûr mahzurları bertaraf etmek üzere, 41 nci maddede bütün sandık seçmen listelerinin, Türkiye'de, aynı günde askıya çıkarılmasını ve keyfiyetin ayrıca radyolarla ilânını mümkün kılacak şekilde, maddenin aşağıdaki şekilde tâdilini arz ve teklif ederim.

«**MADDE 41.** — Sandık seçmen listeleri, 39 ncu maddedeki süre bitince, Yüksek Seçim Kurulunun belli edeceği günde, ait oldukları mahalle veya köylerde, halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere, bütün yurttaki aynı zamanda asılır. Bunların asılacakları tarih ve yerler, seçim bölgelerinin ayrıldığı sandık bölgelerini gösteren cetvel ile birlikte, mahallî gazetelerle ve ayrıca alışımlı araç ve usullerle ilân edilir.

Sandık seçmen listelerinin askıya çıkarılacağı gün önceden radyolarla ilân edilir.

Listelerin hangi tarihlerde ve nerelere asıldığı, ilânın ne suretle yapıldığı, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından görevlendirilen kimselere bir tutanakla tesbit olunur. Listelerin askıdan indirildiği tarih de ayrı bir tutanakla tesbit edilir. Bu tutanaklar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ayrı bir dosyada saklanır.»

Alp Kuran

BAŞKAN — Değiştirge sahibinin düşüncesi önergesinde belli olduğuna göre, yalnız Seçim Komisyonunun bu husustaki mütalâasını soruyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — 45 bini müteceviz sandık seçmen lis-

tesinin bir günde asılması, Türkiye'de seçimlerin yapılmaması mânasına gelir. Takdir Yüksek Heyetindir.

BAŞKAN — Değiştirgeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi aynen oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Sandık seçmen listelerinin korunması

MADDE 42. — İlçe seçim kurulu başkanı, sandık seçmen listelerinin asıldıkları tarih ve yerleri bir yazı ile mahalin mülkiye âmirine derhal bildirir.

Asılı kaldıkları sürece, sandık seçmen listelerinin korunmasından, idare âmirleriyle zabıta âmir ve memurları sorumludur. *

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Askı yeri görevlisi

MADDE 43. — İlçe seçim kurulu başkanı, askı devam ettiği sürece incelemeleri kolaylaştırmak ve itirazları kaydetmek üzere, muhtar veya ihtiyar heyeti üyelerinden veya bu iş için görevlendirilmiş kimselerden birinin, müracaatlar için uygun düşen belli saatlerde askı yerinde devamlı olarak hazır bulunmasını sağlar ve durumu askı yerinde ilân eder.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... 43 nci maddede kabul edilmiştir.

Kütüğün siyasî partilerce incelenmesi

MADDE 44. — İlçe seçim kurulu başkanı nezdindeki seçmen kütüğünün aslı ile, daktilo edilmiş nüshasını ve sandık seçmen listelerini siyasî partiler, her zaman inceleyebilirler.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... 44 nci maddede kabul edilmiştir.

Askı süresi

MADDE 45. — Her seçim bölgesinde, sandık seçmen listeleri yedi gün süre ile asılı kalır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul

buyuranlar... Kabul etmeyenler... 45 nci maddede kabul edilmiştir.

Kütüklerin ve sandık seçmen listelerinin kesinleşmesi

MADDE 46. — Askı süresi sona erdikten veya itirazlar üzerine verilen kararlar ve bu kararlara göre yapılan işlemler tamamlandıktan ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, kütükler ve sandık seçmen listeleri kesinleşir.

Düzeltilme işlemleri 39 ncu ve 40 nci maddelerde olduğu gibi ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ayrıca onaylanır. Düzeltme olmamış ise bu husus kütük ve sandık seçmen listelerinin sonuna kaydolunur.

Siyasî partilere verilmiş olan sandık seçmen listeleri de istekleri üzerine son şekline göre düzeltilir.

Kesinleşen kütükler ve sandık seçmen listeleri üzerinde hiçbir değişiklik yapılamaz.

Seçmen kütükleriyle sandık seçmen listelerinin, kesinleşmeye ilişkin süreler saklı kalmak üzere, en geç oy verme gününden önceki yirminci gün akşamına kadar tamamlanmış ve kesinleşmiş olması şarttır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçmen kartı

MADDE 47. — Seçmen kütüğünde kayıtlı her seçmene bir seçmen kartı verilir.

Seçmen kartı, seçmenin kimliğini ispata yarar.

Seçmen kartında seçmenin hangi seçim bölgesinde, hangi sandıkta oy vereceği ve listedeki seçmen sıra numarası gösterilir.

Bundan başka, seçmen kartında seçmenin adı, soyadı ve oturduğu yer yazılır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... 47 nci maddede kabul edilmiştir.

Seçmen kartlarının dağıtılması

MADDE 48. — Seçmen kartları, sandık seçmen listelerinin kesinleşmesinden itibaren, ilçe seçim kurulu başkanları tarafından hazırlattırılır ve bunları dağıtmakla görevlendirilecek olanlara alındı belgesi karşılığında verilir.

Bu alındı belgeleri ilçe seçim kurulu başkanlarınınca sıra numarasına göre bir dosyada saklanırlar.

İlçe seçim kurulu başkanları, seçmen kartlarının ev ev dolaşarak dağıtılmasını sağlamak zorundadırlar. Seçmen kartlarının hazırlanmasında ve dağıtılmasında ilçe seçim kurulu başkanları 35 nci maddede yazılı yetkiyi kullanabilirler.

Sahipleri bulunmadığı için dağıtılmıyan kartları, ilgililer bizzat müracaat ederek alabilirler.

Oy verme gününden üç gün öncesine kadar, dağıtılamıyan veya alınmıyan kartlar, ilçe seçim kurulu başkanına listesi ile birlikte geriverilir. Bu listeler sandık kurulu başkanına verileceğe kadar ilçe seçimi kurulunda uygun bir yere asılır. Bu kartlar oy verme gününde sahipleri tarafından istendiği takdirde verilmek üzere listesi ile birlikte sandık kurulu başkanlarına teslim olunur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 48 nci madde kabul edilmiştir.

İKİNCİ KESİM

Seçim propagandası Serbestlik

MADDE 49. — Seçimlerde propaganda, bu kanun hükümleri dairesinde serbesttir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Açık yerlerde propaganda

MADDE 50. — Seçim zamanında, genel yollar üzerinde, mâbetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve ilçe seçim kurullarınca gösterileceklerden başka meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılması yasaktır.

İlçe seçim kurulları, gidiş - gelişi bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak surette toplantıların genel olarak yapıldığı ve varsa elektrik tesisatı olan yerleri seçmek suretiyle hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğini tesbit ederler.

Siyasî partilerin toplu olarak sözlü propaganda yapmak için müracaatları üzerine, toplantı meydan, gün, sıra ve saatlerini ilçe seçim kurulu adçekme ile belirtir ve ilgilere tebliğ eder. Bağımsız adaylar için de aynı suretle haftada bir gün ayrılır.

Açık yerlerde, güneş battıktan doğuncaya kadar toplu olarak, sözlü propaganda yapılmaz.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyunuz sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... 50 nci madde kabul edilmiştir.

Kapalı yerlerde propaganda

MADDE 51. — Seçimlere katılan siyasî partiler veya bağımsız adaylar adına kapalı yer toplantısı yapılabilir.

Kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler, üç kişilik bir heyet kurar ve en yakın zabıta âmir veya memuruna haber verirler. Köylerde, muhtara veya vekiline haber vermek kâfidir.

Heyetin görevleri, toplantının düzenini sağlamak, kanunlara karşı hareketleri, edep törelerine aykırı veya suç işlemeye kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz veya fiilleri, önlemektir.

Heyet, yukarıki fıkraya aykırı bir durum baş gösterdiğinde, bunu önlemeye çalışır, gerekirse zabıtayı çağırır.

Heyet, toplantıda hazır bulunanlardan söz alacak olanları tâyin ve tahdideder.

Bu toplantılarda yapılacak konuşmalar, 56 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, hoparlörle yayınlanabilir.

Kapalı yer toplantılarında, toplantıyı idare eden heyetin isteği veya yetkili seçim kurullarının kararı dışında, zabıta âmir ve memurları, muhtar veya ihtiyar meclisleri, hiçbir suretle müdahale edemezler.

Mâbetlerde, okullarda, kışla, ordugâh gibi askerî bina ve tesislerle askerî mahfiyelerde ve kamu hizmeti görülen diğer yerlerde, kapalı yer toplantısı yapılamaz.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuz sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Radyolarla propaganda

MADDE 52. — Özel kanunlarındaki hükümler saklı kalmak üzere, seçimlere katılan siyasî partiler, oy verme gününden önceki 15

nei günden itibaren 4 neü gün saat 21 e kadar radyolarla propoganda yapabilir.

Bu konuşmaların ilki 20 dakikayı ve bundan sonrakileri günde 10 dakikayı aşamaz.

Siyasî partiler ilk konuşmalarında seçim beyannamelerini izah ederler.

Konuşmalar, Türkiye'deki bütün radyo postalarıyla aynı zamanda yayımlanır. Yayınların her gün hangi saatte, hangi parti adına yapılacağı Türkiye radyoları tarafından haber yayınları sırasında, önceden duyurulur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Müracaat

MADDE 53. — Seçimlere katılan siyasî partilerin genel merkezleri radyolarda propoganda yapmak istediklerini oy verme gününden önceki yirmi birinci gün akşamına kadar Yüksek Seçim Kuruluna yazılı olarak bildirirler.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Yayın zamanının tesbiti

MADDE 54. — Yüksek Seçim Kurulu, radyolarda yayın için müracaat eden partiler arasında, bunların birer temsilci ile, Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü temsilcilerinin önünde adçekerek, yayın zaman ve sıralarını tâyin eder. Bu adçekme oy verme gününden en az yirmi gün önce yapılır. Yayınların başlangıç saati, partilerin sayısı ve en uygun dinleme imkânları göz önünde alınarak Yüksek Seçim Kurulunca kararlaştırılır. Yayınlar en geç saat 21 e kadar devam eder.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Radyo konuşmalarının tesbiti

MADDE 55. — Siyasî partiler adına radyo ile yapılacak konuşmalar, Yüksek Seçim Kurulunun görevlendireceği bir kurul üyesi huzurunda, konuşma sırasında, ses alma cihazı ile tesbit edilir. Konuşmanın hangi parti adına ve kimin tarafından yapıldığına dair görevli kurul üyesiyle radyo idaresinde görevli en az iki kişi tarafından tutanak düzenlenir. Konuş-

maları tesbit eden band ve sair tesbit araçları Yüksek Seçim Kurulu tarafından saklanır.

Konuşmalar bir dâva konusu yapıldığı ve istenildiği takdirde merciiine verilir.

Suç teşkil eden konuşmaları yapanlar hakkında kanunen belli olan cezalar bir misline adar artırılarak hükümlenir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Hoparlörle propoganda

MADDE 56. — Hoparlörle propoganda, halkın huzur ve rahatını bozmamak ve 50 ne maddenin son fıkrası hükümlerine uymak şartıyla serbesttir.

İlçe seçim kurulları, kendiliğinden veya siyasî partilerin istekleri üzerine mahallin özelliklerini göz önünde tutarak, hoparlörle yayının yerini, zamanını, süresini ve diğer şartlarını tesbite yetkilidir.

Siyasî partiler isterlerse ilçe seçim kurulunun düzenleyeceği programa göre varsa belediye hoparlörlerinden bedeli karşılığında eşit surette faydalanabilirler.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Duvar ve el ilânları

MADDE 57. — Seçimlere katılan siyasî partiler, bağımsız adaylar, duvar ilânı asmak, el ilânı ve her türlü matbua dağıtmakta serbesttir. Ancak, oy verme gününden önceki üç gün içinde, ilân, beyanname, genelge, açık mektup ve her çeşit propoganda mahiyeti taşıyan matbuanın dağıtılması, yapıştırılması, asılması ve satılması yasaktır.

Oy puslası her zaman dağıtılabilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmimiyenler... Kabul edilmiştir.

Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar

MADDE 58. — Propaganda için kullanılan duvar ilânları ile el ilânları ve diğer her türlü matbualar üzerinde, Türk Bayrağı, dinî ibareler, Arap harfleri ile yazılar ve her türlü resim bulundurulması yasaktır.

Partilerin kabul etmiş oldukları parti alâmetleri resim sayılmaz.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi vardır, okunacaktır.

Yüksek Başkanlığa

58 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

N. Ardiçoğlu

Madde 58. — Propaganda için kullanılan duvar ilânları ile el ilânları ve diğer her türlü matbualar üzerinde, Türk Bayrağı, dinî ibareler, Arap harfleri ile yazılar bulundurulması yasaktır.

BAŞKAN — Önerge sahibi konuşmak istiyor mu?... Buyurun.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Muhterem arkadaşlar; bu maddede kullanılan duvar ilânları ile el ilânları ve diğer her türlü matbualar üzerinde Türk Bayrağı, dinî ibareler; Arap harfleri ile yazılar ve her türlü resim bulundurulması yasaktır deniyor. Madde bunları dört kısımda topluyor. Bunların üçünü anlamak kolay. Türk Bayrağı millî bir alâmettir, konmasında mahzur vardır. Bunun sebebini anlamak da kolaydır. Arap harflerini de memleketin şartları bakımından anlamak kolay. 1950 Seçim Kanununda da resim konulması yasak edilmişti. Ben deniz bunun sebebini anlamakta güçlük çekiyorum.

Her memleketin mevzuatında bir mahzur teşkil etmeyen bu resim koyma, Türkiye’de neden yasak edildiğinin sebebini anlamadım, anlamakta da güçlük çekiyorum. O memleketlerin seçim faaliyetlerini gazetelerden takib ediyoruz, oralarda büyük büyük afişler, el ilânları ve saire üzerinde gerek resimler, gerek portreler, temsili resimler hemen her memleketin seçimlerinde görülmektedir. Bizde de hiçbir suretle mahzur telâkki edilmesine imkân olmadığı kanaatindeyim. Bilâkis mevzuatımız bakımından da her hangi bir mâni yoktur, bir bakıma Anayasamızın hükümlerine de aykırıdır. Bütün dünyada olduğu gibi bizim Anayasamızda da vatandaşın düşünce ve fikrini her türlü söz, yazı ve resimlerle ifade etmesi esas kabul edilmiştir. Şimdi bu hükmü meneder şekilde bir hükmü hususî bir kanuna koymak bilmem ne dereceye kadar doğrudur. Bu sebeple verdiğim değiştirge önergesinde ifade edildiği üzere maddeden bu yasağın çıkarılmasını teklif ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon, buyurun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, birinci maddenin izahı sırasında bu el ilânları mevzuu üzerinde bilhassa resimlerin konulmaması sebepleri hakkında zannederim tartışılmıştı. Her türlü resim maddeden çıktığı zaman bu nevi yazılar ve dinî ibareler ve diğer yazılar, resim yolu ile her şeyi içine alacaktır. Şimdiye kadar bu şekilde basılması ve diğer memnuiyetler içinde mütalâa edilerek resimlerin konulması mahzurlu telâkki edilmiştir.

Ayrıca eşitliği de ihlâl edecektir. Şimdiye kadar olan tecrübeler bunun mahzurunu göstermiştir. Resmin arkasına birtakım fabrikaların resimleri konarak, milletin alınteri ile yapılmış tesislerin şahıslara maledilmesi gibi halter görülmüş ve komisyonca mahzurlu müşahede edilmiştir. Bunların şahıslara maledilmesi imkânı hâsıl olacaktır. Geçmiş tatbikatta bu türlü imkânlar aranmış, bulunmuş ve bu suretle eşitlik ihlâl edilmiş ve aynı zamanda seçmenler üzerinde başka yollardan, çeşitli yollardan tesirler icra edilmek istenmiştir. Bu sebeple resimlerin menedilmeleri suretiyle eşitliğin temin edilmesi zarurî görülmüştür.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Efendim, müsaadenizle, Anayasaya aykırılık üzerindeki fikirleri öğrenmek istiyorum.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Dinî resimler şeklinde bir takyit konabilir. Fakat, her türlü resim yasak edilmektedir. Halbuki, dinî resimlerden, cami v.s. resimlerinden başkası diye, bir yasak konabilir. Ama, her türlü resimlerin yasak edilmesi doğru değildir. Neşri seçim zamanında resmin memnuiyetiyle bağdaşamayacak bir hal teşkil etmemektedir. Zaten seçim zamanında propaganda kanun hudutları dâhilinde sınırlandırılmıştır. Her takyidi diğer bir takyid takibederse işin içinden çıkamayız. Resmin kabul edilmesi birtakım istismarlara yol açabilir ve insanî şartlarla seçime gitmek arzusunun ortadan kaldırabilir. Bu zaviyeden resimden tavakki edilmiştir.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 58 nei madde aynen kabul edilmiştir.

Muafiyet

MADDE 59. — Propaganda için kullanılan duvar ilânları ile el ilânı mahiyetindeki matbuatlar, seçimin başlangıcından propaganda süresinin sonuna kadar, her türlü hare ve resimlerden muafıdır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... 59 ncu madde kabul edilmiştir.

İlân yerleri

MADDE 60. — Propaganda için duvar ilânları, şehir ve kasabalarda ilçe seçim kurullarınca, köylerde köy ihtiyar heyetlerince gösterilecek yerlere asılır.

Her siyasî partiye ve her bağımsız adaya aynı ölçüde saha verilir ve kendilerine verilen yerler, birbirinden kalın boyalı çizgilerle veya çitalarla ayrılır.

Şehir ve kasabalarda, ilçe seçim kurulu, köylerde muhtar ve ihtiyar heyetleri tarafından, o çevrede seçime katılan siyasî partiler ve bağımsız adaylardan müracaat edenlerin, varsa temsilcileri önünde çekilecek adçekme ile bunların, o sahadaki ilânlarının yer sırası tesbit edilir.

Adçekme, oy verme gününden önceki yirminci gün akşamına kadar yapılır.

Kendisine ayrılan ilân yerini boş bırakan siyasî parti veya aday, belediye veya köye, yer ayrılması için yapılmış olan masrafları ödemek zorundadır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... 60 ncu madde kabul edilmiştir.

Başka yerlere asma yasağı

MADDE 61. — Yukarıki madde gereğince gösterilen yerlerden başka her hangi bir yerde ilân asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır.

Bu suretle asılan, yapıştırılan veya teşhir edilen ilânlar, ilçe seçim kurulu kararı ile kaldırılır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. 61 ncu maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Matbuat dağıtımı

MADDE 62. — Seçim zamanında, propaganda için dağıtılacak el ilânı mahiyetindeki mat-

bualar hakkında da 58 nci madde hükümleri uygulanır.

Bunları dağıtacak olan kimselerin seçme yetliğini haiz olmaları şarttır.

Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kamu tüzel kişiliklerinde memur ve hizmetli olarak çalışanlar, ilân dağıtamazlar.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. 62 ncu maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Seçim süresince yapılamıyacak işler

MADDE 63. — 62 ncu maddede sayılanlarla, umumî menfaatlere hâdim cemiyetler ve bunlarda görev almış bulunan memur ve hizmetliler seçimlerde de tarafsızlıklarını muhafaza etmek zorundadırlar.

Yukarıda yazılı olanların, 5830 sayılı Kanunda yazılı yasak hükümleri saklı kalmak üzere seçim süresince :

a) Siyasî partilere veya adaylara her ne nam ile olursa olsun bağış ve yardımlarda bulunmaları,

b) Memur ve hizmetlileriyle her türlü araç ve gereç ve imkânlarını siyasî bir partinin veya adayın emrinde veya her hangi bir siyasî faaliyette çalıştırmaları, kullanmaları veya kullanırdırmaları yasaktır.

Birinci fıkrada yazılı olanlarla; Bankalar Kanununa tâbi teşekküllerin, siyasî bir partinin lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyuna tesir etmek maksadiyle her türlü yayımlarda bulunmaları yasaktır.

Daha önce basılmış ve yayımlanmış ve yukarıki fıkradaki mahiyeti taşıyan her türlü kitap, broşür, afiş ve bunlara benzer yayımlar da aynı hükme tâbidir.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. 63 ncu maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Törenlere ait yasaklar

MADDE 64. — Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan süre içinde, 62 ncu maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanununa tâbi teşekküllere ait kaynaklardan yapı-

lan iş ve hizmetler dolayısıyla, (açılış ve temel atma dâhil) törenler tertiplemek, nutuklar söylemek, demeçler vermek ve bunlar hakkında her türlü vasıta ile yayınlarda bulunmak yasaaktır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi öya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Başbakan ve bakanlara ilişkin yasaklar

MADDE 65. — Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan süre içinde, başbakan ve bakanlarla, milletvekilleri ve Cumhuriyet Meclisi üyeleri yurt içinde yapacakları gezileri makam otomobilleri ve resmî hizmete tahsis edilen vasıtalarla yapamazlar. Her ne maksatla olursa olsun yapacakları gezilerde, protokol icabı olan karşılama ve uğurlamalarla, törenler yapılamaz ve resmî ziyafet verilemez.

Yukarda yazılı süre içinde başbakan ve bakanlar seçimle ilgili faaliyetlerinde ve konuşmalarında bu kanun hükümleriyle bağlıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi var, okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

65 nci maddenin 1 nci cümlesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif eylerim.

«Başbakan ve bakanlarla, milletvekilleri ve Cumhuriyet Meclisi üyeleri seçim propagandası ile ilgili gezilerini makam otomobilleri ve resmî hizmete tahsis edilen vasıtalarla yapamazlar.»

Turan Güneş

BAŞKAN — Buyurunuz efendim, Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, seçim kampanyası esnasında vekiller muhtemelen aday olarak bulunabilecekleri gibi belki de aday dahi olmayacaklardır. Çünkü huzuruza getirilen ve müzakeresine başlanan yeni anayasaya göre bakanlar her iki meclisten alınabileceği gibi dışardan da alınabilecektir. Binaenaleyh bileümle vekillerin bundan evvel olduğu gibi aday telâkki edilmesi zannediyorum isabetli değildir. Şimdi yurt içinde yapacakları her nevi gezilerde bu eşhas makam arabalarına binemeyecekler ve hizmete tahsis edilmiş vasıtalarından istifade edemeyeceklerdir. Ta-

savvur ediniz Türkiye'de Cumhuriyet Meclisine taallük eden bir seçim esnasında veya bir ara seçimi esnasında, mümkün ve muhtemeldir ki, Türkiye'ye bir yabancı misafir gelmiş olacak. Misal olarak Dışişleri Bakanını ele alıyorum. Misafiri İstanbul'dan alıp makam arabası ile Ankara'ya getirecek, veya refaket edecektir. O esnada bir ara seçimi varsa, yahut Cumhuriyet Meclisi âzalarının değiştirilmesi için bir seçim yapılmakta ise, Türkiye'de, bu hükme göre, bileümle bakanlar resmî hizmetlerde kullandıkları otomobillerden istifade edemeyeceklerine göre, Dışişleri Bakanı, misafirperverliğin icabını dahi yapamıyacak demektir. Zannediyorum, bizim istediğimiz bu olmamak lâzımgelir.

Mühim olan mesele, Hükümet âzalarının seçim propagandasına resmî araba ile çıkması keyfiyetidir. Kırmızı plâka ile seçmenin karşısına, Devletin mümessili olarak çıkmamasıdır. Maksat bu olduğuna göre, yapılacak olan gezilerde bu kabül otomobiller kullanılmaz, demek kâfidir.

Arkadaşlar, önümüzde Türkiye'de bizzarure sık sık cereyan edecek olan seçimlerde, bakanları, hizmetleri icaplarıyla bağdaşamayacak şekilde yaya bırakmanın pek yerinde olacağı kanaatinde değilim benzeniz. Bu tadil teklifim buna aittir. İlgili madde böyle kabul edilirse, bir Bayındırlık Bakanı, falan yerde, Allah korusun, yıkılmış olan bir köprüyü gidip görmesi için bir başka vasıta arayıp bulması gerekecektir. Halbuki Karayolları vasıtalarına binerek buraya gitmesinin seçimleri ne bakımdan ifsadedeceğini benzeniz anlıyamıyorum. Komisyon benzenize iltihak ederse maslahata uygun bir hüküm kabul edilmiş olur zannediyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Muhterem arkadaşlar, madde müzakere sırasında birtakım önergelerle ve izhar ettiğiniz fikirlerle son şeklini almıştır. Ancak şurasını arz edeyim ki; Seçim Kanunu içinde yer alan memnuiyetler seçime müteveccih hareketlerdir. Ve seçim Kanunu espirisi içinde kalması lâzımdır. Esas olan eşitlik esasını bozmamaktır. İcranın seçimlerdeki tesirini bertaraf etmeye mâtuf birtakım memnuiyetlerle alâkalı bir husustur. Elbette ki, Allah göstermesin, bir yerde vukubulan bir felâketle alâkalı olan, bir ve-

kifin gezisi bu memnuiyeti ihlâl mânasına hiçbir zaman gelmeyecektir.

Maksat, geçirdiğimiz tecrübeler dolayısıyla, bir yerde yapılacak seçimi ihlâl etmemek için, resmî arabaların peşinde bir araba dizisi halinde gösterişle oradan geçilmemesidir. Bundan evvelki seçimlerde böyle gösterişli geziletiği verdiği neticelerdir ki, maddenin bu şekilde tedvinine sebeb olmuştur.

Bir görevin icabı olarak bir seyahat yapıyorsa, elbet bu takdir edilecektir.

Komisyunun nazarı dikkate aldığı esas, propaganda mahiyetinde bir geziye meydan vermemektir. Makam veya hizmet otomobili, hizmetin icabettirdiği şekillerde kullanılacaktır, bu mümkündür. Yalnız, arz ettiğim gibi, bir bakanın gezisinin, seçimlere tesir edecek bir hava yaratmasına imkân vermemek ve bunu bertaraf etmek için, maddeye bu hüküm konulmuştur.

BAŞKAN — Önergeyi geri mi alıyorsunuz, Turan Bey.

TURAN GÜNEŞ — Evet, önergeyi geriye alıyorum, efendim.

(Madde 65 tekrar okundu.)

BAŞKAN — 65 nci maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Memurların refakat yasağı

MADDE 66. — Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan süre içinde, Başbakan ve Bakanlarla, milletvekilleri ve milletvekilleri adaylarının illerde yapacakları gezilerde, kendilerine hiçbir memur refakat edemez.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

66 nci maddenin aşağıda yazılı şekilde müzakereye konulmasını arz ve teklif ederiz:

Seçim Komisyonu

Başkanı

Ş. İnan

Sözcü

S. Kurutluoğlu

MADDE 66. — Seçimin başlangıç tarihinden, seçim sonuçları ilân edilinceye kadar geçen süre içinde Başbakan, Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve adayların illerde yapacakları gezilere hiçbir memur katılmaz.

Yüksek Başkanlığa

66 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif eylerim.

«Seçimin başlangıç tarihinden seçim sonuçları ilân edilinceye kadar olan süre içinde, Başbakan ve Bakanlarla, milletvekilleri ve Cumhuriyet Meclisi üyelerine, propaganda gezilerinde hiçbir memur refakat edemez.»

Turan Güneş

BAŞKAN — Efendim, evvelâ, Sayın Turan Güneş'in, önergesi hakkındaki, mütalâasını öğrenelim.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlar bu önergem de demin arz ettiğim sebeplere dayanıyor. Devlet hizmetleri durmayacağına ve bir Bakanın vazifesi bir ara seçiminde de hattâ bir genel seçimde de muayyen yerlerde muayyen araştırmalar yapmak, muayyen incelemeleri yerine getirmek, bilfiil âmmeye hizmeti ifa etmek olduğuna göre meselâ bir vilâyete gittiği zaman kendisine, bilfarz Sanayi Vekiline, bir fabrika hakkında malûmat almak istediği zaman o fabrika müdürünün refakat etmemesi kendisinin bu hizmetler üzerinde murakabesini, teftişini yapmaması mânasına gelecektir. Yine bunun gibi bilfarz bir başka vekil bir hâdise cereyan ettiği zaman orada bulunmak lüzumunu duymuş olabilir. Gayet tabii bu işle alâkâlı memurların yanında bulunması lâzıngelir. Hiç olmazsa Devletin bir memuru durumunda olan hususî kalem müdürü vekile refakat etmek mecburiyetindedir zannediyorum. Bu bakımdan hüküm buradaki mutlak mânasında kalacak olursa, Türkiye'de hemen hemen, belki her sene ara seçimi, mahalli seçimler yapılabileceğine göre seçimler boyunca kabine üyelerinin hiçbirisi vazifelerinin gerektirdiği tetkikleri yapmak imkânını bulamayacaklardır.

Muhterem arkadaşlarım, demin de arz ettiğim gibi, hizmetin gerektirdiği hallerde maddenin şümulüne bu hususun girmediğini gösterecek bir şeklin verilmesi için teklifte bulunuyorum.

Eğer komisyon dar olarak anlıyorsa vekâlet hizmetinin gerektirdiği hallerde, memurların Bakanın yanında bulunmasına mâni olunmadığı söyleniyorsa mesele yok, Aksi halde, veril-

miş olan ilgili önerenin kabulü yerinde olacağı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Söz, Komisyonun efendim.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, Turan Güneş arkadaşımız, bağışlasınlar da, Hükümete dâhil olanların, araştırma ve soruşturmaları lütfetsinler de bundan sonra seçim zamanına isabet etmesin artık. Araştırma ve soruşturmalar neler getirmektedir, görmüşüz ve müşahede etmişizdir. Biz adayları resmî otomobilleriyle köy köy dolaştıran çok valiler gördük. Ama hangi adayı? Tabii iktidar adayını. Muhalefet ve iktidar arasında fark gözeten bu görüşün sona ermesi seçim zamanında araştırma, soruşturma bahaneleriyle seçimin neticesine müessir olabilecek birtakım ameliyelere son verilmesi artık memleketin beklediği ve susadığı bir hakikattir. Yanlarına fabrika müdürlerini alıp bir parça harçla seçim zamanında temel atma törenleriyle seçimin kaderini değiştireceği düşüncesiyle yapılan hareketlere artık son verilmelidir. Memleket elbet bunlara inanmamıştır. Ama seçimi idare edenlerin bir daha böyle gülünç mevkilere de düşmemesini temin etmemiz lâzımdır. Allah göstermesin, bir felâket yerine giden bir vekil elbet yanında ilgili memurları da alıp götürecektir. Lâkin bu bahaneyle seçimler sırasında seçmenlere gösteriş yapacak ve seçimlerin neticesine tesir edecek hareketlere tevessül olunacaktır. Bu türlü hareketleri bu hükümle önlemiş olacağız.

Komisyonun verdiği önerenin sebebi şudur. Cumhuriyet Meclisi üyeleri unutulmuştu. Bakanların refakatinde memur bulunduramayacakları, milletvekillerinin adaylarının da refakatlerinde her hangi bir memur bulunduramayacakları gibi, Cumhuriyet Meclisi üyeleri adaylarının da refakatlerinde memurların bulunamayacağını temin etmek istedik, ilerde muhtemel yanlış tatbikatı önlemeyi düşündük. Maksat budur. Bu gibi tatbikatı önlemek için, «Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri» dedik. Her iki Meclisin üyelerini kapsamasını temin etmeyi düşündük.

Maddenin bu esaslar dâhilinde müzakereye konmasını Başkanlıktan rica ettik. Bu teklifimizin kabul buyurulmasını istirham ediyoruz.

BAŞKAN — Sayın Turan Güneş,

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım; huzurunuzda müzakere edilen Anayasa ta-

sarısında bir madde vardır. Eğer bu madde kabul edilirse şu hüküm Türk hukukuna girmiş olacaktır. «Bir memur, bir siyasi parti lehine vatandaşlar arasında tefrik yapar veya bir siyasi parti lehine çalışırsa memuriyetten temelli kovulur.»

Yüksek Heyetiniz böyle bir hükmü kabul ederse bir valinin veya kaymakamın bir adayı yanına alarak halka onun için rey verin, demesi artık mümkün olmayacaktır. Şimdi mühim olan mesele resmî şahsiyetlerin durumudur. Ve aslında milletvekillerine memurların refakat edebilmesi arz ettiğim hükme göre zaten mümkün değildir. Hizmetin icabından dahi olsa, bir milletvekili ile bir memurun dolaşması mümkün olmamak lâzımgelir. Çünkü, böyle bir icap bahis konusu olamaz.

Bundan önceki Anayasada da mebusun, kendisine verilen murakabe vazifesi, hizmetleri yerinde görme olarak anlaşılıyordu. Ama, daire daire dolaşması mânasına da gelmiyordu. Bundan böyle de memurların siyasetle uğraşmaları önlenmiş olacaktır, memurların yalnız seçim zamanında değil, her hangi bir zaman refakatte dolaşmaları önlenmiş olacaktır.

Arkadaşlar, kabul buyurduğunuz birinci madde ile, Millet Meclisi, Cumhuriyet Meclisi, il genel meclisleri, belediye meclisleri, muhtarlar, ihtiyar meclisleri ve ihtiyar heyetleri seçimlerinde bu kanun hükümleri uygulanacaktır. Buna göre beş tane seçim yapılacak demektir. Ne kadar zaman içinde yapılacaktır? Âzamî dört sene içinde bu beş seçim yapılacaktır. Bu vaziyete göre Türkiye her sene seçim içindedir. Binaenaleyh, senenin birkaç ayı zaten seçimlere tahsis edilmiştir. Bilfarz bir ara seçimi yapıyor. Kars'ta, Ağrı'da, Trabzon'da bir ara seçimi yapıyor. Seçim başlamıştır. Edirne'ye giden Gümrük Vekili hudutta kaçakçılık oluyor mu, diye teftişte bulunuyor. Bu münasebetle de Gümrük Muhafaza Genel Kumandanını yanına almıştır. Seçim Kanununa göre, bu Gümrük Muhafaza Genel Kumandanı için de, Vekil için de suç oluyor. Kars'taki seçime bu gezinin ne gibi tesiri olacak, ben bir türlü anlıyamıyorum. Cumhuriyet Meclisi seçimleri, eğer kabul buyurulursa, memlekette seçimler ikide bir cereyan edecektir.

Genel seçimlerde, Cumhuriyet Meclisi seçimlerinde....

Binaenaleyh, aslında Kars'ta cereyan eden seçimlere Edirne'de yapılacak bir gezinin tesiri olmayacağına göre, maddenin bu şekilde muhafazasında ben hakikaten bir mâna göremiyorum. Zamanımız çok dardır. Fazla vaktinizi almak istemiyorum. Türkiye'de bundan evvel cereyan etmiş bir hâdise ile yepyeni bir Anayasa ve yepyeni Seçim Kanunlarına göre yepyeni bir sistem içinde cereyan edecek olan hâdiseleri aynı görüşten mütalâa etmek doğru değildir. Sonra muhtar seçimleri, il seçimleri için böyle bir hüküm neden konulmamış?

Şimdi arkadaşlarım, benim asıl tebarüz ettirmek istediğim mesele şu: Seçim dolayısıyla bir vekili mutlak olarak senenin birkaç ayında memurlarından mahrum etmenin doğru olmayacağına kaaniim. Evet bir Vekil munhasıran seçim işi için veya seçim propagandası için sadece bir vatandaş gibi gider bir vatandaş gibi konuşur. Bu doğrudur. Fakat, vekillik işi yapmaya gidiyor adam. Vazife için gidiyor. Ona «Seçim kampanyası başlamıştır. Artık vatandaş haline geldin. Artık Vekil olarak hizmetin icaplarını yerine getiremezsin» demeye aklım almadı. Teklifimin kabulünü rica edeceğim.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Takdir buyurursunuz ki, arkadaşlar, seçim başlangıcı Seçim Kanunu muvacehesinde iki türdür. Birisi yapılacak umumî seçimlerin başlangıcı, diğeri de ara ve mahallî seçimlerin yapılmasındaki başlangıçtır. Eğer hakikaten Türkiye'de her ilde seçime başlanmıyorsa, hiçbir kimsenin illerde araştırma ve soruşturma maksadıyla gezmenin hakikat olduğuna inanmıyoruz. Seçim bir ilde yapılıyorsa; Edirne'deki seçime Kars'ta gezmek tesir etmez. Buradaki mâna ga-

yet tabiidir ki, seçimin yapıldığı ildir. Bu hudutun içindedir. Bu memlekette yapılması lâzımgelen işlerle, yapılanlar başka olduğu geçmişte çok görülmüştür. Bir tarafı açık bırakmak istemiyoruz. Buyurdıkları doğrudur. Yeni bir Anayasa, yeni bir kanun ve yepyeni bir anlayış muvacehesinde elbetteki Hükümetler kendilerine kanunun bahsetmemiş olduğu hususları idrak etmek mecburiyetiyle hareket edeceklerdir. Zaten böyle olması da lâzımgelir. Bir kaydı hukuki ve kaydı kanuni olmadığına göre, seçimlere tesir iera edecek seyahatleri bu şekilde mütalâa etmek zaruretini duyduk. Seçimin yapıldığı yerlere maksurdur. Eğer seçim umumî ise, hakikî hizmet icapları haricindeki gezilerde bu şekildeki refakatin, seçim neticesine tesir edeceği endişesi ile madde tedvin edilmiştir. İl genel meclisi ve belediye seçimleri için de böyledir. «Adayların» tâbiti de bunu ifade etmektedir. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Sayın Turan Güneş'in önergesini yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir, efendim.

Şimdi, Seçim Komisyonunun bu madde hakkında yeni yazmış olduğu metni okuyorum.

MADDE 66. — Seçimin başlangıç tarihinden, seçim sonuçları ilân edilinceye kadar geçen süre içinde Başbakan, Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve adayların illerde yapacakları gezilere hiçbir memur katılamaz.

BAŞKAN — Yeni şekliyle maddeyi yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Saat 17 de toplanılmak üzere, 20 dakika için Oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,40

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 17,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTİPLER : Rifat Çini, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Maddele-
rin okunmasına devam ediyoruz.

ÜÇÜNCÜ KESİM

Araçlar

Araçların sağlanması

MADDE 67. — Seçim kurulu başkanları, seçim için gerekli bütün araçları ve parayı zamanında ve muntazam bir surette sağlamak ve yerlerine göndermekle yükümlüdürler.

Bu hususlarda kurul başkanlarının emirleri üzerine zabıta âmir ve memurları, belediyeler ve muhtarlıklar gerekli yardımlarda bulunmak zorundadırlar.

BAŞKAN — Değiştirge teklifi yoktur. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy verme araçları ve teslimi

MADDE 68. — Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı, il, ilçe seçim kurulları ile, sandık kurulları mühürlerini ve seçim işleri için mahallerinde sağlanamayan gerekli her çeşit kırtasiye ve gereçleri zamanında il ve ilçe seçim kurulları başkanlıklarına gönderir.

İl seçim kurulu başkanları, oy verme gününden en az on gün önce, ilçe seçim kurulları başkanlarına, ilçe seçim kurulu başkanları da oy verme gününden en az kırk sekiz saat önce, aşağıda yazılı eşyanın sandık kurulları başkanlarına teslimini sağlar.

1. Seçim bölgesinde her sandık için ağzı mühürlü bir kese içine konulmuş numaralı bir mühür (Hangi sandığa, hangi numaralı mühürün verildiği bir tutanağa geçirilir),

2. Her seçim bölgesinde bulunacak kapalı oy verme yerleri toplamına eşit miktarda çevre adaylarının onaylı listesi ile 76 nci maddede yazılı levha,

3. İlçe seçim kurulu mührü ile mühürlen-

miş ve oy puslalarının konulmasına mahsus zarfları havi bir paket,

4. Oy sandıkları,

5. Sandık sayısınca ıstampa ve mürekkebi,

6. Sandık sayısınca örneğine uygun onaylı tutanak defteri,

7. Örneğine uygun basılı sayım cetvelleri,

8. Örneğine uygun basılı tutanak kâğıtları,

9. Sandık sayısınca boş torba,

10. Uygun sayıda kopya kalemi,

11. Gerektiği takdirde oy verme yeri inşası için malzeme,

12. O seçim çevresinde, seçimin özelliğine göre yeteri kadar beyaz boş kâğıt ve gerekli başka eşya,

13. Her yaprağı ilçe seçim kurulu tarafından mühürlü ve sonu onaylı, iki nüsha sandık seçmen listesi,

14. Siyasî partiler tarafından kapalı hücrelere konulmak üzere, ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan basılı oy puslaları,

15. Her bağımsız adayın, yalnız kendi ad ve soyadını taşıyan, ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan oy puslaları.

16. 48 nci maddenin son fıkrasında yazılı liste ve alınmayan seçmen kartları.

Yüksek Başkanlığa

68 nci maddenin 14 nci fıkrasında geçen «kapalı hücrelere» kelimeleri yerine, kanunun diğer maddelerinde olduğu gibi, «kapalı oy verme yerlerine» kolimesinin konulmasını arz ve teklif ederim.

Cahit Zamangil

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?
KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Önergeye komisyon katılmaktadır. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Önergede belirtilen şekilde gereken tashihi yapılarak 14 nci fıkrayı tekrar okuyoruz.

(14. Siyasî partiler tarafından kapalı oy verme yerlerine konulmak üzere, ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan basılı oy puslaları,)

BAŞKAN — Bu değişiklikle beraber 68 nci maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Değiştirilen şekli ile madde kabul edilmiştir.

Tutanak defteri

MADDE 69. — Her kurulda bir tutanak defteri bulunur. İl seçim kurulları, kendi tutanak defterlerini; ilçe seçimi kurulları da kendi kurullarına ve sandık kurullarına ait tutanak defterlerini, sahifelerini numaralamak ve mühürlemek suretiyle onaylarlar.

Kurulların işlem ve kararları bu defterlere yazılır ve başkan ve üyeler tarafından imza olunur.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... 69 nci madde kabul edilmiştir.

Dördüncü bölüm

Seçim günü işleri

Birinci kesim

Sandık başı işleri

Andiçme

MADDE 70. — Sandık kurulu başkan ve üyeleri, oy verme günü göreve başlamazdan önce, ilk iş olarak, sandık başında, sandık kurulu ve hazır bulunanlar önünde birer birer şöyle andiçerler.

(Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimse-den korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için, görevimi kanuna göre, dosdoğru yapacağıma, namusum, viedanım ve bütün mukaddesatım üzerine andiçerim.)

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 70 nci madde kabul edilmiştir.

Görev ve yetkiler

MADDE 71. — Sandık kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır.

1. Sandık alanı içinde seçimin düzenle geçmesi için gereken tedbirleri almak ve oy verme işlerini yürütmek ve denetlemek,

2. Sandık alanında, sandığın konulacağı yeri tayin etmek ve sokak başlarına, bu yeri göze çarpacak surette gösterir işaretleri koymak veya alınmış araçlar ile duyurmak,

3. Oy verme işleri hakkında ileri sürülecek itirazları incelemek ve bir karara bağlamak ve kararlarını tutanak defterine geçirerek altını imzalamak,

4. Bu kararlardan itiraza uğriyanları derhal ilçe seçim kuruluna göndermek,

5. Bu kanundaki esaslara göre sandığa atılmış olan oy puslalarını saymak, dökümlerini ve sonuçlarını tutanağa geçirmek ve bunları seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte, derhal ilçe seçim kuruluna teslim etmek,

6. Kendisine kanunla verilen başkaca görevleri yapmak.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... 71 nci madde kabul edilmiştir.

Müşahitler

MADDE 72. — Siyasî partilerin müşahitleri ile adayları ve bağımsız adaylarla müşahitleri, sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Bağımsız aday müşahitleri üçten fazla olursa, sandık kurulu başkanı bunlar arasında adçeker. Adları ilk çıkan üç müşahit, sandık başında bırakılır. Diğerleri, sandık alanında kalabilirler.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kurulda çoğunluğun sağlanması

MADDE 73. — Sandık başında, oy verme başlamazdan önce veya oy verme sırasında, sandık kuruluna dâhil siyasî parti üyelerinden biri veya birkaçı görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine siyasî parti yedek üyelerinden biri getirilir. Bu dahi mümkün olmaz ve kurul üyeleri üçten aşağı düşerse, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler, o sandık alanında seçme yeterliğini haiz ve okuryazar olanlar arasından, başkanın seçeceği kimselerle doldurulur.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 73 nci madde kabul edilmiştir.

Sandığın konulacağı yer

MADDE 74. — Sandığın konulacağı yeri ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri, sandık kurulu tesbit eder. Sandığın konulacağı yerin belirtilmesinde, seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi düşünülür.

Sandık; okul avlusu veya salonları, mâbetlerin elverişli kısımları gibi geniş, umumî yerlere konur. Açık yerlerde, saçağı, sahanlığı, sundurması bulunan yerler seçilir.

Hükümet konaklarına, kışla, karargâh, ordugâh gibi askerî bina ve tesislerle, karakollara ve parti binalarına, muhtarlık odalarına sandık konulamaz.

Aynı yerde dörtten fazla sandık bulundurulamaz.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kapalı oy verme yeri

MADDE 75. — Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

Seçmen, oy pusulasını kapalı oy verme yerinde, kendi eliyle zarfa koyup kapatmak zorundadır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Oy verme yerinin nitelikleri

MADDE 76. — Kapalı oy verme yeri; içerisi dışardan gözetlenemeyecek ve oy pusulasını seçmenin inceleyip zarflıyabileceği şekil ve nitelikte olur.

Aday listeleri ve bu kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair hükümlerinin levha halinde basılmış metni, kapalı oy verme yerinde asılı durur.

Kapalı oy verme yerinde masa veya benzeri bir şey bulundurulur.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Sandığın ve zarfların kurulca mühürlenmesi

MADDE 77. — Sandık Kurulu Başkanı, oy verme işlerine başlamadan önce, sandığın boş olduğunu hazır bulunan sandık kurulu üyeleri ile müşahitler önünde tesbit ederek sandığı kapa-

tır, mühür bozulmadan açılmıyacak şekilde sandık mührü ile mühürler.

Sandık kurulu, andiçme, sandığı yerleştirme, kapalı oy verme yerini düzenleme işlerini bitirdikten sonra, hazır bulunanlar önünde, ilçe seçim kurulu başkanından teslim alınan ve ilçe seçim kurulu başkanlığı mührünü taşıyan özel zarfları sayar, her birinin üzerine, sandık kurulu mührünü basar, böylece üzerinde biri ilçe seçim kurulunun, diğeri sandık kurulunun mühürleri bulunan çift mühürlü özel zarfların sayısını tesbit eder.

Sandık Kurulu, bu madde gereğince yaptığı işlemleri tutanak defterine geçirip imzalar.

BAŞKAN — Değiştirme önergesi yok. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Oy pusulası

MADDE 78. — Sandık kurullarında kapalı oy verme yerine konmak üzere o seçim çevresinde bağımsız aday varsa, boş ve beyaz kâğıtlar bulundurulur. Siyasî partiler bağımsız adayların seçmenlere dağıtacakları basılı oy pusulası renkli olabilir ve bunlarda kendilerince kabul edilmiş özel işaretler basılı bulunabilir.

Bu işaretlerin 2596 sayılı Kanun hükümlerine göre kullanılması gerekir.

Bir siyasî partinin kendisince kabul edilmiş bulunan özel işaret ve benzerleri diğeri siyasî partiler ve bağımsız adaylar tarafından kullanılamaz.

Partiler ve bağımsız adayların oy pusulalarında kullanacakları renk ve özel işaretleri aday gösterme süresinin bitmesinden en çok üç gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirmeleri gerekir. Bu süre içinde bildirmiyenler renkli oy pusulası ve özel işaret kullanamazlar.

Renk ve özel işaretler birbirine benzerse, önce bildirilen kabul ve diğeri reddolunur. Ret iki gün içinde ilgili siyasî parti veya adaya bildirilir.

Bunlar üç gün içinde yenisini vermezler veya verdikleri renk ve özel işaret yine kendisinden önce verilmiş diğeri renk ve işarete benzerse artık o parti ve bağımsız aday renk ve işaret kullanamaz.

Siyasî partilerle bağımsız adayların oy verme yerlerine konulmasını isteyecekleri basılı oy pus-

laları oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunur.

BAŞKAN — Değiştirge teklifi yoktur. Maddeyi oyunuz arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İKİNCİ KESİM

Yasaklar ve sandık başı düzeni
İçki ve silâh taşıma yasağı

MADDE 79. — Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ispirotolu içki satılması, içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirotolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır.

Oy verme günü, bütün umumi eğlence yerleri oy verme süresince kapalı kahr. Eğlence yeri niteliğini haiz lokantalarda yalnız yemek verilir.

Oy verme günü, emniyet ve asayışı korumakla görevli olanlardan başka hiçbir kimse, köy, kasaba ve şehirlerde silâh taşıyamaz.

Bu kanunun uygulanmasında silâhtan maksat Türk Ceza Kanununun 189 ncu maddesinde gösterilen aletlerdir.

BAŞKAN — Değiştirge teklifi yoktur. Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yayın yasağı

MADDE 80. — Seçim günü saat 21 e kadar radyolar ve her türlü yayın organları tarafından seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

BAŞKAN — Bir değiştirge önergesi var. Okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Madde 80. — Seçim günü saat 19 a kadar radyolarla veya her hangi bir yayın organı ile seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

N. Ardiçoğlu

BAŞKAN — Sayın Ardiçoğlu konuşmak istiyorlar mı?

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Çok kısa, müsaade buyurursanız efendim.

Muhterem arkadaşlarım; burada konulmuş olan yayın yasağı, son 10 yılda bu hususta gördüğümüz mahzurların, çektiğimiz ızdırapların neticesi olarak konmuş gayet yerinde bir yasak-

tır. Ancak saatte biraz ileri gidildiği kanaatini taşımaktayım. Çünkü 96 ncı maddeye göre sandıklar saat 17 de açılacaktır. 17 den sonra 4 saat bekleniyor. Seçim neticelerinin ilanı geceye düşürülüyor. Geceye düşürülmesi bir mahzurdur. Kaldı ki, şimdi nispi seçim esasına gidiyoruz. Nispi seçimde tasnif daha kolaydır, daha kolay netice alınacaktır. Bu bakımdan daha çabuk ilanı mümkündür. Saat 17 de seçim faaliyeti bitmiş bulunduğundan radyodan seçim neticelerinin ilânını daha evvel sağlamak bakımından ilki saat geriye almayı teklif ediyoruz. Saat 19 dan itibaren radyolardan seçim neticelerinin verilmesinin uygun olacağı kanaatini taşıyorum. Saat 19 dan sonra neticelerin ilânının seçimlere müessir olacağı iddia edilemeyeceğinden iki saat geriye alınmasında hiçbir mahzur yoktur.

BAŞKAN — Komisyon

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — İlk müzakereye getirilen hüküm saat 23 e kadardı. Yüksek Heyetinizin kabul buyurduğu şekliyle saat 21 e kadar indirilmiş bulunmaktadır. Mücip sebebi, sadece oy atılmasına müteveccih bir emniyet değildir; tasnif emniyeti zaviyesinden bu şekilde getirilmiştir. Seçimi kaybettiğini öğrenen partinin temsilcisi sandık başından uzaklaşıyor, bu da birtakım emniyetsizlik doğuruyor. Kararınız üzerine son şekilde tanzim edilmiştir.

TURAN GÜNEŞ — Bir önergem vardı, söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir önerge vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Maddedeki saatin 18 olarak tadilini teklif ederim.

Turan Güneş

BAŞKAN — Buyurun efendim.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım; hakikaten huzurunuzu fazla tasdi ettiğimden dolayı müteessirim. Yalnız, madde bu şekilde neyi ifade ediyor? Hükümetin şu otomobillere binmesinin dahi vatandaşa tesir edeceğinden endişe ediliyor. Halbuki Hükümet, kendi teşkilâtı vasıtalarıyla seçimi takibetmeye sahiptir. Binaenaleyh saat 5 te tasnif başladı mı istediği vilâyetten istediği malûmatı alabilecek imkâna sahiptir. Halbuki ne radyolar, ne gazeteler, ne de hoparlörler vatandaşlara saat 21 den

evvel seçim hakkında bir malumat veremiyeciktir. Ne yapıyor bu madde? Sadece seçimlere baskı yapmasından korkulan Hükümete imkân bırakıyor. Şu anda elde edilmek istenen neticenin tamamıyla aksi bir netice bu madde ile meydana gelecektir.

Muhterem arkadaşlarım, eğer radyonun muhtar bir hale gelmesi yüksek huzurunuzda tasvip görecektir. Sadece seçim neticelerini Yüksek Seçim Kurulundan veya doğrudan doğruya kendi müstakil kaynaklarından öğrenecektir. Bundan evvel olduğu gibi Hükümetin bir vekilinin telefonla arzu ettiği şekilde bildirdiği haberleri neşretmeyecektir. Bu hal mümkün ve mutasavver olmayacaktır. Bunun böyle olmasına mâni olacak hükümleri buraya koymak lâzımgelir. Binaenaleyh vatandaş bir an evvel seçimin neticesinin bir kısmını dahi olsa öğrenebilmelidir ki, bu neticeler üzerinde her hangi bir şahsın, her hangi bir teşekkülün, her hangi bir kurumun bir tesir icra etmek veya değiştirmesi bahis konusu olmasın. Bu bakımdan seçim neticeleri efkârı ümumiyece ne kadar çabuk bilinebilirse seçimlerde hile, seçimlerde tesir o kadar azalır. Bu bakımdandır ki, saat 21 den evvel bir yayın vasıtası ile bir yayın yapılmıyacağı nazarı itibara alınır, bütün vatandaşlar, partiler hariç tam bir karanlık içinde kalacaktır. Gazeteler yazamıyor, ikinci baskı yapamıyor, radyo ve haporlörler söyleyemiyor. Hükümete dahi böyle bir imtiyazın tanınmasında hiçbir fayda görmüyorum. Namütenahi zararlar verebilir.

Binaenaleyh, muhtar radyomuzun, Yüksek Seçim Kurulundan gelen bütün vilâyetlerin neticelerini ilân etmesini tabii addetmek lâzımgelir. Geçen defa da söylemiştim. Bir partinin sandık başındaki temsilcisi, artık radyo neşriyatını işitiyor ve Malatya'da seçimi kaybettiği diye sandık başını terk ediyorsa, lütfetsinler, partilerin, iyi yetiştiremedikleri elemanların acısını ve yükünü bu millet çekmesin. Kaldı ki, bundan böyle bu kabîl ihtimallerin bahis konusu olmaması lâzımgelir. Saat 17 ye kadar seçmen reyini kullandı. Evet ilân bakımından saat 17 ye kadar yasak vardır. Saat 18 den maksadım, saat 18 den evvel verilecek olan seçim neticeleri ciddî olmaktan uzaktır da onun için... Ama saat 18 den sonra bazı neticeler gelebilir. Saat 18 de vilâyet neticeleri gelmez, kıs-

mî neticeler gelir. Vatandaşlar takibeder. Bunun neticesini aldınız mı, artık bunu değiştirmek hiçbir kimsenin haddi olmaz.

Şimdi, sandık başındaki temsilci, Lüleburgaz'da 20 köyün neticesi geldi diye, anlamıyorum, niçin Uşak'da sandık başından çekiliyor, niye Uşak'ta sandığı bırakıp çekiliyor? Bu basiretsizliğin acısını milyonlarca vatandaş mı çekecek? Ne alâkası var? Bendeniz taraf-sız kaynaklardan vatandaşın bir an evvel seçim neticelerini öğrenmesini seçimin meşruiyeti bakımından çok mühim saymaktayım. Bu bakımdan maddenin bu yolda tadilini rica edeceğim.

BAŞKAN — Seçim Komisyonunun ayrıca bir mütalâası var mı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Yok efendim. Takdir Yüksek Heyetin.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Ben Turan Beyin teklifine iltihak ediyorum.

BAŞKAN — Peki efendim. Bir takrir daha var. Onu da okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına 80 nci maddeye (saat 18 den sonra yüksek Seçim Kurulunun seçim neticelerine dair tebliğlerini neşredebilirler.) tarzında bir fıkrasının eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Emin Soysal Necmi Akçasu

BAŞKAN — Buyurun Necmi Akçasu.

NECMI AKÇASU — Muhterem arkadaşlarım, bütün endişem oy verme saatinin sonu alındıktan sonra radyo vasıtasıyla yapılacak neşriyatın tasnif emniyetini ortadan kaldırmasıdır. Bu emniyetin kalkması Devlet radyosunun ekseriyet partisi lehine alınmış olan neticelerinin tek tarafı olarak neşrinden doğmaktadır. Bu bakımdan seçim neticelerinden vatandaş habersiz bırakmamak için iki arkadaş bir araya gelerek, seçim neticelerinin saat 18 den sonra, sadece Yüksek Seçim Kurulundan bildirilmek şartıyla ilânını temin için bir takrir hazırladık. Takririmiz kabul edilirse hem tasnif emniyeti ve hem de vatandaşın habersiz kalma endişesi ortadan kalkar. Takririmiz bu mahiyettedir. Kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Son okunan takrime katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon son önergeye katılıyor.

Şimdi, gerek Sayın Turan Güneş, gerekse Sayın Nurettin Ardıçoğlu'nun saat 18 de birleştikleri önergeyi tekrar okutuyorum. (Onlar da son takrire katılımlar, sesleri)

(Turan Güneş'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir, efendim.

(Necmi Akçasu ve Emin Soysal'ın değiştirgesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Seçim Kanunu Komisyonunun da katıldığı ikinci önergeyi yüksek oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, komisyonun da kabul etmiş olduğu bu önerge gereğince yazılması için maddeyi Komisyona takdim ediyorum. Ona göre maddeyi tekrar okuyacağız.

Madde 81 i okuyoruz, efendim.

Sandık alanı, sandık yer ve düzenin sağlanması

MADDE 81. — Bu kanuna göre sandık alanı; sandığın, kapalı oy verme yerinin ve sandık kurulunun yerleştiği mahallin yüz metre mesafesi içinde kalan çevredir.

Sandık alanında düzenin sağlanması sandık kurulu başkanına aittir.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Başkana ait yetkiler

MADDE 82. — Sandık alanında, seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanılmasına veya sandık kurulunun görevini yapmasına engel olmaya kalkışanlara, yahut da oy verme işinin yolunda gitmesini aksatanlarla, sandık başı işlemlerinin düzenini bozmaya yeltenenleri başkan uyarır. Bu uyardırmayı dinlemeyenleri sandık alanından dışarı çıkartabilir. Bu kimse sandık kurulu üyesi ise, ancak kurul kararı ile çıkartılabilir.

Bu işlerde zabıta kuvvetleri, başkanın emrine göre hareket etmek zorundadırlar.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sandık alanında suç işlenmesi

MADDE 83. — Sandık alanında bir suç işlenmesi halinde, sandık kurulu, durumu, tutanağa geçirir ve sanığı zabıtaya teslim eder.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sandık alanındaki inzibat tedbirleri

MADDE 84. — Sandık alanında, kurul üeleriyle bu kanunla kendilerine yetki verilmiş olanlardan ve seçmenlerden başka kimse bulunamaz.

Sandık alanında ancak, sandık kurulu başkanının gerektiğinde çağıracağı zabıta kuvvetleri bulunur. Alınacak inzibati tedbirler, seçmenlerin seçim işlerini takibetmelerini engelliyebilecek mahiyette olamaz.

Yukarıki fıkrada yazılı zabıta kuvvetleri dışında kalan zabıta âmir ve memurlarıyla resmi üniforma giymiş kimseler ve silâh taşıyanlar sandık alanına giremezler.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Sandık alanı dışındaki tedbirleri

MADDE 85. — Sandık alanı dışında, zabıta emir verme yetkisine sahip makamlarla, zabıta âmir ve memurları tarafından alınacak tedbirler, seçmenin sandık alanına serbestçe girmesini engelleyici mahiyette olamaz.

Sandık kurulu başkanı, seçmenin sandık alanına serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketleri önler.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ KESİM

Oy verme

Oy verme yetkisi

MADDE 86. — Seçmen kütüğüne kayıtlı her seçmen oy verme yetkisini haizdir. Bir seçmen, birden fazla oy kullanamaz.

Seçmen kütüğünde kaydı olmayanların, oy kullanmalarına izin verilemez.

Oy verme gününe kadar, haklarında seçme yeterliğini kaybettiğine dair yetkili mercilerden, resmî belge gelmiş bulunanlara, seçmen kütüğünde kayıtlı olsalar bile oy verdirilmez.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kimliğin tesbiti

MADDE 87. — Seçimde her hangi bir sebeple, seçmen kartını göstermeyenlerden veya kartın sahibi olduğunda tereddüdedilenlerden, nüfus hüviyet cüzdanı istenebilir.

Seçmenin kimliğini kurul, kendince tanınan iki seçmen marifetiyle de tesbit ettirebilir.

Bu suretle oy veren seçmenin imzası yanına, tanklık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy verme düzeni

MADDE 88. — Hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyede bulunamaz ve hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Oy verme süresi

MADDE 89. — Oy verme günü, saat sekizden on yediye kadar geçecek zaman, oy verme süresidir. Ancak, saat on yediye geldiği halde, sandık başında oylarını vermek üzere bekliyen seçmenler, başkan tarafından sayıldıktan sonra sıra ile oylarını kullanırlar.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Oy vermede sıra

MADDE 90. — Oy verme günü sandık başına gelecek seçmenler, sandık kurulu önüne başkan tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebeler, hastalar ve sakatlar bekletilmezler. Yaşlılar önce alınabilirler.

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 91. — Sandık kurulu önüne alınan kimse, seçmen kartını başkana verir veya seçmen sıra numarasını başkana söyler ve kimliğini ispat eder.

Başkan, seçmenin adını, seçmen listesinde bulur ve masa üzerinde duran çift mühürlü özel zarflardan bir tane vererek, sandık yerinde birden fazla oy verme yeri varsa, hangi kapalı oy verme yerine gireceğini söyler ve oy puslasını zarfa koyup iyice kapadıktan sonra çıkmasını ve bu özel zarftan başka bir zarfa konulacak oy puslasının muteber sayılmıyacağını kendisine anlatır.

Zarfı alan seçmen doğruca kapalı oy verme yerine gider ve oyunu kullanmadan, başka yere gidemez.

Kapalı oy verme yerine girmiyen veya zarfı alıp oy vermeyen seçmenden zarf geri alınır.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Kapalı oy verme yerinde kalma

MADDE 92. — Bir seçmen kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça hiç kimse oraya giremez. Şu kadar ki, oy puslasını hazırlayıp zarflamak için gerekli normal süreden fazla kapalı oy verme yerinde kalan seçmen, başkan tarafından uyarılır; çıkmamakta devam ederse çıkarılır.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Zarfin atılması ve imza

MADDE 93. — Kapalı oy verme yerinde oy puslasını zarfa koyup kapadıktan sonra, seçmen burasını terk eder ve zarfını sandığa bizzat atar.

Körler, felçliler veya bu gibi, bedenî sakatlıkları açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer her hangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla mâlûle refakat edemez.

Kurul başkanı, oyunu sandığa atmış bulunan seçmene aidolup, zarf alabilmek için kendisine bırakılmış olan seçmen kartının mahsus yerini mühürler ve seçmen listesindeki adı hizasına imzasını attırdıktan sonra kartı kendisine geriverir.

İmza atmasını bilmiyen veya ârıza sebebiyle imza edecek durumda bulunmıyan seçmen, sol elinin başparmağını basar. Bu parmağı olmiyan seçmenin hangi parmağını basmış olduğuna yazılır. Hiç parmağı olmiyan seçmenin durumu, ismi yerine işaret edilir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Kurul görevlilerinin oy vermesi

MADDE 94. — Sandık kurulu başkan ve üyeleri, hangi seçim bölgesinin sandık seçmen listesinde kayıtlı olurlarsa olsunlar, seçmen kartını göstermek şartıyla görevli oldukları sandıkta oy verirler.

Seçim çevresinde oy vermeye yetkili aday ve müşahitler, seçmen kartını göstermek şartıyla, hazır buldukları sandıkta saat on yedi den sonra oy verebilirler.

Bunun için, sandık başında oy vermek üzere bekleyen seçmenlerin arkası olmuştur olması lâzımdır.

Sandık Kurulu başkan ve üyeleriyle aday ve müşahitlerin o sandıkta oy verdikleri tutanağa geçirilir.

Bunların adları ve hüviyetleri o sandık seçmen listesine yazılarak adları hisasına imzaları alınır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Bir dakika efendim. Bir kelime eklenmesi lâzımdı. «Sandık seçmen listesi» olacaktı. Muhterem Riyaset, bu maddeyi bu kelimenin ilâvesiyle kabul ederse, Yüksek Meclis tenazuru temin etmiş olacaktır.

BAŞKAN — Efendim, 94 nci maddenin «Sandık seçmen listesi» olmak üzere düzeltilmesini komisyon uygun buluyor.

Bu değişiklikle tekrar maddeyi oyunuzda sunuyorum. 94 nci maddeyi bu şekliyle kabul edenler... Etmeyenler... 94 nci madde kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ KESİM

Oyların sayımı ve dökümü

Sayım tedbirleri

MADDE 95. — Sayım ve döküm açık olarak yapılır. Oy verme yerinde hazır bulunanlar sayım ve dökümü takibederler.

Kurul, faaliyetinin selâmet ve düzeni bakımından, sayım ve döküm masası etrafında boş kalması gereken kısmı, bir karar ile belirtir ve bu kısım etrafında (ip germek gibi) hazır

bulunanların bu işlemleri takibetmelerine engel olmayacak tedbirleri alabilir.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy verenler sayısının kontrolü

MADDE 96. — Sandık saat 17 den önce açılmaz. Oy verme işi bitince kurul başkanı bunu yüksek sesle ilân eder. Masa üzerinde, sandıktan başka ne varsa kaldırılır. Oy vermenin bittiği saat tutanak defterine geçirilir.

Bundan sonra, sandık seçmen listesinde yazılı seçmenlerin toplamı ile adları hisasındaki imza veya parmak izleri sayılarak oy vermiş olanların toplamı tesbit edilir ve tutanağa geçirilir. Netice yüksek sesle ilân edilir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kullanılmıyan zarflar

MADDE 97. — Oy zarflarından kullanılmıyanlar sayılır, oylarını veren seçmen sayısına eklenir ve böylece kurula teslim edilen zarf toplamına uygun olup olmadığı tesbit edilir. Kullanılmıyan zarflar bir paket halinde mühürlenir ve üzerine sayısı yazılır.

Bundan sonra, sandıktan çıkacak oy puslalarının konmasına mahsus torbanın boş olduğu tesbit edilir. Bütün bu işlemler tutanağa geçirilir.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sandığın açılması ve zarfların sayımı

MADDE 98. — Yukarıki maddede yazılı işlemlerden sonra, sandık, oy verilen yerde hazır bulunanların gözü önünde açılır ve çıkan zarflar sayılarak toplamı tutanağa yazılır.

Zarflar oy veren seçmen sayısı ile karşılaştırılır. Bu zarfların sayısı oy veren seçmen sayısından fazla çıktığı takdirde, bütün zarflar tek tek elden geçirilerek 77 nci maddeye göre çift mühürlü olmuştur ve belli şartlara uygun bulunmuştur veya her hangi bir işaret veya imza veya mührü taşıyarak 103 nci maddede gereğince seçmenin kim olduğunu belirten zarflar ayrılır. Bunların düşülmesi, fazlalığın giderilmesine yetmediği takdirde, kurul başkanı, kalan zarflar arasından fazlayı karşılaya-

caak sayıda zarfı gelişi güzel çekerek ayırır. Ayrılan zarfların sayısı tutanağa geçirilir ve bu zarflar açılmadan derhal yakılmak suretiyle yok edilir.

Bundan sonra, muteber zarflar sayılarak sandığa konur ve ara verilmeksizin döküme başlanır.

Bütün bu işlemler, tutanak defterine geçirilir.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oyların sayımı ve dökümü

MADDE 99. — Oyların sayım ve dökümü, aralıksız devam eder. Yapılacak itirazlar, işi durdurmaz.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Zarfların açılması

MADDE 100. — Sandık kurulu başkanı, sayım ve döküm işine başlamazdan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir ve kurul üyeleri arasında şu şekilde iş bölümü yapar :

- a) Varsa başka başka siyasi partilere bağlı iki üyeyi, döküm cetvellerini işlemek;
- b) Siyasî partiye bağlı bir üyeyi, zarfları sandıktan çıkarıp başkana vermek;
- c) Bir üyeyi de, dökümü yapılmış oy puslalarını koymak;

işleri ile görevlendirir.

Görevli üye, sandıktan oy zarfını teker teker alarak başkana verir. Başkan zarfı açar. İçinden çıkan oy puslasını herkesin görebileceği ve işitebileceği şekilde okur.

Oy puslasının 103 ncu ve 104 ncu maddeler gereğince muteber olup olmaması, hesaba katılıp katılmaması hususunda tereddüdedilirse, bunlar cetvelde dökümü yapılmadan, ayrılır.

Bütün zarfların açılıp okunması bittikten sonra, ayrılmış olan oy puslalarının muteber olup olmadıkları, hesaba katılıp katılmıyacakları hususu, kurulca karara bağlanarak tutanağa geçirilir ve muteber sayılanlarla hesaba katılmasına karar verilenler de cetvele işlenir.

Muteber sayılmıyan veya hesaba katılmıyan oy puslaları ayrıca paket yapılarak saklanır.

Oy puslası okunduğca, cetvel kayıtcısı iki üyeden her biri önündeki cetvele gerekli işareti kaydeder.

Böylece, okunan ve sayım cetveline kaydedilen puslaları başkan diğer görevli üyeye verir, o da bunu torbaya atar.

Oy puslalarını kurulun diğer üyeleri ve parti müşahitleri görebilir. Aday ve parti müşahitlerine sayım masası başında yer verir.

Ancak, parti müşahitleri üçten fazla ise, hazır bulunanlar arasından başkan tarafından kurul önünde adçekme suretiyle sandık başında kalacak üç parti müşahidi tesbit edilir. Diğer müşahitlerle bağımsız aday müşahitleri için sayım işlemini yakından takibedecekleri bir yer ayrılır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy puslaları ile açılan zarflar sayısının denetimi

MADDE 101. — Oyların sayım ve dökümü bittince, torbaya atılmış olan oy puslalarını, sandıktan çıkan zarf sayısına uygunluğu denetlenir ve durum tutanağa geçirilir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy puslasına yazılacak isim

MADDE 102. — Oy puslasında adayın ad ve soyadının bulunması lâzımdır. Şu kadar ki, sadece ad veya soyadından adayın kim olduğu tereddütsüz anlaşılmakta ise, oy muteber olur.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muteber olmıyan zarf ve oy puslaları

MADDE 103. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir;

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkte çift mühürlü bir zarftan başka zarfa konulmuş bulunan oy puslaları,

2. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde inza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş oy puslaları,

3. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy puslaları,

4. Hangi partiye veya bağımsız adaya aid olduğu belli olmayan oy puslaları,

5. Yukarıki bentler dışında kalan ve özel kanunlarınca muteber sayılmayan oy puslaları,

Bir zarfta, partilere veya bağımsız adaylara ait birden fazla muhtelif oy puslaları çıktığı takdirde, bu puslalardan hiçbiri muteber olmaz.

Aynı adları taşıyan pusladan birkaç tane çıkması halinde bunlar tek pusla sayılır.

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Hesaba katılan ve katılmayan oy puslaları

MADDE 104. — Kullanılmış oylardan hangilerinin hesaba katılıp katılmıyacağı her seçimi düzenliyen özel kanunlarındaki hükümlere göre tâyin olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge teklifi yoktur. Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayımın ilânı ve sonuçların tutanağa geçirilmesi

MADDE 105. — Oyların sayımı ve sayım cetvellerine sonuçların geçirilmesi biter bitmez, sandık kurulu başkanı bu sonuçları, yüksek sesle ilân eder. Bundan sonra :

1. Oy vermenin yapıldığı tarih ve gün,

2. Oy sandığının sandık kurulu üyeleri ve seçim yerinde hazır bulunanlar önünde açıldığı saat ve dakika; şayet sandık on yediden sonra açılmışsa bunun sebebi,

3. Sandık seçmen listesinde yazılı olan seçmenlerin sayısı,

4. Oy kullanan seçmenlerin sayısı,

5. Sandıktan çıkan zarf sayısı, 98 nei maddeye göre yakılarak yok edilen ve saklanan zarfların sayısı,

6. Muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslalarının sayısı,

7. Oy puslalarından kaç tanesinin hangi sebepten ötürü muteber tutulmamış veya hesaba katılmamış olduğu,

8. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş fakat muteber sayılarak hesaba katılmış oy puslalarının sayısı,

9. Her partinin ve adaylarının ve bağımsız adayların almış oldukları oy sayısı toplamları, (Rakam ve yazı ile)

10. Sayım ve döküm sonucunun başkan tarafından orada hazır bulunanlara ilân edildiği,

11. Oy vermede kanuna aykırılık bulunduğu hususundaki ihbar ve şikâyetlerin ve bunlara ait kararların nelerden ibaret buldukları,

Basılı tutanak kâğıdına geçirilir ve altı, başkan ve üyeler tarafından imzalanır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi yüksek oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tutanağın asılması

MADDE 106. — Partilerin ve adaylarının ve bağımsız adayların adları ve kazandıkları oy sayısı ve oy puslaları sayısı ile, muteber ve hesaba katılan oy puslaları toplamını gösteren sandık kurulu başkan ve üyelerince imzalı bir cetvel, sandık kurulu başkanı tarafından, sandık çevresi içinde herkesin görebileceği bir yere asılır. Bu cetvel bir hafta süre ile olduğu yerde asılı kalır.

Bu cetvellerin onaylı birer örneğinin derhal siyasî partilerin ve isterlerse bağımsız adayların müşahitlerine verilmesi gerekir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi yüksek oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayma ilişkin evrak ve belgelerin teslimi

MADDE 107. — Hesaba katılan ve muteber sayılan oy puslaları, sandık kurulunca düzenlenen tutanaklar, sayım ve dökümde kullanılıp alt tarafı, kurulca imza edilen sayım cetvelleri, hesaba katılmayan, muteber sayılmayan veya itiraza uğrıyan oy puslaları ve hesaba katılmayan zarflar, tutanak defteri, kurulca mühürlü ve imzalı ayrı ayrı paketler halinde kurulun mührü ile mühürlenmiş ve başkan ve üyeler tarafından imzalanmış bir torbaya konularak, kurulun bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna sandık kurulu başkanı ve adçekme ile seçilecek en az iki üye tarafından götürülüp teslim olunur.

Kurulun diğer üyeleri ile, müşahitler de isterlerse ve taşıtta yer varsa veya taşıt kendileri tarafından sağlanmak suretiyle katılabilirler.

İlçe seçim kurulu, bu torbayı getiren üyeler önünde açarak içindekiler hakkında müfredatlı üç nüshadan ibaret bir tutanak düzenler. Bu tutanağın altı, torbayı teslim edenlerle ilçe seçim kurulu başkanı ve üyelerden biri tarafından imza edilir. Bu tutanağın bir nüshası ile ilçe seçim kuru-

luna gönderilecek evraka bağlanır. Bir nüshası da sandık kurulu başkanına verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi yüksek oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Beşinci Bölüm
Seçim sonrası işleri

BİRİNCİ KESİM

İlçelerde seçim sonuçlarının toplanması
Sonuçların birleştirilmesi

MADDE 108. — İlçe seçim kurulunun yapacağı sayım, döküm ve birleştirme işlemleri sırasında siyasî partiler aday ve müşahitleri ve bağımsız adaylar ve müşahitleri istedikleri takdirde hazır bulunurlar. Hazır bulunan bağımsız aday ve müşahitleri beşten fazla olursa ad çekilerek adı ilk çıkanlardan beşi bu işlemleri takibetmek üzere kalabilirler. Bu işlemlerde hazır bulunanlara, tasnif ve birleştirme işlerini yakından takibedebilecekleri bir yer ayrılır. Tasnif ve birleştirme bu suretle açık olarak yapılır.

İlçe seçim kurulu, sandık kurullarından gelen evrakı, geldikçe almakla beraber, aralıksız olarak çalışır ve sandık tutanaklarını birleştirmeye devam eder.

En son sandık tutanağı geldikten sonra, ilçe dâhilindeki bütün sandık tutanaklarının birleştirilmesi tamamlanarak bunun sonucu bir tutanakla tesbit edilir. Partilerin ve adaylarının ve bağımsız adayların aldıkları oylar da sırasına göre bu tutanağa geçirilir.

Partiler ve adayları ile bağımsız adayların aldıkları oylardan itiraz edilmeksizin muteber olan ve hesaba katılan oy puslalarıyla, itiraz edilmişken muteber sayılan ve hesaba katılan oy puslalarının sayısı toplanarak o ilçe dâhilinde muteber oy puslaları toplamı da tutanağa geçirilir.

İlçe seçim kurulunda hazırlanan bu tutanaklardan bir nüshası ilçe seçim kurulu başkanı ve en az iki üye tarafından il seçim kuruluna götürülür.

Müfredatlı olarak her sandık tutanağında partilerin ve adaylarının ve bağımsız adayların aldıkları oy miktarını ve muteber oy puslaları toplamını gösteren bu tutanağın birer sureti

onaylı olarak siyasî partilere ve isterlerse bağımsız adaylar müşahitlerine derhal verilir.

Birleştirme sonucunu gösteren tutanağın içindekiler hazır bulunanlara ilân edilir ve bir sureti ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ilçe seçim kurulu kapısına asılır, asılan bu tutanak sureti bir hafta süre ile asılı kalır.

82 nci, 83 ncü ve 84 ncü maddeler gereğince sandık kurulu başkanlarının sandık yerinde haiz oldukları yetkileri, ilçe seçim kurulu başkanları da sayım, döküm ve birleştirme işlerinin yapıldığı yerde, haizdirler.

BAŞKAN — Maddenin yalnız başlığına ait bir değiştirge vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

V nci bölümde «Birinci Kesim : İlçelerde seçim sonuçlarının toplanması» ibaresinin tayıyedikleri,

108 nci madde matlabının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Seçim sonuçlarının ilçe seçim kurullarında birleştirilmesi»

Alp Kuran

BAŞKAN — Komisyonun bir mütalâası var mı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılıyorum, efendim.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmektedir.

Madde başlığının değiştirilmesi hakkındaki önergeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu yeni başlıkla birlikte 108 nci maddede yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 108 nci madde kabul edilmiştir.

İKİNCİ KESİM

İl seçim kurulunda birleştirme

İl seçim tutanakları

MADDE 109. — İl seçim kurulları, seçimle ilgili kanunların tutanak düzenlemeyi kendilerine görev olarak verdiği hallerde, ilçe seçim kurullarından gönderilen seçim tutanaklarını birleştirerek il seçim tutanaklarını düzenler.

Birleştirme sonucunu gösteren tutanağın içindekiler hazır bulunanlara ilân edilir, bir sureti il seçim kurulu başkanı tarafından il seçim kurulu kapısına asılır, asılan bu tutanak sureti bir hafta süre ile asılı kalır.

82 ne, 83 neü ve 84 neü maddeler gereğince sandık kurulu başkanlarının sandık yerinde haiz oldukları yetkileri, il seçim kurulu başkanları da sayım, döküm ve birleştirme işlerinin yapıldığı yerde, haizdirler.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş bir değişikirge önergesi vardır, onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

V. bölümdeki «İkinci kesim : İl Seçim Kurulunda birleştirme» ibaresinin tayıy edilerek,

109 neü madde matlabının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Seçim sonuçlarının İl Seçim kurullarında birleştirilmesi ve tutanaklar»

Alp Kuran

BAŞKAN — Alp Kuran.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, her madde için bir kesim ayrılmıyacağı kanaatindeyim. Evvelece vermiş olduğum önerge ile «birinci kesim» terimi çıkarılmış olduğundan, bu madde hakkında vermiş olduğum önerge kabul edilmeyecek olursa «birinci kesim» olmaksızın «ikinci kesim» kalacaktır. Binaenaleyh bu «ikinci kesim» teriminin havada kalmaması için önergemizin nazarı dikkate alınmasını ve komisyonun teklif ettiği matlabın derpiş edilmesini rica edeceğim.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, 108 neü maddede kabul buyurulan husus matlabın değiştirilmesine aittir. Kesime taallük etmiyor. Kabul ettiğimiz husus ilçelerde seçim neticelerinin birleştirilmesidir. Zaten takririn oylanması da bu yolda olmuştur.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran'ın değişikirgesini dikkate alanlar... Alınayanlar... Dikkate alınmamıştır.

109 neü maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Altıncı Bölüm

İtirazlar ve şikâyetler

BİRİNCİ KESİM

Genel hükümler

Kimlerin itiraz edebileceği

MADDE 110. — Bu kanunda gösterilen kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı, seçmen yeterliğine sahip yurttaşlar, siyasî partiler veya bunların tüzüklerine göre kuruluş kademelerinin başkanları veya vekil-

leri, müşahitler, adaylar ve milletvekilleri itiraz edebilirler.

BAŞKAN — Madde hakkında değişikirge yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İtiraz mercileri

MADDE 111. — Bu kanunda, kurulların kesin olduğu yazılı bulunmayan kararlarına karşı, her kurulun bağlı olduğu üst kurul, itiraz mercidir.

Yüksek Seçim Kurulunun re'sen veya itiraz üzerine vereceği kararlar kesindir.

BAŞKAN — Madde hakkında değişikirge yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İtirazın şekli

MADDE 112. — İtiraz yazı ile veya sözle yapılır. Sözle yapılacak itirazlar, gerekçesiyle birlikte tutanağa yazılır. İtiraz edenin adı, soyadı, açık adresi yazılarak, imza ettirilir. İmza bilmeyenlere parmak bastırılır.

Kimliğini ispat edemeyenlerin, delil ve gerekçe gösteremeyenlerin itirazları incelenmez, bu sebeple incelenmediği tutanağa yazılır.

Yazılı itirazlarda da yukarıki şartlar aranır ve deliller itiraz dilekçesine eklenir. Gerekçesi ve delili olmayan yazılı itirazlar da incelenmez. Her iki halde de itirazın alınmadığına ve hangi tarihlerde yapıldığına dair, itiraz yapana, alındı kâğıdı verilir.

Yüksek Seçim Kuruluna yapılacak itirazların yazılı olması lâzımdır.

BAŞKAN — Madde hakkında bir önerge var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

112 neü maddenin, 2 neü ve 3 neü fıkralarına «veya delillerin nelerden ibaret olduğu ve nereden bulunacağı» kaydının eklenmesini arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

BAŞKAN — Komisyon.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılmıyoruz efendim, bu hususu evvelece izah ettik, büyük mahzur teşkil etmektedir.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, zannediyorum ki, «delillerin itiraz dilekçesine eklenmesi» kaydı ileri de birtakım itirazlara ve münakaşalara yol açabilecektir. 'Bir seçimde yol-

suzluk yapıldığı takdirde, bu maddeye göre eğer deliller dilekçeye eklenmezse, itirazın incelenmemesi gibi bir durum hâsıl olacaktır. Ben deniz 1957 de seçim itirazlarının tesbitinde bulundum. Birçok deliller muterizin uhdesinde değildir. Hattâ karşı tarafın, itiraz edilenin elinde bulunmaktadır. «Delilini ibraz et» denirse muteriz bu delili nereden bulacaktır? Halbuki bu itiraz vâki midir, değil midir? Kurul bu hususu inceliyebilmelidir. Zannediyorum ki, bu şartlarla birçok haklı şikâyetlerin incelenmesi imkânı bulunamayacaktır. Bu itibarla maddeye «delillerin nelerden ibaret olduğu ve nerede bulunduğ» kaydının ilâvesi, itiraz müessesesi ile sağlanmalı istenen maksadı, daha iyi temin eder, kanaatindeyim. Seçim itirazlarının etrafına tetkik olunabilmesi için teklifimin kabulünü istihham ederim.

BAŞKAN — Değiştirge önergesini yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Efendim, komisyona iade edilen 80 nei madde yeni şekliyle gelmiştir. Şimdi, gelen 80 nei maddeyi okutuyorum.

Yayın yasağı

Madde 80. — Seçim günü saat 18 e kadar radyolar ve her türlü yayın organları tarafından seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

Saat 18 ile 21 arasında ancak radyolarda Yüksek Seçim Kurulu tarafından seçim ile ilgili olarak verilecek haber ve tebliğler yayımlanabilir.

Saat 21 den sonra bütün yayınlar serbesttir.

(Kabul edilen şekil böyle değildir, anlaşılmadı, yeniden okunsun sesleri) Tekrar okutuyorum.

(80 nei madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu yeni metin üzerine Seçim Komisyonu bir açıklama yapmak istemez mi?

Necmi Akçasu, buyurun.

NECMI AKÇASU — Muhterem arkadaşlarım, Yüksek Heyetiniz tarafından kabul edilmiş olan tavrımızın komisyon tarafından yanlış anlaşıldığı zehabına kail olduk. Bizim maksadımız 18 ile 21 arasında gelen havadisın neşredilmesi merkezindedir. Ondan sonra gelecek

havadislerin neşrine Seçim Kurulu yetkili olacaktır, şeklindedir. Komisyonun getirdiği madde ise saat 21 e kadar alınan haberlerin yasak edilmesi merkezindedir. Yani bizim teklifimiz saat 18 ile 21 arasında seçim neticelerine dair olan tebliğlerin neşri hakkını bahşediyor, zaten maksat da budur.

BAŞKAN — Efendim, önergeyi sunmuş olan arkadaşlarla seçim komisyonu bu madde üzerinde tekrar çalışsınlar. Ondan sonra reylerinize arz edelim. (Muvafık sesleri) Şimdi diğer maddelere devam ediyoruz.

İtiraz üzerine verilecek karar

MADDE 113. — Bir kurulun kararını itiraz yolu ile tetkik eden üst kurul, itirazı kabul ettiği takdirde, yapılması gereken işlem hakkında da karar verir.

Kurullar kararlarını salt çoğunlukla verirler. Oyların eşitliği halinde, başkanın katıldığı taraf tercih olunur.

Yüksek Seçim Kurulu, seçimin sonunda verilecek tutanaklara karşı yapılan itirazların incelenmesinde, tam sayısı ile toplanır.

Diğer hususlarda kurulun mürettep ededinin çoğunluğu ile toplanabilir. Her iki halde de salt çoğunlukla karar verir.

Oyların eşitliği halinde Başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Kararların bildirilmesi ve tebliği

(MADDE 114. — İtiraz üzerine kesin olmıyarak verilen kararlar, itiraz eden hazır ise sözle bildirilir.

Sözle bildirmelerde, kararın bildirildiği gün ve saat tutanağa geçirilerek kendisine de imza ettirilir. İsterse kararın bir örneği de verilir.

İtiraz eden hazır değilse, seçim kurullarının bulunduğu kasaba veya şehirde, muayyen bir yer gösterilmiş olması halinde, karar, bu yere tebliğ olunur.

Kurulların kesin kararları tebliğ olunmaz. Ancak itiraz eden başvurduğu takdirde, kendisine gösterilir ve isterse bir suret de verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Resim ve harc

MADDE 115. — Şikâyet ve itiraza ilişkin her türlü evrak, resim ve haredan muafıtır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge yok. Maddeyi yüksek reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İKİNCİ KESİM

Şikâyet

Tarifi ve mercii

MADDE 116. — Şikâyet, kütüklerin düzenlenmesi ile görevli ilçe seçim kurulu başkanlarıyla, kütüklerin düzenlenmesine memur edilen sair kimselerin ve il, ilçe seçim kurullarıyla sandık kurullarının veya kurullar başkanlarının bu kanunun verdiği yetkilere dayanarak yaptıkları işlemlere ve aldıkları tedbirlere ve bunlara benzer sair muamelelerine veya her hangi bir kimsenin bu kanunun koyduğu yasak hükümlerine aykırı hareketlerine karşı bu işlemlerin, tedbirlerin sair muamelelerin düzeltilmesi, veyahut kanunun koyduğu yasalara uymayanların, bu hareketlerinin önlenmesi maksadıyla yapılan müracaatlardır. Şikâyet bu kurullara veya başkanlarına, sözlü veya yazı ile 110'neu maddede gösterilenler tarafından yapılır.

BAŞKAN — Komisyon.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, altta ikinci satırda «şikâyet bu kurula veya başkanına veya sair görevlilere» suretiyle ikmal edilmesi lâzımdır. Yukarda seçim kütüklerinde görevli olanlara da şikâyet yolu açık tutulmuş oluyor. Fakat aşağıda bu ibarenin ilâvesi unutulmuştur. İlâvesini lütfederseniz madde daha insicamlı bir hale gelecektir.

BAŞKAN — Maddenin sonundan ikinci satırın nihayetinde (veya başkanlarına,) ibaresinden sonra (veya sair görevlilere) ibaresinin maddeye eklenmesi komisyon tarafından teklif edilmektedir. Maddeye bu fıkranın eklenmesi suretiyle kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şikâyetin incelenmesi

MADDE 117. — Şikâyet kabul edildiği takdirde, şikâyete konu olan işlem veya tedbirler düzeltilir ve kanuna aykırı hareketler önlenir.

Şikâyet kabul edilmediği takdirde, derhal

tutanağa geçirilerek karara bağlanır. Bu kararın bir sureti şikâyetçiye verilir. Bu kararlara karşı kanunda ayrıca bir müddet tâyin edilmemiş ise, yirmi dört saat içinde, itiraz olunabilir.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi Yüksek oyunza sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İtiraz ve şikâyetin işlemleri durduramaması

MADDE 118. — İşlemlere, tedbirlere ve kararlara karşı yapılan şikâyet ve itirazlar, oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olmaz.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi Yüksek oyunza sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ KESİM

Kurulların teşekkül ve işlemlerine karşı şikâyet ve itirazı

Sandık kurullarına ait itiraz ve şikâyet

MADDE 119. — Sandık kurullarının teşkiline dair, ilçe seçim kurulu veya başkanı tarafından yapılan işlemlerin düzeltilmesi için, bu işlemlerin neticesinden itibaren en geç iki gün içinde, şikâyet yoluyla düzeltilmesi istenebilir.

Şikâyetin reddine dair olan kararlara karşı, bildirilmesinden veya tebliğinden itibaren iki gün içinde il seçim kuruluna itiraz olunur. İl seçim kurulları, iki gün içinde kesin karar verirler.

Bu şikâyetin yapılmamış olması sandık kurulunun teşekkülüne karşı itiraza engel değildir.

Ancak, bu itirazın teşekkülden itibaren iki gün içinde il seçim kuruluna yapılması şarttır.

İl seçim kurulunun vereceği karar kesindir.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi Yüksek oyunza sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İlçe seçim kurullarına ait itiraz ve şikâyet

MADDE 120. — İlçe seçim kurulu teşkilî işlemlerine karşı, il seçim kurullarına bunların teşekkülünden itibaren en geç iki gün içinde itiraz olunabilir.

İl seçim kurulları, itirazları en geç iki gün içinde, kesin olarak karara bağlar.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi Yüksek oyunza sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İl seçim kurullarına ait itiraz ve şikâyet

MADDE 121. — İl seçim kurullarının teşekkülüne karşı kurulun teşkilinden itibaren en geç üç gün içinde, Yüksek Seçim Kuruluna itiraz olunabilir. Yüksek Seçim Kurulu üç gün içinde bir karar verir.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi Yüksek oyunza sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ KESİM

Sandık seçmen listelerine itiraz
İtirazın şekli

MADDE 122. — Asılan sandık seçmen listelerine asılı kaldığı süre içinde listelerin asılı bulunduğu yerde ilçe seçim kurulu başkanınca görevlendirilmiş bulunan kimseler vasıtasıyla veya doğrudan doğruya ilçe seçim kurulu başkanına, sözle veya yazı ile itiraz edilebilir.

BAŞKAN — Madde hakkında bir değiştirmeye öneresi var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

VI nci Bölüm, 4 ncu Kesim başlığının «Sandık seçmen listelerine karşı şikâyet ve itiraz» olarak,

122 nci madde matlabının «şikâyet» ve aynı maddenin son iki kelimesinin «şikâyet edebilirler» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

BAŞKAN — Alp Kuran.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, bu maddenin matlabında «itirazın şekli» denilmesi doğru değildir. 116 nci madde şikâyetin mahiyetini tarif etmiştir. Buna göre «Şikâyet; kütükleri düzenlemekle görevli İlçe Seçim Kurulu Başkanlarının yaptıkları işlemlerin ve aldıkları tedbirlerin düzeltilmesi maksadıyla aynı merce yapılacak müracaatlardır. Yine tedvin ettiğimiz diğer maddelere göre de itirazla şikâyet bir birinden ayrılmıştır. Şikâyet aynı merce yapılacakından, o merce kendi aldığı tedbirler hakkında yapılan müracaatları doğ-

rudan doğruya nazarı itibara almak ve tashih etmek durumundadır. Seçim kütükleriyle ilgili faaliyetlere ait şikâyetler daima İlçe Seçim Kurulu Başkanına verilecektir. İlçe Seçim Kurulu Başkanı bu müracaatları incelerken ne yolda hareket edeceği 116 nci maddede sarîh olarak gösterilmiştir. Binaenaleyh madde metin ve matlabındaki itiraz şekli kaydının «Şikâyet» olarak tashih edilmesini arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Söz Komisyonun.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, madde sandık seçmen listelerine itirazdır. Bunun 116 nci madde ile bir alakası yoktur. Burada görevli olanların itirazın yapılabilmesinin sebebi köydeki bir insanın mutlaka şehre kadar gelip İlçe Seçim Başkanını araması için bir kolaylıktır. Tamamen itiraz hudutları içinde yapılan bir muameledir.

BAŞKAN — Önergeyi oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi Yüksek oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

İtirazların kurul başkanına verilmesi

MADDE 123. — 43 ncu madde gereğince listelerin asıldığı yerlerde ilçe seçim kurulu başkanlarınca görevlendirilenler vasıtası ile yapılan itirazlar, kasaba ve şehirlerde en geç, itirazın yapıldığının ertesi günde, köylerde askı müddetinin sona ermesinden itibaren iki gün içinde ilçe seçim kurulu başkanına gönderilir.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirmeye yok, Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

İtirazın karara bağlanması

MADDE 124. — İlçe seçim kurulu başkanı, üç gün içinde, itirazı inceler ve taallük eylediği işlemlerin, seçmen kütüklerinin, ve sandık seçmen listelerinin düzenlenmesi hususunda, bu kanunun koyduğu usul ve esaslara uygun olup olmadığı yönünden bir karara bağlar.

İlçe seçim kurulu başkanı bu itirazları tetkikte, hâkim sıfatı ile hareket eder ve kararları kendisindir.

BAŞKAN — Madde hakkında bir değiştirmeye öneresi var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

124 ncü maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

«Madde 124. — İlçe seçim kurulu başkanı, üç gün içinde şikâyeti bir karara bağlar.

İlçe seçim kurulunun bu kararına, 3 gün içinde, İl seçim kuruluna itirazda bulunabilir. İl Seçim Kurulunun (2 gün içinde vereceği karar kesindir.)

BAŞKAN — Buyurun...

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, zannediyorum ki, komisyonun tedvin ettiği en kötü maddelerden birisi de, huzurunuzdaki 124 ncü maddedir. Komisyonlar buna rağmen maddenin değiştirilmeden kalmasında ısrar edeceğini biliyorum.

Kütüklerin tanzimi hususunda komisyon, bütün yetkileri ve mesuliyeti 35 nei madde ve diğer maddeler ile ilçe seçim kurulu başkanına vermişken, bu 124 ncü madde ile, kütüklere yapılacak itirazların tetkik mercii olarak da, yine ilçe seçim kurulu başkanını tâyin etmiştir. İlçe seçim kurulu başkanı yapılacak itirazları tetkik edecek ve karara bağlayacaktır. Kararı da kesindir. Bu durumda hem dâvalı hem hâkim durumuna düşmektedir. Bu durumda zannediyorum ki, isabet yoktur. Aynı şahsı hem dâvalı hem de dâvacı hâkim olmak gibi bir durum yaratılmıştır. Bu bakımdan, seçim emniyeti bakımından bendeniz nihâî karar verilmesi yetkisinin ilçe seçim kurulu başkanından alınarak, başka bir mercie, meselâ il seçim kuruluna verilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, maddelerin iyilik veya kötülük ölçüsü malûmu âliniz enfüsîdir. Arkadaşımızın yüksek huzuruza getirdiği maddeyi geçmiş bulunuyoruz. Mamafî takdir yüksek heyetinizindir. Arkadaşımız birinci konuşmalarında kanun yapmanın şekilleri arasında tekrarına lüzum görmediğim sözler sarfettiler. Malûmu âliniz biz de burada kendi beyanları vehile kanun yapıyoruz. Eskiden sulh hâkiminin tetkikine tâbi tutuluyordu, şimdi en yüksek dereceli hâkimin tetkikine tâbi tutulmaktadır. Sonra kütüklerin tanzimi işi muayyen müddete bağlıdır. Seçimler yenilenmişse birçok muamele yapılması icabedecektir. Yine bu madde seçimin can da-

marını teşkil etmektedir. Kütüklerin ihzarı ve oy verme günü arasındaki münasebet o kadar yakınlaşmış olur, ki o zaman seçimin emniyet ve selâmeti ihlâl edilmiş olacaktır. Bunun tetkikini yüksek dereceli hâkim yapacaktır. Seçim kurulu başkanı olarak değil yüksek dereceli hâkim olarak bakacaktır. Seçim kütüklerini, sandık seçmen listelerini kontrol altında bulundurmamak başkadır, kontrol etmek başkadır. Yapılan işlerdeki yolsuzluğu hâkim sıfatıyla en yüksek dereceli hâkim olarak tetkik edecektir. Şayet kendileri yüksek dereceli hâkime itimat etmiyorlarsa bizim bir diyeceğimiz yok. (Reye reye sesleri)

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, müzakere müddetinin uzatılması hakkında bir taktir var, onu okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Müzakere edilen «Seçmen kütükleri ve seçimin temel hükümleri» hakkındaki kanun tasarısının ilk maddelerinin müzakeresi fazla zaman almış olduğundan, bugünkü oturumun saat 20,00 ye kadar devam etmesini arz ve teklif ederiz.

Zeki Baltacıoğlu

Mehmet Göker

BAŞKAN — Dinlediğiniz önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Adaylığa itiraz

MADDE 125. — Özel kanunlarında aykırı bir hüküm bulunmadığı takdirde, adaylıklarını koyanlara, özel kanunları gereğince yapılacak ifândan itibaren iki gün içinde 110 neu maddede gösterilenler tarafından adaylık şart veya vasıflarını haiz olmamaları sebebine dayanılarak itiraz edilebilir.

Bu itirazlar, seçimin özelliğine göre kanunen seçimi idare ile görevli kurullara yapılır ve bu kurulun kararına karşı kesin karar vermek yetkisini haiz üst kurula da itiraz olunabilir.

İtirazın yazı ile yapılması ve itiraz dilekçesine itiraza sebep gösterilen belgelerin bağlanması şarttır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

125 nci maddenin ikinci fıkrasının ilk satırındaki «kurullara» kelimesinin «seçim kurullarına», ikinci satırındaki «kurula» kelimesinin de «seçim kurullarına» olarak düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Komisyon...

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — İştirak ediyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyoruz. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi (Kurullar) yerine (Seçim kurullarına) ibaresinin konulup değiştirilmek suretiyle oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

İtirazın incelenmesi süresi

MADDE 126. — Adaylıklar özel kanunlarında gösterilen süre içinde kesinleşir.

Kesin karar vermeye yetkili üst kurullar, adaylıkların kesinleşmesi tarihinden önce itirazları karara bağlarlar.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi yüksek oyuza sunuyorum. Kabul edenler... etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BEŞİNCİ KESİM

Sandık kurullarının veya başkanlarının şikâyet üzerine verecekleri kararlara itiraz

MADDE 127. — Sandık kurullarının veya başkanlarının işlemlerine ve her türlü sandık başı işlerine 110 ncu maddeye göre yapılacak şikâyetlerin reddine dair verilecek kararlara karşı ilgililer, derhal ilçe seçim kurulu başkanına itiraz edebilirler.

İlçe seçim kurulu başkanı, itirazı derhal tetkik ederek kesin karara bağlar.

Başkanın kararı, durumu tashiî veya sandık kurulunun şikâyet üzerine verdiği kararı iptal eder mahiyette ise, bu karar derhal sandık kurulu başkanına bildirilir; karara uymak mecburidir.

Şikâyet ve itirazlar en geç seçim sonuçlarını tesbit eden tutanağın düzenlenmesine kadar yapılır.

BAŞKAN — Değiştirge yok. Maddeyi yüksek

oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sandık kurulu kararlarına ve tutanağa itiraz

MADDE 128. — Sandık kurullarının kararları ve tutanakların düzenlenmesi işleri aleyhine ilçe seçim kurullarına itiraz olunabilir.

Bu itirazlar, sandık tutanağının düzenlenmesine kadar sözlü veya yazı ile, sandık kurulları vasıtasıyla yapılabileceği gibi oy verme gününün ertesi günü saat on yediye kadar doğrudan doğruya ilçe seçim kurullarına yazı ile yapılabilir.

İlçe seçim kurulları itirazın kendisine verildiğinin ertesi günü saat on yediye kadar itirazları karara bağlarlar. İtirazı yapan hazır ise karar kendisine bildirilir. Yoksa tebliğ edilir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

ALTINCI KESİM

İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının şikâyet üzerine verecekleri kararlara sair kararlarına ve İlçe birleştirme tutanaklarına itiraz

MADDE 129. — İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının, kendi işlemleri aleyhine vâkı şikâyet üzerine verdikleri kararlar ile, sair kararları aleyhine, en geç, ilçe birleştirme tutanağının düzenlenmesine kadar; ilçe birleştirme tutanağının düzenlenmesi ve buna ait işlerle yeticelerine karşı bu tutanağın düzenlenmesini takibeden gün saat on yediye kadar doğrudan doğruya veya ilçe seçim kurulları eli ile ilçe seçim kurullarına itiraz edilebilir.

İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının işlemlerine, tedbirlerine ve sair muamelelerine karşı yapılan şikâyetlerin reddine dair verilen kararlara yapılan itirazlar, iki gün içinde kesin karara bağlanır.

İtirazın kabulüne karar verildiği takdirde, bu karar en seri vâsıta ile ilçe seçim kurulu başkanına bildirilir.

Sair itirazlar, iki gün içinde karara bağlanır, itiraz eden hazır ise kendisine sözlü bildirilir. Hazır değilse tebliğ olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... kabul etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

YEDİNCİ KESİM

İl seçim kurulu ve başkanlarının şikâyet üzerine verecekleri kararlarla, sair kararlarına ve tutanaklara itiraz ve olağanüstü itiraz

MADDE 130. — İl seçim kurullarının kararlarına karşı aşağıdaki şekilde itiraz olunur :

1. İl seçim kurullarıyla başkanlarının kendi işlemleri aleyhine vâkı şikâyetlerin reddine dair verdikleri kararlara, tebliğ veya tefhiminden itibaren üç gün,

2. Bu kurulların teşekkülüne, kurulun teşkilinden itibaren üç gün,

3. Oy verme günü işlemlerine ait kararlara karşı derhal,

4. Sair kararlar aleyhine bu kararların öğrenildiği tarihten itibaren üç gün içinde ve en geç il birleştirme tutanağının düzenlenmesini takibeden üçüncü gün saat 17 ye,

5. Oyların dükkümüne, sayımına, oyların seçilenlere göre ayrılmasına; il birleştirme tutanağının düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat on yediye,

6. Seçilme yeterliğine; veya kendilerine tutanak verilenlerin, seçilmediğine veya seçimin sonucuna tesir edecek olaylara karşı, seçilenlere verilecek tutanağın düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat on yediye,

Kadar 110 ncu maddede yazılı kimseler tarafından doğrudan doğruya veya il seçim kurulları vasıtasıyla Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilebilir.

Su kadar ki; siyasî partilerin il başkanlarıyla genel merkezleri veya bağımsız aday tarafından tutanağın düzenlenmesinden sonra (7) gün içinde seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle yapılan itirazlar, seçimin sonucu hakkında kesin karar vermek yetkisine sahibolan kurullarca, seçimin neticesine müessir görüldüğü takdirde, alt kademelere verilen kararların kesin veya kesinleşmiş olması veya kurullara derece derece ve müddeti içinde müracaat edilmemiş olması, bu itirazın incelenmesine ve reddine sebep teşkil etmez.

Bu itirazlar yazılı olarak yapılır. İtiraz dilekçesine, itiraz edenin, adının, soyadının ve açık adresinin yazılması, ihbar ve iddia olunan vakıaların mahiyetinin ve gerçesinin beyanının, delillerinin gösterilmesi ve belgelerin bağ-

lanması, bu belgelerin elde edilmesi, mümkün değil ise sebeplerinin ve nereden ve ne suretle temin olunabileceğinin bildirilmesi lâzımdır.

Bu şartları haiz olmıyan dilekçeler reddolunur.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değıştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler...Kabul etmiyenle... Madde aynen kabul edilmiştir.

SEKİZİNCİ KESİM

Yüksek Seçim Kurulunun işlem ve tedbirlerine karşı şikâyet

MADDE 131. — Her türlü seçimin devamı sırasında, Yüksek Seçim Kurulunun itiraz eylediği veya itiraz yolu ile verdiği kararlar dışında kalan işlemleri, tedbirleri ve sair muameleleriyle, bu kanunda başka bir mercie şikâyet veya başvurma yolu gösterilmemiş ve fakat ait kurulların görevleri sınırlarını aşmış olan veya bu mahiyette bulunan, kanuna aykırı hareketlerden dolayı 110 ncu maddede gösterilenler tarafından, yazılı olarak, doğrudan doğruya, Yüksek Seçim Kuruluna şikâyet olunabilir.

Yazılı şikâyetlerin 112 nci maddedeki şartları ihtiva etmesi lâzımdır. Bu şikâyetler üzerine, Yüksek Seçim Kurulunca derhal ve kesin olarak karar verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında değıştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Tetkik ve tahkik usulü

MADDE 132. — Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde, incelemeler yapar. Ayrıca lüzum gördüğü bileümle tahkik ve her türlü tetkik işlemlerini de yapar. Gerekli mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri ister. Bu mercilerin, en kısa bir zamanda ve en geç yedi gün içinde istenilen bilgi ve belgeyi vermeleri mecburidir.

Kurul başkanı, lüzum ve ihtiyaca göre, bu işlerde çalışmak üzere, Yargıtay ve Danıştay memurlarını da vazifelendirebilir.

İtiraz dilekçesinin bir sureti, tutanağına itiraz edilene tebliğ olunur. Tutanağına itiraz olunan kimse, isterse yazı ile savunabileceği

gibi, isteği üzerine, Yüksek Seçim Kurulunun tâyin edeceği günde bizzat veya bir vekil marifetiyle kendini kurul huzurunda savunabilir. Kurul, yapılan itiraz ve ihbarları kendisine verildiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde bir karara bağlar.

Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.

Seçimin özelliğine göre seçim sonuçları hakkında kesin karar vermeye yetkili mercie yapılacak itirazlarda da yukarıki 1 nci ve 3 ncü fıkralar hükümleri uygulanır.

Ancak, bu kurul itirazları on beş gün içinde kesin karara bağlar.

Yukarıki fıkralarda yazılı kararlar aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.

Tutanakların iptali halinde özel kanunlarındaki hükümler uygulanır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Seçim suçları ve cezaları

Kurullara karşı suçlar

MADDE 133. — Hileli faaliyetlerle veya her hangi bir şekil ve surette cebir veya şiddet kullanılarak veya tehdidederek, bu kanunda yazılı kurulların toplanmalarına veya görevlerinin ifasına mâni olanlar, bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve beş yüz liradan iki bin beş yüz liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Yukarıki fıkırada yazılı fiiller, silâhla işlenirse, verilecek hapis cezası üç yıldan aşağı olamaz. Bu fiilleri içlerinden en az biri silâhlı olan üç kişi tarafından ittifak edilerek işlendiği veyahut aralarında ittifak olmasa bile içlerinden en az ikisi silâhlı bulunan üçten fazla kimseler tarafından yapıldığı takdirde beş yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası hükmolünür.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Kurulların tedbirlerine riayetsizlik

MADDE 134. — Her kim seçim işlerinin cereyanı sırasında, seçimin düzenli olarak yürü-

tülmesini sağlamak maksadi ile, kanunda yazılı kurullar veyahut kurul başkanları tarafından alınan karar ve tedbirlere, ihtira rağmen riayet etmezse on günden bir aya kadar hafif hapis ve elli liradan iki yüz elli liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılır.

Her hangi bir şekilde alınan karar ve tedbirlerin uygulanmasını zorlaştıran yahut karar ve tedbirlerin neticesiz kalmasına sebebiyet veren kimselere bir aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.

Yukarda yazılı fiiller, görevli kimseler tarafından işlendiği ve Türk Ceza Kanununa göre daha ağır bir suç teşkil etmediği takdirde, birinci fıkrada yazılı halde üç aydan altı aya, ikinci fıkrada yazılı halde de altı aydan bir seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve bunlara muadil kamu hizmetlerinden memnuiyet cezası da hükmolünür.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir. Kurul üyelerinin kurul kararlarına riayetsizliği

MADDE 135. — Bu kanunda yazılı kurulların çoğunlukla vermiş oldukları her çeşit kararlara riayet etmiyen kurul üyeleri, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

BAŞKAN — Madde hakkında değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Kurul üyelerinin göreve gelmemesi

MADDE 136. — Kurullara seçildiği halde haklı bir sebebolmaksızın vazifesi başına gelmiyenler beş yüz liradan iki bin beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Seçim başladıktan sonra kuruldaki görevlerini haklı bir sebebolmaksızın terk edenler, iki aydan altı aya kadar hapis ve beş yüz liradan iki bin beş yüz liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Araç ve gereçlerin vaktinde gönderilmemesi

MADDE 137. — Seçim kurulları başkan ve üyelerinden her hangi biri veya bu kanunda yazılı işlerden biri ile görevlendirilen kimseler sandık seçmen listelerini, aday listelerini, seçime ait kâğıt ve paketleri ve oy puslalarını, oy sandıklarını, oy zarflarını veya artan seçmen kartlarını ve kart listelerini veya maddi ve malî vasıtaları ve bilcümle seçim araç ve gereçlerini vaktinde yerlerine göndermezler veya gönderilmesine mâni olurlar veya teslim etmezler veya teslim almazlarsa, bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve beş yüz liradan iki bin beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır ve cezalarına muadil kamu hizmetlerinden yasalık cezası da hükümlenir.

Bu fiilleri görevlerinden başkaları yaparsa, altı aydan bir yıla kadar hapis ve iki yüz elli liradan bin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Görevi savsama ve kötüye kullanma

MADDE 138. — Bu kanunun tatbik ile görevli veya bu kanuna göre görevlendirilen kişiler görevlerini her hangi bir şekilde savsadıkları veya kötüye kullandıkları takdirde ayrı bir ceza tâyin edilmemiş ise, Türk Ceza Kanununun bu suçlara ait cezaları altında birden üçte bire kadar artırılarak hükümlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Memur olanların cezaları

MADDE 139. — Müstakillen veya artırmaya tâbi tutularak tâyin olunan cezaların ilişkin bulunduğu eylemler dışında kalan suçlarından dolayı, bu kanunla görevlendirilenlere verilecek cezalar, altında birden yarıya kadar artırılarak hükümlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Seçmen kütükleri hazırlıklarına ilişkin suçlar

MADDE 140. — Seçmen kütüklerinin düzenlenmesine esas teşkil edecek olan krokilerle, binalar cetvelini ilçe seçim kurulu başkanınca bildirilen süre içinde düzenliyerek vermiyenler veya kroki ve binalar cetvellerini seçmen kütüklerinin düzenlenmesine elverişli bir şekilde yapmayanlar hakkında fiillerinin mahiyetine ve bu hareketlerinin ortaya koyduğu güçlüklerin derecesine göre Türk Ceza Kanununun 240 nci ve 230 ncu maddelerinde yazılı cezalar altında birden üçte bire kadar artırılarak hükmedilir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Seçmen kütüklerinin düzenlenmesi

MADDE 141. — Bu kanunla görevlendirilmiş oldukları halde, belli süre içinde ve şekillerine uygun olarak seçmen kütüklerini veya bunlara mütaallik evrak ve vesikaları gereği gibi düzenlemiyen veya muhafaza etmiyenler üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu fiiller kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucunda husule gelmiş ise bir aydan altı aya kadar hapis cezası hükümlenir.

Yukarda yazılı fiil ve hareketler yüzünden her hangi bir bölgede, seçmen kütüklerinin veya sandık seçmen listelerinin yazılması veya bu sebeple seçmenlerin oy vermesi imkânsız hale gelmiş ise, birinci fıkrada yazılı halde bir seneden iki seneye kadar, ikinci fıkrada yazılı halde de altı aydan iki seneye kadar hapis cezası hükmedilir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Kütük düzenlemekle görevli olanların suçları

MADDE 142. — Seçmen kütüklerine yazılmak hakkı olmayan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı bulunan bir seçmeni yazmayan veya kütüğe yazılmış olup da silinmesi gereken seçmenin adını silmiyen veya silinmemesi gerektiği halde o seçmenin adını silenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Eğer bu fiiller kayıtsızlık ve görevde gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesinden ileri gelmiş ise iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş de-
ğiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oy-
larınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul
etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Seçmen yeterliği olmyanların seçmen
kütüklerine kaydı

MADDE 143. — Seçmen yeterliği bulunma-
dığı halde kendisini veya bu yeterliği olmyan
bir başkasını her ne suretle olursa olsun
seçmen kütüklerine kaydettiren veya bu şe-
kilde kaydedilmiş olanların seçmen kütüğün-
den silinmesine aynı şekilde mâni olan veya
seçmen yeterliği bulunan birinin aynı fiil ve
hareketlerle seçmen kütüğünden silinmesine
sebebolan üç aydan bir seneye kadar hapis ce-
zasıyla cezalandırılır.

Yukarda yazılı fiiller cebir veya tehdit ve-
ya şiddet veya nüfuz veya tesir icrası sure-
tiyle yapıldığı takdirde faile verilecek ceza
bir seneden beş seneye kadar hapistir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş de-
ğiştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oy-
larınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmien-
ler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Birden fazla seçmen kütüğüne kayıt

MADDE 144. — Birden fazla seçmen kütü-
ğüne kaydolunan veya bilerek bir seçmeni bir-
den fazla seçmen kütüğüne kaydettirenler, üç

aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla cezalan-
dırılır.

Yukarıki fıkrada yazılı suçlar, bu işlerle gö-
revlendirilenler tarafından işlendiği takdirde
altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla ceza-
landırılır.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş de-
ğiştirge önergesi yoktur. Maddeyi oylarınıza su-
nuyorum. Kabul edenler... Etmienler... 144 nü
madde aynen kabul edilmiştir.

Seçmen yeterliği olmyanların kütüklere kaydı

MADDE 145. — Seçmen yeterliği bulunma-
dığı halde kendisini veya bu yeterliği olmyan
bir başkasını her ne suretle olursa olsun seçmen
kütüklerine kaydettiren veya bu şekilde kay-
dedilmiş olanların kütükten silinmesine aynı
şekilde mâni olan veya seçmen yeterliği bulu-
nan birinin aynı fiil ve hareketlerle kütükten
silinmesine sebebolan üç aydan bir seneye ka-
dar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Yukarda yazılı fiiller cebir veya tehdit veya
şiddet veya nüfuz veya tesir icrası suretiyle ya-
pıldığı takdirde faile verilecek ceza, bir seneden
beş seneye kadar hapistir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, dışarda
her hangi bir ihtiyacı dolayısıyla bulunan arka-
daşlara iki, üç defa baktırdım. Mevcudolan ar-
kadaşların yekûnu ise yeter sayıyı doldurma-
maktadır. Her ne kadar saat 20 ye kadar çalış-
mak için karar alınmışsa da şu andaki mevcu-
dumuz 115 e inmiş bulunmaktadır. Bu sebeple
yarın saat 10 da toplanılmak üzere Oturumu ka-
patıyorum.

Kapanma saati : 18,50

Seçmenlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanun tasarısının 28 nci maddesine verilen oyların neticesi

(28 nci madde aynen kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 273
Oy verenler : 176
Kabul edenler : 151
Reddedenler : 25
Çekinserler : 0
Oya katılmıyanlar : 97
Açık üyelikler : 0

[Kabul edenler]

— A —

Şevket Adalan
Lütfi Akadlı
Atalay Akan
Ahmet Akar
Ali Rıza Akbıykoğlu
Neçmi Akçasu
Burhan Akdağ
Mebrure Aksoley
Halil Akyavaş
Nurettin Akyurt
Sadık Aldoğan
Osman Alışiroğlu
Fehmi Alpaslan
Abdurrahman Altuğ
Babür Ardahan
Tahsin Argun
Vedat Arıkan
Ferhan Arkan
Hüseyin Ataman
Ahmet Atrılgan
Doğan Averoğlu
Raif Aybar
Ahmet Cevdet Aydın

— B —

Şeref Baksık
Zeki Baltacıoğlu
Avni Başman
Rauf Bayındır
BeKir Sıtkı Baykal
Suphi Baykam
Fahri Belen
Nihat Reşat Belger
Mehmet Raşit Beşerler
Necip Bilge
Süleyman Bilgen

Ahmet Bilgin
Ratıp Tahir Burak

— C —

Ömer Samih Coşar
— Ç —
İsmail Selçuk Çakır-
oğlu
Rifat Çini

— D —

Ne'î Demirlioğlu
Vedat Dicleli
Mustafa Dinekli
Vahap Dizdaroğlu
Suphi Doğukan
Cevat Dursunoğlu

— E —

Bülent Ecevit
Yusuf Adil Egeli
Şerafettin Yaşar Egin
Şüküfe Ekitler
Lütfi Engin
Abdullah Ercan
Sait Erdinç
Ali Erel
Zihni Ereğin
Sait Naci Ergin
Alaettin Ergönenc
Nedim Ergüven
Halil Sezai Erkut
Hamza Eroğlu
Bahir Ersoy
İlhan Esen
Kenan Esengin
Cemal Reşit Eyüboğlu

— F —

Bedi Feyzioğlu

Fehim Fırat

— G —

Kemal Zeki Gençosman
Vasfi Gerger
Abdülkadir Göğüş
Ali İhsan Göğüş
Mehmet Göker
Rıza Gökse
Ferda Güley
Şemsettin Günaltay
Rahmi Günay
Turan Güneş
Abdurrahman Nafiz
Gürman
Muhittin Gürüm
Ferit Celâl Güven

— H —

Mehmet Hazer
Mehmet Salim Hazer-
dağlı
Ahmet Sırrı Hocaoğlu

— I —

Rıza İştan
— İ —
Şefik İnan

— K —

İhsan Kabadayı
Hermine Kalüstyan
Eedri Karafakıoğlu
Ömer Karahasan
Enver Ziya Karal
F. Lütfi Karaosmanoğlu
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Coşkun Kırcı

Muharrem İhsan Kızıl-
oğlu

Feyyaz Köksal
Orhan Köprülü
Zeki Kumrulu
Sahir Kurutluoğlu

— M —

Ferid Melen

— N —

Fazıl Nalbantoğlu

— O —

Ahmet Oğuz
İbrahim Saffet Omay
Arif Hikmet Onat
Hüseyin Onur
Kâzım Orbay
Hamdi Orhon
Hüseyin Otan

— Ö —

İhsan Ögat
İbrahim Öktem
Mehmet Özbay
Şinasi Özdenoğlu
İlhan Özdiç
Mazhar Özkol
Orhan Öztrak
Seyfi Öztürk

— P —

Emin Paksüt
Fikret Pamir
Mahir Pamukeu
Hayrettin Şakir Perk
Vefik Piringioğlu

— S —

İlhami Sencar

Kemal Satır
Selâmi Savaş
Hulûsi Selek
İbrahim Senil
Ethem Serim
Celâl Sait Siren
Mustafa Sirmen
Emin Soysal
İlhami Soysal
Mümtaz Soysal

Enver Sökmen
Celâl Sungur
— Ş —
Mehmet Şengün
— T —
Reşat Tardu
Derviş Sami Taşman
Zeki Tekiner
Hasan Tez
Sadettin Tokbey

Âdil Toközlü
Abdülhadi Toplu
Salih Türkmen
Kemal Türkoğlu
— U —
Hüseyin Ulusoy
— Ü —
Feridun Üstün
— V —
Âdil Vardarlı

— Y —
Cemal Yavuz
Bahri Yazır
Asım Yılmaz
Avni Yurdabayrak
Yusuf Ziya Yücebilgin
— Z —
Galip Kenan Zaimoğlu
Cahit Zamangil

[Reddedenler]

A
Abdülkerim Akyüz
Mehmet Altınsoy
Nurettin Arıçoğlu

— B —

Adnan Başer
Suphi Batır
Hikmet Bimark
Mehmet Baydur

— Ç —
Esat Çağa

— E —
Oktay Ekşi

— G —
Ferruh Güven

— İ —
İsmail İnan

— K —
Kadircan Kafılı
Münci Kapanı
Yekta Karamustafaoğlu
Nuri Kınık
Dâniş Koper
Alp Kuran
Muin Küley
— S —
Necip San

Ragıp Sarıca
Bahri Saveri
— T —
Tarık Zafer Tunaya
Bedrettin Tuncel
Vahit Turhan
— Y —
Abdülhak Kemal Yörük

[Oya katılmıyanlar]

— A —
İsmail Rüştü Aksal
Muammer Aksoy
Münir Aktepe
Muzaffer Alankuş (B.)
Ekrem Alican
Fuat Arna
Âmil Artuş (İ.)
Şevket Asbuzoğlu
Fethi Aşkın (B.)
Sırrı Atalay
Şevki Aysan
— B —
Cihad Baban (B.)
Cemil Sait Barlas
Kâmil Başaran
Remziye Batırbaygil
Kemalî Bayazıt
Hıfzı Oğuz Bekata
Hakkı Kâmil Beşe
Lütfi Biran
Arslan Bora
Etem Boransü
Osman Bölükbaşı

— C —
Hızır Cengiz
Alev Coşkun
— Ç —
Nazif Çağatay (İ.)
Behçet Kemal Çağlar
Fethi Çelikbaş
Bahri Çolakoğlu
Mahmut Tekin Çullu
— D —
Hızım Dağlı
Ahmet Demiray
Erol Dilek (İ.)
Avni Doğan
Necati Duman

— E —
Fethi Elgün
İmadettin Elmas (İ.)
Sadi Erdem
Feridun Ergin
Adnan Ertanık
F
Türhan Feyzioğlu (İ.)
Yavuz Feyzioğlu

— G —
Cevdet Geboloğlu
İsmet Girtili
Rauf Gökçen
Mukbil Gökdoğan (B.)
Turgut Göle
Kasım Gülek
Şahap Gürler
— H —
Şevket Raşit Hatiboğlu
— İ —
M. Rauf İnan
İsmet İnönü
Abdullah İpşiroğlu

K
Ahmet Karamüftüoğlu
Mustafa Kepir
Enver Kırker
Şahap Kitapçı
Şahap Kocatopçu (B.)
Tevfik Kâmil Koperler
Enver Kök
Ahmet Köseoğlu

Mehmet Ali Kumbasar
Kemal Kurdaş (B.)
Hikmet Kümbetlioğlu
— L —
Kaludi Laskaris
— M —
Orhan Mersinli (B.)
Hayri Mumcuoğlu (B.)
Ziya Müezzinoğlu
— O —
Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay
Ö
Atıf Ödül
Feridun Şakir Ögünç
Halim Önalp
Altan Öymen
Rüştü Özal (B.)
Fakih Özfakih
Halil Özmen
S
Âdil Sağıroğlu
Nihat Sargınalp

Selim Sarper (B.)
Dünder Soyer

— Ş —

Ahmet Şener
Mehmet Şişman

— T —

Ahmet Tahtakılıç (B.)

Cahit Talas (B.)

Salâhattin Tandal

Yusuf Kemal Tengir-
şenk

Osman Tosun (B.)

Veeihi Tönük

Ekrem Tüzemen (B.)

— U —

İsmail Ulutaş

— Ü —

Ragıp Üner (B.)

— V —

Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu

— Y —

Fehmi Yavuz

Nüvit Yetkin

Cemal Yıldırım

Daniş Yurdakul

— Z —

Nâsır Zeytinolu (B.)

